

แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ของ เกษตรกรตำบลพังเคน อำเภอ
นาตาล จังหวัดอุบลราชธานี

นายจิรวุฒิ ทาเทพ

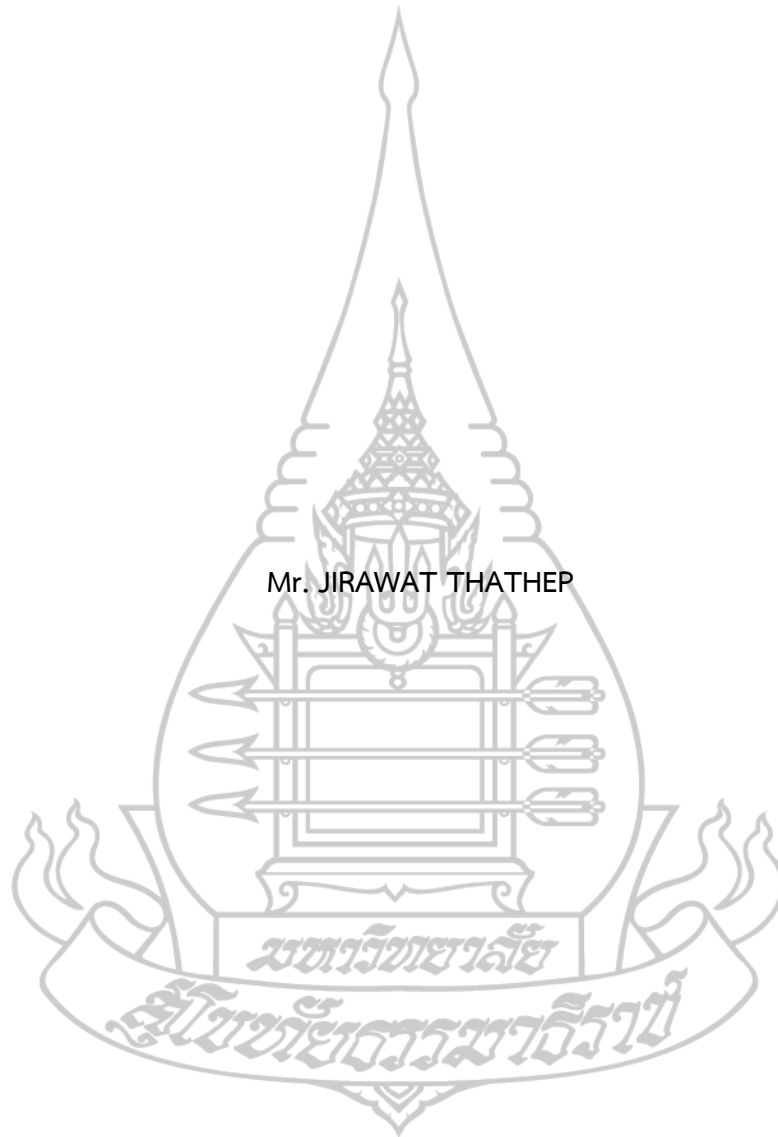
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต

วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2566

Extension Guidelines for Organic Rice Production by Farmers in Phang
ken Sub-district, Na tan District, Ubon Ratchathani Province

Mr. JIRAWAT THATHEP

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master Agriculture in Agricultural Extension and Development School
of Agriculture and Cooperatives
School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2023

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ของ เกษตรกรตำบลพัง เคน อำเภอนาทาล จังหวัดอุบลราชธานี
ชื่อและนามสกุล	นายจิรวัดน์ ทาเทพ
แขนงวิชา / วิชาเอก	ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
สาขาวิชา	เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	1. รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาริรัตน์ สีระसार

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....	ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ ต่างวิวัฒน์)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ)	
.....	กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาริรัตน์ สีระसार)	
.....	ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)	

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ของ เกษตรกรตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัย นายจิรวัดณ์ ทาเทพ รหัสนักศึกษา 2629000767

ปริญญา: เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลสถานภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) ความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร 3) การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร 4) ปัญหาการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร และ 5) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

ประชากร คือ เกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี สุ่มตัวอย่างมาจำนวน 147 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการศึกษาพบว่า 1) เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 55.46 ปี ระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ที่ประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.56 คน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกข้าว 20.13 ปีและไม่มีประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์ มีพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 12.35 ไร่ ต้นทุนในการผลิตข้าวอินทรีย์ เฉลี่ย 2,217.96 บาท/ไร่ และรายได้ในการทำเกษตรเฉลี่ย 2,217.96 บาท 2) เกษตรกรมีความรู้ตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด โดยมีความรู้ในประเด็นการจัดการดิน ปุ๋ยและน้ำและการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืช รองลงมาคือ การผลิตพืชอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์ และการจัดการทั่วไปในแปลงผลิตข้าวอินทรีย์ ตามลำดับ 3) เกษตรกรส่วนน้อยได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ทั้งด้านเนื้อหาความรู้และวิธีการส่งเสริมแบบต่างๆ โดยมีความต้องการการส่งเสริมทั้งด้านเนื้อหาความรู้และวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล โดยวิธีการเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ 4) เกษตรกรมีปัญหาขาดความรู้ด้านเนื้อหาที่ได้รับการส่งเสริมไม่ครบถ้วนและจำนวนครั้งในการเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่น้อยเกินไป 5) เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุดกับข้อเสนอแนะให้มีการส่งเสริมแบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน การส่งเสริมแบบบริการเบ็ดเสร็จ การส่งเสริมแบบมีส่วนร่วมและการส่งเสริมแบบโครงการ ส่วนแนวทางการส่งเสริมด้านเนื้อหาความรู้ เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุดกับข้อเสนอแนะให้มีการส่งเสริมตั้งแต่กระบวนการผลิตจนถึงตลาดข้าวอินทรีย์ และการจัดการกลุ่มและเครือข่าย

คำสำคัญ การส่งเสริมการเกษตร, การผลิตข้าวอินทรีย์

Thesis title: “Extension Guidelines for Organic Rice Production by Farmers in Phangken Sub-district, Na tan District, Ubon Ratchathani Province”

Researcher: “Mr. JIRAWAT THATHEP”; ID: “2629000767”;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural and Development);

Thesis advisors: (1) Dr.Benchamas Yooprasert, Associate Professor;; Academic year: 2023

Abstract

The purpose of this research was to study the basic social and economic status of farmers. Study the knowledge of rice production according to the standards of organic rice production by farmers. To study the promotion and promotion of organic rice production of farmers. Study the problem of farmers' promotion of organic rice production. and study the guidelines for promoting organic rice production by farmers The sample consisted of 147 farmers cultivating rice in Pangken Subdistrict. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, minimum, maximum, mean, standard deviation. and ranking

The results of the study found that Farmers have knowledge of organic rice production standards of farmers. 100 percent answered correctly on knowledge of soil, fertilizer and water management and pest control and disease control, and farmers' need for promotion and promotion of organic rice production needs a method of promotion. individual media through government officials by visiting. Farmers have a lack of knowledge about the content that is not fully promoted and the number of visits by officials is too low. There were suggestions that they would like to receive continuous promotion and related agencies to support standardized product distribution channels and budget support. and guidelines for promoting organic rice production by farmers Regarding the promotion of training and visiting forms, it was found that farmers gave importance to the promotion of training and visiting forms. Regarding the promotion of training and visiting forms, it was found that farmers gave importance to the promotion of training and visiting forms. Regarding the promotion of integrated services, it was found that farmers gave importance to the promotion of integrated services and In terms of participatory promotion, it was found that farmers gave importance to participative promotion. Regarding the project promotion, it was found that the farmers gave importance to the weed promotion, followed by the production of organic crops during the transition period to organic agriculture. and general management in organic rice production plots, respectively.

Keywords : Agricultural extension, Organic rice production

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก คือ รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นารินทร์ สีระสาร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่กรุณาชี้แนะ ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนแนะนำแนวทางด้วยความเอาใจใส่ พร้อมทั้งให้คำแนะนำ และติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิด ส่งผลให้การทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นที่คอยแนะนำให้คำปรึกษา ขอขอบคุณผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานจากสำนักงานเกษตรอำเภอนาตาลทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือและสนับสนุน และขอขอบคุณเกษตรกรเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ตำบลพังโคน อำเภอโนนตาล จังหวัดอุบลราชธานี ทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลทำให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัว พร้อมทั้งญาติพี่น้อง ที่ให้ความห่วงใยและให้กำลังใจเสมอมา ผู้วิจัยถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง ส่งผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์และคุณค่า อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะยังประโยชน์ต่อการศึกษาและการส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเกษตรกร คุณค่าและความดีอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบแต่บิดา มารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

นายจิรวุฒิ ทาเทพ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญรูปภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	7
บริบทของตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้.....	12
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ	15
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร	17
การผลิตข้าวอินทรีย์.....	21
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	26

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	32
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	33
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	35
การสร้างและทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
การวิเคราะห์ข้อมูล	40
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร	42
ตอนที่ 2 ความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร	59
ตอนที่ 3 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ของเกษตรกร.....	64
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร	70
ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร	73
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	78
สรุปผลการวิจัย.....	78
อภิปรายผล.....	84
ข้อเสนอแนะ	87

บรรณานุกรม.....	89
ภาคผนวก	94
ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	95
ข ค่าความเชื่อมั่น (Reliability: R).....	107
ประวัติผู้วิจัย.....	110

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1 แสดงคร้วเรือนและจำนวนประชากรของตำบลพังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี	8
ตารางที่ 2.2 แสดงมูลค่าข้าวอินทรีย์ที่ผลิตได้จังหวัดอุบลราชธานี	11
ตารางที่ 2.3 มูลค่าข้าวอินทรีย์ที่ผลิตได้ตำบลพังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี	12
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย	33
ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร	43
ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจด้านอาชีพ จำนวนแรงงานในครัวเรือน พื้นที่ปลูกข้าวและ ผลผลิตของเกษตรกร	48
ตารางที่ 4.3 สภาพทางเศรษฐกิจ ด้านต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร	51
ตารางที่ 4.4 สรุปต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร	55
ตารางที่ 4.5 รายได้ในการทำเกษตรและนอกภาคการเกษตรต่อปี	56
ตารางที่ 4.6 สรุปรายได้ของเกษตรกร	57
ตารางที่ 4.7 สภาพทางเศรษฐกิจ ภาระหนี้สินของครัวเรือนและแหล่งเงินทุนของเกษตรกร	57
ตารางที่ 4.8 ความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร	59
ตารางที่ 4.9 ระดับความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร	63
ตารางที่ 4.10 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ของเกษตรกร ด้านเนื้อหา	64
ตารางที่ 4.11 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านวิธีการส่งเสริม	66
ตารางที่ 4.12 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านปัจจัยสนับสนุน	69

ตารางที่ 4.13 ปัญหาการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร 70

ตารางที่ 4.14 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร 73

ตารางที่ 4.15 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านรูปแบบและวิธีการส่งเสริม
และด้านการส่งเสริมเนื้อหา 74

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ภาพที่ 2.1 พีระมิดความรู้	13

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าวนอกจากเป็นอาหารเพื่อการยังชีพและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของคนไทยแล้ว ยังจัดว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยอีกด้วย ซึ่งนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันประเทศไทยจัดได้ว่าเป็นประเทศที่มีการส่งออกข้าวเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก จากแนวโน้มความต้องการข้าวในตลาดโลกที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ อีกทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้ระบบการผลิตข้าวของไทยเปลี่ยนแปลงไปสู่การผลิตข้าวเพื่อการค้ามากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2555)

ประเทศไทยถือเป็นผู้ผลิตและส่งออกข้าว ซึ่งเป็นสินค้าสำคัญของโลก ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานในระดับสากลแล้ว ประมาณ 52,181.25 ไร่ แต่ละปีประเทศไทยมีปริมาณการผลิตข้าวอินทรีย์ประมาณ 15,000 ตัน เนื้อที่ปลูกข้าวอินทรีย์คิดเป็นเพียงร้อยละ 0.09 ของเนื้อที่ปลูกข้าวทั้งหมดของไทยและผลผลิตข้าวอินทรีย์เท่ากับ 0.06 ของ ผลผลิต (ข้าวอินทรีย์ : ศักยภาพการตลาดที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง 2007) ซึ่งส่วนมากอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะในจังหวัดสุรินทร์ ยโสธร อุบลราชธานี อุตรดิตถ์ มหาสารคาม ศรีสะเกษ และขอนแก่น และภาคเหนือ โดยเฉพาะเชียงราย พะเยา เชียงใหม่ เพชรบูรณ์และอุทัยธานี ด้านราคาข้าวเปลือกอินทรีย์เกษตรกรจะขายได้สูงกว่า ราคาข้าวเปลือกทั่วไปประมาณร้อยละ 10 ข้าวอินทรีย์ ที่ผลิตจำหน่ายในปัจจุบันมีทั้งข้าวเปลือกเจ้าอินทรีย์และข้าวเปลือกเหนียวอินทรีย์ ในส่วนที่เป็นข้าวสารบรรจุ ถุงจำหน่ายในประเทศมีราคาสูง กว่าข้าวสารบรรจุถุงทั่วไปประมาณร้อยละ 20 สำหรับราคาข้าวอินทรีย์ในตลาดต่างประเทศสูงกว่า ราคาข้าวสารทั่วไปร้อยละ 25-30 และข้าวอินทรีย์ ส่วนใหญ่ ผลผลิตร้อยละ 96 ส่งออกไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศ ตลาดหลักสำคัญคือประเทศต่าง ๆ ในยุโรปซึ่งความต้องการข้าวอินทรีย์ของตลาดยุโรปเพิ่มขึ้นร้อยละ 15-20 ต่อปี นอกจากนี้ตลาดยังมีแนวโน้มที่ผู้ส่งออก ข้าวอินทรีย์ของไทย จะสามารถขยายตลาดได้มากขึ้น คือ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย สำหรับตลาดข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 4.0 ของปริมาณข้าวอินทรีย์ที่ผลิตได้ทั้งหมด โดยข้าวอินทรีย์ที่จำหน่ายในประเทศแบ่งออกเป็น 2 ตลาดอย่างชัดเจนคือ ตลาดแรก จำหน่ายในช่องทางโมเดิร์นเทรดและช่องทางขายตรง ซึ่งราคาจะค่อนข้างสูง เพราะข้าวมาตรฐานเดียวกับส่งออก ส่วนตลาดที่สอง เป็นการจำหน่ายโดยชุมชน

เกษตรกรซึ่งสามารถวางจำหน่ายในชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตและร้านจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะราคาจะต่ำกว่าข้าวอินทรีย์ตลาดแรก แต่ก็ยังสูงกว่าราคาข้าวสารปกติ

ปัจจุบันการทำเกษตรในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากระบบการผลิตในเชิงทุนนิยมเข้ามามีบทบาทต่อการทำเกษตรเป็นอย่างมาก ส่งผลทำให้เกษตรกรที่ทำนานิยมนำปุ๋ยเคมีเข้ามาใช้ในการปลูกข้าวมากยิ่งขึ้น เนื่องจากต้องการเร่งผลผลิตซึ่งการใช้ปุ๋ยเคมีจะทำให้ข้าวหรือพืชผักชนิดต่าง ๆ สามารถเกิดผลผลิตได้รวดเร็วขึ้น จากสถานการณ์ดังกล่าวได้ผลเสียต่อคนและสิ่งแวดล้อม เช่น สารเคมีตกค้าง อีกทั้งในปุ๋ยเคมีไม่มีเกลือแร่ สารอาหารขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ซึ่งหลังจากใช้ปุ๋ยเคมี จะทำให้ดินขาดความสมบูรณ์และสารอาหารเหล่านั้นหมดไป (ฉัตรวิญญู องค์กรสังห, 2563)

เกษตรอินทรีย์เป็นแนวทางการผลิตที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพและความปลอดภัย ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับกระแสโลกในปัจจุบัน เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ในตำบลพังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำนาและประชาชนเริ่มหันมารักษาสุขภาพมากขึ้น แต่การผลิตข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ยังไม่แพร่หลาย ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องเร่งส่งเสริมและผลักดันให้มีการขยายการผลิตข้าวอินทรีย์อย่างจริงจัง โดยเฉพาะการส่งเสริมความเข้าใจในหลักการผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานสากล ซึ่งในปัจจุบันเกษตรกรในตำบลพังโคน อำเภอนาตาล ได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ค่อนข้างน้อย ทำให้เกษตรกรขาดความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ ในฐานะนักส่งเสริมการเกษตร ควรมีการส่งเสริมและให้ความรู้กับเกษตรกร เพื่อพัฒนาเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรที่มีความรู้และความเข้าใจในหลักการผลิตข้าวอินทรีย์คุณภาพต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าว อินทรีย์ของเกษตรกรตำบลพังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อใช้เป็นแนวทางการส่งเสริม การผลิตข้าวอินทรีย์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

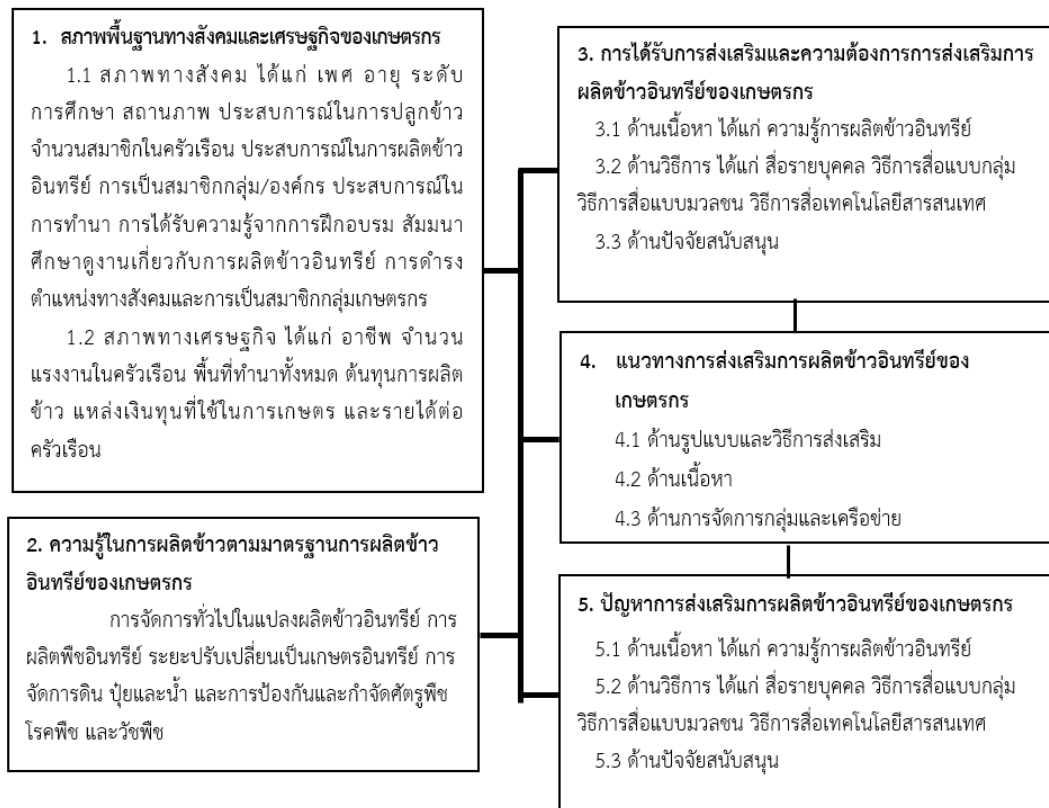
การวิจัยแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ของ เกษตรกรตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
- 2.2 เพื่อศึกษาความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
- 2.3 เพื่อศึกษาการได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
- 2.5 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การดำเนินการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิต ข้าวอินทรีย์ ได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลพังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

4.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษากลุ่มเกษตรกรที่ปลูกข้าวในพื้นที่ตำบล พังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี

4.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ศึกษาปัญหาการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรและศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี

4.3 ขอบเขตเชิงเวลา

การวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลของเกษตรกร ในพื้นที่ตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานีระหว่างเดือนมกราคม ถึง กุมภาพันธ์ 2564

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 เกษตรกร หมายถึง ประชาชนที่ทำการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี

5.2 การผลิตข้าวอินทรีย์ หมายถึง ระบบการผลิตข้าวอินทรีย์ ตามมาตรฐานกรมการข้าว

5.3 สภาพพื้นฐานทางสังคม หมายถึง ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ประสบการณ์ในการปลูกข้าว จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์ การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร ประสบการณ์ในการทำนา การได้รับความรู้จากการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ การดำรงตำแหน่งทางสังคมและการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี

5.4 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ หมายถึง อาชีพ จำนวนแรงงานในครัวเรือน พื้นที่ทำนาทั้งหมด ต้นทุนการผลิตข้าว แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตร และรายได้ต่อครัวเรือนของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี

5.5 ความรู้ตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ หมายถึง การจัดการทั่วไปในแปลงผลิตข้าวอินทรีย์ การผลิตพืชอินทรีย์ ระยะปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์ การจัดการดิน ปุ๋ย น้ำ การป้องกัน กำจัดศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืช

5.6 การได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ หมายถึง สิ่งที่เกษตรกรในตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ได้รับจากการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ประกอบด้วย ด้านเนื้อหา ด้านวิธีการ และด้านปัจจัยสนับสนุน

5.7 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรด้านรูปแบบและวิธีการส่งเสริม หมายถึง ความประสงค์ในสิ่งที่ต้องการที่จะได้รับการส่งเสริมด้านรูปแบบและวิธีการส่งเสริม เช่น การส่งเสริมการฝึกอบรมแบบเยี่ยมเยียน การส่งเสริมแบบบริการเบ็ดเสร็จการส่งเสริมแบบมีส่วนร่วม และการส่งเสริมแบบโครงการ

5.8 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านเนื้อหา หมายถึง ความประสงค์ในสิ่งที่ต้องการที่จะได้รับการส่งเสริมด้านเนื้อหา เช่น ขั้นตอนการดำเนินการ วัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ด้านการเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล และด้านการบันทึกข้อมูล

5.9 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการจัดการกลุ่มและเครือข่าย หมายถึง ความประสงค์ในสิ่งที่ต้องการที่จะได้รับการส่งเสริมด้านการจัดการกลุ่มและเครือข่ายกับกลุ่มเกษตรกรในตำบลพังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี เช่น การจัดเวทีเพื่อเพิ่มศักยภาพ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มสนับสนุนการสร้างเครือข่าย และการสร้างพันธมิตรกับกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลพังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

6.1 ทำให้ทราบถึงสภาพการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลพังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี

6.2 ทำให้ทราบแนวทางที่จะใช้ในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลพังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี

6.3 ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรคในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลพังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็น หลักสำหรับการกำหนดกรอบแนวคิด หลักการ ทฤษฎี ตัวแปรของการศึกษาการกำหนดคำถามสำหรับการ สร้างเครื่องมือ การรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์ และการอภิปรายผล ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

1. บริบทของตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี
2. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร
5. หลักการผลิตข้าวอินทรีย์
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบทของตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี

1.1 ข้อมูลทั่วไปของตำบลพังเคน

องค์การบริหารส่วนอำเภอนาตาล, (2564) ตำบลพังเคนมีจำนวนเขตการปกครอง ของตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ทั้งหมด 19 หมู่บ้าน ซึ่งอยู่ในการปกครอง ขององค์การบริหารส่วนตำบลพังเคน ประชากรของตำบลพังเคนมีจำนวนทั้งสิ้น 11,086 จำแนกเป็น ชาย 5,592 คน หญิง 5,494 คน และมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 2,912 ครัวเรือน โดยสามารถจำแนก ข้อมูลออกเป็นแต่ละหมู่บ้าน ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แสดงครัวเรือนและจำนวนประชากรของตำบลพังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี

หมู่ที่	บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	ประชากร		
			ชาย	หญิง	รวม
1	สง่า	128	327	294	621
2	หนองหอย	102	196	218	414
3	ศรีคุณ	212	356	359	715
4	พังโคน	235	484	468	952
5	นาคำ	121	248	259	507
6	โนนตูม	112	209	219	428
7	โนนชุมคำ	294	526	480	1,006
8	ด่านฮ้าง	275	449	452	901
9	ด่านหม่วน	192	379	344	723
10	นาเวียง	119	238	249	487
11	หนองเมือง	166	352	354	706
12	หนองเต่า	173	351	316	667
13	บ้ำหลวง	107	174	184	358
14	ทุ่งสว่าง	106	205	181	386
15	นาอุดม	224	453	456	909
16	โนนวัฒนา	124	217	218	435
17	โนนสมบูรณ์	67	128	109	237
18	โคกก่อง	81	150	177	327
19	เพชรเจริญ	74	150	157	307
รวม		2,912	5,592	5,494	11,086

ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2556

ที่มา : องค์การบริหารส่วนอำเภอนาตาล, (2556)

1.2 ข้อมูลด้านสภาพภูมิศาสตร์

1.2.1 ลักษณะภูมิประเทศ (Topographic) พื้นที่เป็นที่ราบสูงสลับกับพื้นที่ต่ำ เป็นที่ราบสูงลาดเอียงไปทางทิศตะวันออก สภาพดินส่วนใหญ่เป็นดินทราย หรือดินร่วนปนทราย เหมาะแก่การเกษตรและเลี้ยงสัตว์ และในบางพื้นที่เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ หรือพละานหิน มีการดำเนินการด้านเกษตรกรรมมาก มีพื้นที่ป่าไม้ 11,912 ไร่ พื้นที่ป่าไม้เป็นชนิดป่าไม้เบญจพรรณ

(องค์การบริหารส่วนตำบลพังโคน, 2564)

1.2.2 สภาพภูมิอากาศ โดยทั่วไปในฤดูแล้ง ซึ่งจะเริ่มประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนเมษายน อากาศค่อนข้างจะร้อนมาก ฤดูฝนจะเริ่มประมาณเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนกันยายน ฤดูหนาวจะเริ่มประมาณ เดือนตุลาคม ถึง เดือนมกราคม อากาศจะหนาวปานกลางถึงหนาวจัด ลมแรงมีหมอกและน้ำค้างค่อนข้างมาก อุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 32 องศาเซลเซียส

1.2.3 สภาพอากาศ โดยทั่วไปจะประกอบด้วย 3 ฤดู ได้แก่

1. **ฤดูร้อน** เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนและแห้งแล้ง แต่บางครั้งอาจมีอากาศเย็น บางครั้งเกิดพายุฝนฟ้าคะนองและลมกระโชกแรงหรืออาจมีลูกเห็บตกก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนทุกปี เรียกว่า “พายุฤดูร้อน”

2. **ฤดูฝน** เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม ฝนตกมากในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง ตุลาคม แต่อาจเกิด “ช่วงฝนทิ้ง” ซึ่งอาจนานประมาณ สัปดาห์หรือบางปีอาจเกิดขึ้นรุนแรงและมี ฝนน้อยนานนับเดือนในเดือนกรกฎาคม

3. **ฤดูหนาว** เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ในช่วง กลางเดือนตุลาคมนานราว 1-2 สัปดาห์ เป็นช่วงเปลี่ยนฤดูจากฤดูฝนเป็นฤดูหนาว อากาศแปรปรวน ไม่แน่นอน อาจเริ่มมีอากาศเย็นหรืออาจยังมีฝนฟ้าคะนอง

1.2.4 แหล่งน้ำและระบบชลประทาน ตำบลพังโคนเป็นที่ที่อาศัยน้ำฝนทำการเกษตรเป็นหลัก แหล่งน้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นลำห้วย หนองหรือสระน้ำที่สร้างขึ้นบางแห่งไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ตลอดปี ดังนั้น ปัญหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรจึงมีมากในฤดูแล้ง (องค์การบริหารส่วนตำบลพังโคน, 2564)

1.3 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

ภายในเขตตำบลนาตาล ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาข้าว ส่วนการทำไร่ทำสวน มีการปลูก มันสำปะหลัง ยางพาราและพืชไร่อื่น อาชีพเสริม ได้แก่ ทอผ้าฝ้าย, เพาะเห็ด, เย็บผ้าและเครื่องจักรสาน หลังจากทำนาเสร็จไปรับจ้างทำงานทั่วไปที่กรุงเทพฯ และในตัวเมืองจังหวัดต่าง ๆ ที่มีความเจริญ เช่น จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดชลบุรี เป็นต้น อาชีพรอง ได้แก่ ทำสวน, ข้าราชการ และค้าขาย ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านได้มีอาสาสมัครจากกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ได้แต่งตั้งมาเพื่อช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ สมาชิกสภาเกษตรกร (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์) หมอдин (กรมพัฒนาที่ดิน) อาสาสมัครปศุสัตว์ (กรมปศุสัตว์) กลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตรกร

1.4 ข้อมูลเกี่ยวกับการเกษตร

จังหวัดอุบลราชธานี เนื้อที่ทั้งหมด 10,069,000 ไร่ พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร 5,350,894 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 53.14 ของพื้นที่จังหวัด ผลผลิตที่สร้างชื่อเสียงให้แก่จังหวัด ในด้านพืชผล ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง และยางพารา เป็นต้น (สำนักงานสถิติจังหวัดอุบลราชธานี 2556)

ข้าวเป็นผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ ซึ่งมีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย โดยมีแหล่งเพาะปลูกสำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีพื้นที่เพาะปลูกครอบคลุมกว่า 19 ล้านไร่ทั่วประเทศ โดยมีแหล่งผลิตสำคัญ คือ จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ นครราชสีมา อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด เนื่องจากสภาพดินฟ้า-อากาศ และพื้นที่เพาะปลูกเหมาะแก่การเจริญเติบโตของข้าวหอมมะลิ กล่าวคือ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอน ฝนจะเริ่มตกตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม ชาวนาจะเริ่มหว่านไถ ในเดือนมิถุนายน และเพาะปลูกอยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม เมื่อฝนเริ่มหมดปลายเดือนตุลาคมจนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน จึงเริ่มเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายนความชื้นจะน้อย เพราะเป็นช่วงที่ลมหนาวจากเมืองจีนเริ่มพัดเข้ามา ทำให้อากาศแห้งเหมาะในการเก็บเกี่ยว การตาก การนวด ก็ทำได้ง่าย เพราะน้ำแห้งหมดแล้ว ไม่มีฝนจึงทำให้ได้เมล็ดข้าวที่มีคุณภาพ สำหรับการปลูกข้าวหอมจะทำได้ดี เฉพาะที่ที่เป็นนาดอนเสียเป็นส่วนใหญ่ ในปี 2553 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิมากถึงร้อยละ 85

โดยจังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่เพาะปลูกคิดเป็นร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมด ได้ปริมาณผลผลิตร้อยละ 12 ของผลผลิตทั้งหมด คู่ค้าที่สำคัญสำหรับข้าวขาว ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ฮองกง และจีน คู่ค้าที่สำคัญ สำหรับข้าวขาวหัก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และฟิลิปปินส์คู่ค้าที่สำคัญสำหรับ ข้าวกล้อง ได้แก่ ฝรั่งเศส อิตาลี และสหรัฐอเมริกา คู่ค้าที่สำคัญสำหรับข้าวหอมมะลิผสม ได้แก่ สิงคโปร์ ฮองกง และสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้จากการวิเคราะห์สัดส่วนผลผลิตและมูลค่าการ

ส่งออกของผลผลิตข้าวหอม มะลิมีแนวโน้มเป็นไปได้ว่า ผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิของประเทศไทยอยู่ในช่วงของ Cash cow ของตลาดโลก สำหรับข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ได้แก่

1. การปรับปรุงตลาด เช่น การเข้าสู่ตลาดใหม่ๆ ที่ลูกค้ามีศักยภาพที่จะซื้อสินค้าได้
2. การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ เช่น การปรับปรุงคุณภาพของสินค้าให้ดีขึ้น
3. การปรับปรุงส่วนประสมทางการตลาด เช่น การลดราคาสินค้าลงจากเดิม

ข้าวหอมมะลิเป็นหนึ่งในสินค้าส่งออกอันดับต้น ๆ ของประเทศ แต่พบว่ามีปัญหา คือ ผลผลิตต่อไร่ต่ำทำให้การส่งออกข้าวหอมมะลิจากอดีตมาถึงปัจจุบันเริ่มทรงตัว รวมถึง ราคาขายเริ่มตกต่ำ ขณะที่ปัจจุบันต่างประเทศ เช่น ประเทศเวียดนาม ลาว พม่า และจีน กำลังกลายเป็นคู่แข่งสำคัญ เพราะมีกำลังการผลิตแบบก้าวกระโดด จะเห็นได้ว่า ส่วนแบ่งการตลาดลดลงถึงร้อยละ 50 จากร้อยละ 80-90 นับตั้งแต่ปี 2545-2555 อีกทั้งราคาข้าวหอมมะลิของไทย เมื่อเทียบกับประเทศอื่นที่มีการส่งออก เช่น ประเทศเวียดนาม จะพบว่าไทย มีราคาผลผลิตที่สูงกว่า ทำให้ประเทศต่าง ๆ ที่มีการนำเข้าข้าวหอมมะลิเลือกที่จะนำเข้าข้าวที่มีราคาต่ำกว่า แต่มีมาตรฐานข้าวที่ใกล้เคียงกัน (สำนักงานสถิติจังหวัดอุบลราชธานี 2556)

ตารางที่ 2.2 แสดงมูลค่าข้าวอินทรีย์ที่ผลิตได้จังหวัดอุบลราชธานี

รายการ	การผลิตข้าวอินทรีย์		ผลผลิต	รวมผลผลิต	ราคา	มูลค่าบาท
	ราย	ไร่	เฉลี่ย	กก.	จำหน่าย	
			กก./ไร่		บาท/กก.	
ข้าวอินทรีย์	19,376	136,250	409	55,726,250	16	891,620,000
รวม	19,376	136,250				891,620,000

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี, (2564)

ข้อมูลการผลิตข้าวอินทรีย์ของจังหวัดอุบลราชธานี ในปี 2564 เกษตรกรที่ทำการปลูกข้าวอินทรีย์จำนวน 19,376 ราย มีพื้นที่จำนวน 136,250 ไร่ และมีรายได้จากการผลิตข้าวอินทรีย์จำนวน 891,620,000 บาท/ปี โดยประมาณ

ตารางที่ 2.3 แสดงมูลค่าข้าวอินทรีย์ที่ผลิตได้ตำบลพังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี

รายการ	การผลิตข้าวอินทรีย์		ผลผลิต เฉลี่ย กก./ไร่	รวมผลผลิต กก.	ราคา จำหน่าย บาท/กก.	มูลค่าบาท
	ราย	ไร่				
ข้าวอินทรีย์	7,493	89,137.03	400	35,654,812	16	570,476,992
รวม	7,493	89,137.03				570,476,992

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาตาล, (2564)

ข้อมูลการผลิตข้าวอินทรีย์ของตำบลพังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานีในปี 2564 มีกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกข้าวอยู่ประมาณ 7,493 ครัวเรือน จำนวน 13,135 แปลง มีเนื้อที่ 89,137.03 ไร่

มีผลผลิตโดยเฉลี่ยต่อไร่ประมาณ 400 กก./ไร่ รวมผลผลิต 35,654,812 กก./ปี ราคาจำหน่ายอยู่ที่ 16 บาท/กก. โดยประมาณ และรวมมูลค่าข้าวอินทรีย์ จำนวน 570,476,992 บาท โดยประมาณ

2. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ประกอบด้วย ความหมายของความรู้และการจัดการความรู้ โดยมีนักวิชาการกล่าวไว้ ดังนี้

2.1 ความหมายของความรู้

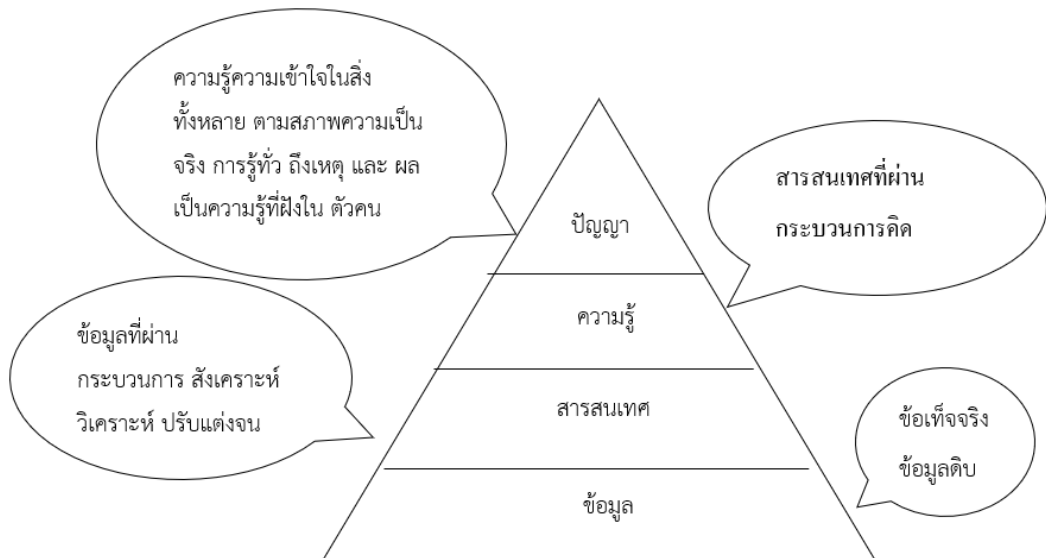
สารานุกรมเสรี, (2559) ให้คำอธิบายว่า ความรู้ คือความเข้าใจในเรื่องบางเรื่อง หรือ สิ่งบางสิ่ง ซึ่งอาจจะรวมไปถึงความสามารถในการนำสิ่งนั้นไปใช้เพื่อเป้าหมายบางประการ ความสามารถในการรู้อย่างนี้เป็นสิ่งสนใจหลักของวิชาปรัชญาและมีสาขาที่ศึกษาด้านนี้โดยเฉพาะ เรียกว่าญาณวิทยา (epistemology) ความรู้ในทางปฏิบัติมักเป็นสิ่งที่ทราบกันในกลุ่มคน และในความหมายนี้เองที่ความรู้นั้นถูกปรับเปลี่ยนและจัดการในหลาย ๆ แบบ

ราชบัณฑิตยสถาน, (2546, น. 232) ได้ให้ความหมายของความรู้(Knowledge) คือสิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ ความเข้าใจหรือสารสนเทศ ที่ได้รับมาจากประสบการณ์สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิดหรือการปฏิบัติองค์วิชาในแต่ละสาขา

ภรณ์ ต่างวิวัฒน์, (2554, น. 1-8) อธิบายความหมายของความรู้ว่า ความรู้ เป็นสารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิด ชัดเกลา เปรียบเทียบ เลือกใช้ เชื่อมโยง และบูรณาการกับความรู้ และประสบการณ์เดิม ผนวกกับความรู้อื่น เกิดการประสมประสานระหว่างสถานการณ์ ค่านิยม ความรู้ในบริบท และความรู้แจ้ง จนเกิดเป็นความเข้าใจ เชื่อถือได้ และพัฒนาไปสู่ระดับที่สูงขึ้นหรือนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ ได้โดยไม่จำกัดช่วงเวลาซึ่งความรู้เหล่านี้เมื่อนำไปใช้จะไม่หมดหรือสึกหรอ แต่จะยิ่งอกเงยหรืองอกงามยิ่งขึ้น

บุญดี บุญญากิจ และคณะ, (2547, น. 13-14) ได้อธิบาย ความรู้โดยแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของความรู้กับสารสนเทศ ตามแนวคิดของ ฮิเดโอะ ยามาซากิ (Hideo Yamazaki) ผู้เชี่ยวชาญชาวญี่ปุ่น ซึ่งได้ให้นิยาม ความรู้ และอธิบายให้เห็นถึงลำดับขั้นของความรู้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อมูลสารสนเทศและปัญญา เป็นลำดับขั้นในรูปพีระมิดดังแสดงในภาพที่ 2.1 โดยสามารถชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของลำดับขั้นของความรู้ตามความหมายของคำเหล่านี้ ได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 พีระมิดความรู้

ที่มา: ภรณ์ ต่างวิวัฒน์, (2554, น. 1-7)

“ข้อมูล” เป็นข้อมูลดิบเกี่ยวกับข้อเท็จจริง เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติซึ่งอาจเป็นรูปภาพที่สื่อความหมายข้อความพรรณนา/บรรยายหรือตัวเลขต่างๆที่ค้นหาหรือรวบรวมมาจากการสังเกต/การวัด หรือจากเอกสาร/คำบอกเล่าที่มีการบันทึกไว้แต่ยังไม่ได้ผ่านการประมวลผลและแปลความ ข้อมูลจึงมิได้บ่งบอกความหมายใดๆ

“สารสนเทศ” เป็นข้อมูลที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์วิเคราะห์และปรับแต่งจนชัดเจนมีแบบแผนสามารถเข้าใจในเนื้อหาของเนื้อความนั้นและนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการและตัดสินใจได้มีบริบท และความหมายซึ่งเกิดจากความเชื่อ สำคัญสำนึก หรือประสบการณ์ของผู้ใช้สารสนเทศนั้นๆ โดยมีอยู่ในรูปของข้อมูลที่วัดได้หรือจับต้องได้ทั้งนี้สารสนเทศอาจมีข้อจำกัดในเรื่องช่วงเวลาที่ใช้และขอบข่ายของงาน ที่จะนำมาใช้เช่นสารสนเทศหนึ่งๆอาจมีคุณค่าสำหรับคนกลุ่มหนึ่งแต่อาจไร้ค่าสำหรับคนอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้ และสารสนเทศที่เคยไร้ค่าสำหรับคนกลุ่มหนึ่งนั้นอาจกลับมามีคุณค่าใหม่ในภายหลังได้ ดังนั้นการกำหนดคุณค่าของสารสนเทศจึงขึ้นอยู่กับความตรงต่อความต้องการในการใช้งาน

ในขณะที่ “ความรู้” เป็นสารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิด เปรียบเทียบ เชื่อมโยง กับความรู้อื่น จนเกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้โดยไม่จำกัดช่วงเวลาหรือกล่าวได้ว่าความรู้เป็นสารสนเทศที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำไปใช้งาน

ส่วน “ปัญญา” คือความรู้ความเข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามสภาพความเป็นจริงซึ่งความเข้าใจเกิดจากการรู้ทั่วถึงเหตุและผล เพราะได้ผ่านการพิจารณาไตร่ตรองหรือคิดอย่างรอบคอบเพื่อขจัดความไม่แจ่มแจ้ง ชัดเจนให้หมดไปได้แล้ว “ปัญญา” จึงเป็นขั้นความรู้ที่สูงกว่าความรู้ทั่วไป เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน ก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำความรู้ไปใช้อย่างชาญฉลาด

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความรู้ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ความรู้หมายถึงความสามารถในการรับรู้ทางสติปัญญา เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนรู้เกิดกระบวนการคิด จากการได้รับข้อมูลผ่านการมองเห็น ได้ยิน แสดงผ่านภาษา เครื่องหมาย และสื่อสารสนเทศต่าง ๆ เป็นขั้นตอนที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ประโยชน์ได้ และการจัดการความรู้ คือ เป็นกระบวนการแบบหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดพัฒนาการของความรู้ ภายในองค์กร การพัฒนาตนเองให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ก็จำเป็นจะต้องบริหารจัดการความรู้ภายในองค์กรให้เป็นระบบ เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้ได้จริงและต่อเนื่อง ในการวิจัยครั้งนี้มีการใช้แบบสอบถามวัดความคิดเห็นต่อความรู้และแหล่งความรู้ในงานวิจัยเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ให้ละเอียด โดยคะแนนที่ได้จะแสดงจำนวนร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อทำให้ทราบได้ว่ามีความคิดเห็นต่อความรู้และแหล่งความรู้ในเรื่องนั้นเป็นอย่างไร

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

3.1 ความหมายของความต้องการ

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554, น. 468) ได้ให้ความหมายของ ความต้องการ ว่า ความอยากได้ หรือประสงค์อยากได้ และเมื่อเกิดความรู้สึกดังกล่าวจะทำให้ร่างกายเกิดการขาดสมดุลเนื่องจากมีสิ่งเร้ากระตุ้นมีแรงขับภายในเกิดขึ้นทำให้ร่างกายพยายามดิ้นรนและแสวงหาเพื่อตอบสนองความต้องการนั้นๆ เมื่อร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว ร่างกายก็จะกลับไปสู่ภาวะสมดุลอีกครั้งและจะเกิดความต้องการใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาทดแทนวนเวียนอยู่ไม่มีที่สิ้นสุด

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2550, น.168) ได้ให้ความหมายของความต้องการ หมายถึง สภาวะที่บุคคลขาดความสมดุล ขาดบางสิ่งบางอย่าง และต้องการได้รับสิ่งนั้น เช่น ขาดอาหารทำให้รู้สึกหิว ก็ต้องการอาหารรับประทาน เกิดความรู้สึก เหนื่อย เพลีย เนื่องจากพักผ่อนไม่เพียงพอ ก็ต้องการพักผ่อน ไม่มีเงิน ก็ต้องการเงินสำหรับการใช้จ่าย ไม่ได้รับการยอมรับ ไม่ได้รับการยกย่อง ไม่มีชื่อเสียง ไม่มีเกียรติยศ ก็ต้องการการยอมรับการยกย่อง ต้องการมีชื่อเสียง ต้องการเกียรติยศ เป็นต้น

ศรีชล ฉายาพงษ์ (2553, น. 10) ได้ให้ความหมายของ ความต้องการ หมายถึง ความต้องการของคนที่แสดงออกในรูปของพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ และเมื่อมนุษย์มีความต้องการที่จะได้รับการยกย่องนับถือ ทำให้ผู้อื่นเห็นความสำคัญของตน ต้องการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานมีความเจริญก้าวหน้า มนุษย์ย่อมต้องปรารถนาที่จะพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะความสามารถทำให้ ตนเองมีศักยภาพ สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มณฑิรา สุวรรณมณีรัตน์ (2553, น. 8) ได้ให้ความหมายของ ความต้องการ หมายถึง ความต้องการอยากได้หรือประสงค์จะได้ และแสวงหาเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น ๆ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความต้องการ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ความต้องการ หมายถึง การที่มนุษย์มีความปรารถนาอยากได้อยากมีอยากเป็นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งบุคคลจะมีความต้องการในระดับที่แตกต่างกัน การให้หรือการสนองความต้องการจึงควรให้ในสิ่งที่ผู้รับต้องการจริง ๆ ซึ่งถ้าได้รับการตอบสนองแล้วบุคคลก็จะเกิดความสุขความพึงพอใจ

3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ (Maslows General Theory of Human & Motivation) โดยมาส

โลว์ ได้อธิบายถึงความต้องการของมนุษย์ ซึ่งมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูง (Hierarchy & Needs) และเป็นทฤษฎีที่ยอมรับกันแพร่หลายสมมติฐานดังกล่าวมีความเกี่ยวกับพฤติกรรมของ มนุษย์ดังนี้

3.2.1 มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอและไม่มีที่สิ้นสุด แต่สิ่งที่มนุษย์ ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับว่า เขามีสิ่งนั้นอยู่แล้วหรือยังขนาดที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอื่นจะเข้ามาแทนที่กระบวนการณ์ที่ไม่มีที่สิ้นสุดและจะเริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

3.2.2 ความต้องการที่ได้รับการตอบสนอง จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นแรงจูงใจของพฤติกรรม

1) **ความต้องการของมนุษย์มีลำดับชั้นความสำคัญ** กล่าวคือ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะมี การเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที

3.2.3 ตามทฤษฎีของมาสโลว์ ได้แบ่งลำดับขั้นของความต้องการ (Hierarchy of Needs) ไว้ 5 ชั้น จากต่ำไปสูง ดังนี้

1) **ต้องการของร่างกาย (Physiological needs)** เป็นความต้องการพื้นฐานเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ได้แก่ ความต้องการปัจจัยสี่ ความต้องการการยกย่อง และความต้องการทางเพศ ฯลฯ เป็นต้น

2) **ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs)** เป็นความต้องการที่เหนือกว่าความต้องการอยู่รอด ซึ่งมนุษย์ต้องการเพิ่มความ ต้องการในระดับที่สูงขึ้น เช่น ต้องการความมั่นคงในการทำงาน ความต้องการได้รับการปกป้องคุ้มครอง ความต้องการความปลอดภัยจากอันตราย ต่าง ๆ เป็นต้น

3) **ความต้องการด้านสังคม (Social needs)** หรือความต้องการความรักและการยอมรับ (Love and belongingness needs) ความต้องการทั้งในแง่ของการให้และการได้รับซึ่งความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการให้ได้รับการยอมรับ เป็นต้น

4) **ความต้องการการยกย่อง (Esteem needs)** ซึ่งเป็นความต้องการการยกย่อง ส่วนตัว (Self-esteem) ความนับถือ (Recognition) และสถานะ (Status) จกสังคม ตลอดจน

เป็นความ พยายามที่จะให้มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับบุคคลอื่น เช่น ความต้องการให้ได้การเคารพนับถือ ความสำเร็จ ความรู้ ศักดิ์ศรี ความสามารถ สถานะที่ดีในสังคมและมีชื่อเสียงในสังคม

5) *ความต้องการประสบความสำเร็จสูงสุดในชีวิต (Self-actualization needs)* เป็นความต้องการสูงสุดแต่ละบุคคล ซึ่งถ้าบุคคลใดบรรลุความต้องการในขั้นนี้ได้ จะได้รับการยกย่อง ว่าเป็นบุคคลพิเศษ เช่น ความต้องการที่เกิดจากความสามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ นักร้องหรือนักแสดงที่มีชื่อเสียง เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับทฤษฎีความต้องการ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ความต้องการของมนุษย์ มีลักษณะเป็นลำดับขั้น โดยเริ่มจากความต้องการของร่างกาย ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการด้านสังคม ความต้องการการยกย่องและความต้องการประสบความสำเร็จสูงสุดในชีวิต

4. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

4.1 ความหมายการส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตรมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย โดยมีการปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของระบบเกษตรกรรม คือริเริ่มด้วยระบบส่งเสริมเกษตรแบบ ธรรมชาติแล้วเปลี่ยนแปลงไปเป็นแบบบริการ โดยมีแนวคิดพื้นฐานกล่าวคือเป็นทั้งกระบวนการให้การศึกษาอบรมระบบและเป็นการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการให้บริการความรู้ทางเกษตรและเป็นการ ผสมผสานแนวคิดของการใช้ความรู้ด้านการเกษตร เทคโนโลยีที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมของเกษตรกรและความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน นำไปปรับใช้ในกระบวนการส่งเสริมการเกษตรให้เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของเกษตรกร

พงษ์ศักดิ์ อังกะสิทธิ์ (2553:3-14) ได้กล่าวว่า ส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension) คือ การบริการการศึกษาแบบเสริมหรือขยายออกไปสู่ประชาชนทั่วไป เป็นกระบวนการถ่ายทอดวิชาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และการบริการอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการผลิตทางการเกษตร โดยอาศัยการให้การศึกษาแบบนอกโรงเรียนแก่เกษตรกร ครอบครัวเกษตรกรและบุคคลอื่นที่สนใจ โดยวิธีการฝึกปฏิบัติจริงและเน้นถึงการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้เกษตรกรสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ในการปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิตและความเป็นอยู่ดีขึ้นอย่างยั่งยืนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และสอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของเกษตรกร

พงษ์ศักดิ์ อังกะสิทธิ์ (2553: 3-25) ได้สรุปว่าการส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้เกษตรกรและครอบครัวได้รับปัจจัยหรือนำปัจจัย ต่างๆ มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนา ประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร โดยการ ส่งเสริมการเกษตรจะมีบทบาทในการนำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ นำผลงานวิจัยที่ได้ไปเผยแพร่สู่บุคคลเป้าหมายตามความเหมาะสม และ/หรือนำปัญหาที่เกิดขึ้นจาก บุคคลเป้าหมายในการทำการเกษตรไปสู่งานวิจัยมีบทบาทในการให้การศึกษาระบบนอกระบบเพื่อ ช่วยให้ผู้บุคคลเป้าหมายที่ขาดโอกาส ได้มีโอกาสในการพัฒนาอาชีพของตน ได้เรียนรู้และรับทราบเรื่องราวต่าง ๆ การส่งเสริมการเกษตรจะมีบทบาทในการที่จะทำให้มีการใช้ปัจจัยการผลิตอันได้แก่ ที่ดิน แรงงาน และทุน อย่างมีประสิทธิภาพ และรู้จักพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เพื่อเป็นการอนุรักษ์ปัจจัยการผลิตเหล่านี้ไว้มีบทบาทอย่างมากในการสร้างให้เกษตรกรหรือบุคคลเป้าหมายมีเครดิตหรือเกิดการยอมรับจากสถาบันการเงินเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพทางการผลิต การเพิ่มผลผลิต การจัดตั้ง กลุ่มต่าง ๆ โดยการให้ความรู้และคำแนะนำในเรื่องของสินเชื่อ และแม้ว่าการส่งเสริมการเกษตรจะมีได้มีบทบาทเกี่ยวกับการตลาดโดยตรง แต่ก็มี 7 ส่วนสำคัญในการที่จะให้ข้อมูลการตลาดหรือการจัดการด้านการตลาดแก่เกษตรกรเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจการผลิตของเกษตรกร

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การส่งเสริมการเกษตรหมายถึง กระบวนการทางการศึกษาในการพัฒนา ความรู้ ความสามารถของเกษตรกรจากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตเพื่อการพัฒนา นำมาซึ่งรายได้ เศรษฐกิจ และความอยู่ดีมีสุขในครอบครัวและชุมชนในชนบทให้เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชน ในชนบทให้มีความมั่นคงและยั่งยืน

4.2 วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการเกษตร

วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการเกษตร คือ การมุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (เกษตรกร แม่บ้าน และยุวเกษตรกร) ให้เกิดความรู้ ความคิด และเกิดการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตเพื่อนำไปประกอบกับภูมิปัญญาของตน ในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการผลิต อันเป็นผลต่อ การเพิ่มผลผลิต รายได้ เศรษฐกิจ และพัฒนาครอบครัวเกษตรกร และสังคมชุมชนในชนบทให้เกิดสภาวะการกินพอกดี มีความสุข สามารถพึ่งตนเองได้เป้าหมายสูงสุด (ultimate goal) ของการส่งเสริมการเกษตร คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการพัฒนาการเกษตร

วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการเกษตรเน้นที่ “การพัฒนาคน” (Development of people) อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการปกครองตนเองของเกษตรกร อันเป็นผลให้เกิดภาวะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาปรับปรุงผลผลิตการเกษตรยังทำให้

เกิดผลกำไรสูงสุดแก่เกษตรกรอีกด้วย สิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนดัชนี (Index) หรือวิธีการ (Means) ใน การที่จะให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (วรทัศน์ อินทร์คัมพร, 2546)

4.3 หลักการส่งเสริมการเกษตร

หลักการส่งเสริมการเกษตร หมายถึงแนวทางที่นักส่งเสริมการเกษตรควรปฏิบัติ ใน การทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงานส่งเสริม (พงษ์ศักดิ์ อังกะสิทธิ์ 2553,3-45) ระบุว่า ประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่น่าจะนำมาพิจารณากำหนดเป็นหลักการส่งเสริมการเกษตรมีอยู่ 7 ประเด็น ดังต่อไปนี้

- 1) ลักษณะของระบบงานส่งเสริมการเกษตรเป็นอย่างไร
- 2) ใครคือผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมการเกษตร
- 3) อะไรคือสิ่งที่จะนำไปส่งเสริมให้แก่บุคคลเป้าหมายนั้น
- 4) ทำอย่างไรจึงจะถ่ายทอดให้บุคคลเป้าหมายรับรู้และเข้าใจในสิ่งที่เรานำไป ส่งเสริม
- 5) ทำอย่างไรบุคคลเป้าหมายจึงจะยอมรับในสิ่งที่นำไปส่งเสริมและนำไปปฏิบัติ ให้ บังเกิดผลในทางที่ดีในการพัฒนาตนเองและการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
- 6) จะใช้สิ่งใดเป็นตัวชี้วัดว่างานส่งเสริมนั้นประสบความสำเร็จ
- 7) จะรักษาสภาพแห่งความสำเร็จนั้นให้ยืนนาน ได้อย่างไร

หลักการของงานส่งเสริมการเกษตร มีความสำคัญในการที่ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องในการ ส่งเสริมการเกษตรได้มีกรอบหรือแบบฉบับที่ควรยึดถือปฏิบัติไปเป็นแนวทางเพื่อให้งานส่งเสริม การเกษตรนั้นสามารถดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของเกษตรกรและบุคคลเป้าหมายแม้ว่าการปฏิบัติในรายละเอียดอาจจะมีความแตกต่างกันไปบ้าง ตามสภาพภูมิสังคมของเกษตรกรและกลุ่มเป้าหมายแต่ก็ยังคงอยู่ในขอบเขตหรือแนวทางตามหลักการ ส่งเสริมการเกษตรที่ได้วางไว้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการเกษตรไม่หลงทางและไม่ เสียเวลาในการที่จะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย

4.4 วิธีการส่งเสริมการเกษตร มีดังนี้

4.4.1 แบ่งตามบุคคลเป้าหมาย

- 1) วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบรายบุคคล เป็นการส่งเสริมแบบหนึ่ง ครั้ง ต่อหนึ่งคน ซึ่งจะทำให้เกิดความใกล้ชิดต่อเกษตรกร โดยมีวิธีการที่นิยมกัน คือ การเยี่ยมเยียน ไร่นา

การมาติดต่อที่สำนักงาน การติดต่อทางจดหมาย การติดต่อทางโทรศัพท์ การติดต่อทาง บริการ
ข้อความแบบสั้น การติดต่อแบบข้อความสื่อผสม และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

2) *วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่ม* เป็นการส่งเสริมแบบหนึ่งครั้งมี
เกษตรกรมากกว่าหนึ่งคนแต่ไม่มากจนไม่สามารถนับได้ การส่งเสริมการเกษตรแบบนี้ เช่น การ
ประชุมกลุ่มการจัดทัศนศึกษา การจัดงานวันเกษตรและการสาธิต

3) *วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชน* เป็นการส่งเสริมการเกษตรแบบครั้ง
หนึ่งมีเกษตรกรรับรู้เป็นจำนวนมาก โดยมีวิธีการส่งเสริมแบบมวลชนรูปแบบต่าง ๆ เช่น สื่อ สิ่งพิมพ์
วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และนิทรรศการ เป็นต้น

4.4.2 แบ่งตามการสื่อสาร

1) *วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้สื่อคำพูด* เป็นการส่งเสริมโดยใช้ คำพูด
เป็นสื่อหลักในการถ่ายทอดความรู้ โดยวิธีการส่งเสริมที่ใช้คำพูดเป็นสื่อสำคัญ คือ การสอน หรือการ
บรรยาย การประชุม การสาธิตวิธี และการพบปะ พูดคุย เยี่ยมเยียน

2) *วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์* เป็นการส่งเสริม การเกษตรที่
เน้นการเขียนหรือใช้ตัวหนังสือเป็นหลักในการเผยแพร่ความรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมาย สื่อ สิ่งพิมพ์ที่สำคัญ
เช่น หนังสือพิมพ์ จดหมายข่าว จดหมายสอบถาม ภาพโฆษณา แผ่นพับ เอกสาร เย็บเล่ม จุลสาร
และใบปลิว เป็นต้น

3) *วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้สื่อภาพและเสียง* เป็นการส่งเสริมโดย ใช้
สื่อที่ให้ผู้คนเป้าหมายได้เห็นภาพประกอบการได้ยินเสียง เพื่อให้เกิดการกระตุ้นให้สนใจ เข้าใจใน
เนื้อหา โดยสื่อที่ใช้ เช่น วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ สไลด์ เครื่องฉายข้ามศีรษะ เป็นต้น

4) *วิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยใช้สื่อกิจกรรม* เป็นการนำกิจกรรมต่างๆ มา
ใช้ในการเผยแพร่ความรู้สู่ผู้คนเป้าหมาย เช่น กิจกรรมจัดขบวนแห่ การจัดวันและสัปดาห์ พิเศษ
การใช้กิจกรรมบันเทิง การประกวดแข่งขัน และการรณรงค์ เป็นต้น

5. การผลิตข้าวอินทรีย์

5.1 องค์ความรู้เรื่องข้าว

กรมการข้าว (2559) การผลิตข้าวอินทรีย์ เป็นระบบการผลิตข้าวที่ไม่ใช้สารเคมีทางการเกษตรทุกชนิด เป็นต้นว่า ปุ๋ยเคมี สารควบคุมการเจริญเติบโต สารควบคุมและกำจัดวัชพืช สารป้องกันกำจัดโรคแมลง และสัตว์ศัตรูข้าว ตลอดจนสารเคมีที่ใช้รมเพื่อป้องกันกำจัดแมลงศัตรูข้าวในโรงเก็บ การผลิตข้าว อินทรีย์นอกจากจะทำให้ได้ผลผลิตข้าวที่มีคุณภาพสูงและปลอดภัยจากสารพิษแล้ว ยังเป็นการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนอีกด้วย

การผลิตข้าวอินทรีย์เป็นระบบการผลิตทางการเกษตรที่เน้นเรื่องของธรรมชาติเป็นสำคัญ ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ การรักษาสมดุลธรรมชาติและ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติเพื่อการผลิตอย่างยั่งยืน เช่น ปรับปรุงความ อุดมสมบูรณ์ของดินโดยการปลูกพืชหมุนเวียน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในไร่นาหรือจากแหล่งอื่น ควบคุม โรคแมลงและสัตว์ศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสานที่ไม่ใช้สารเคมี การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมมี ความต้านทานโดยธรรมชาติ รักษาสมดุลของศัตรูธรรมชาติ การจัดการพืช ดิน และน้ำ ให้ถูกต้อง เหมาะสม กับความต้องการของต้นข้าวเพื่อให้ต้นข้าวเจริญเติบโตได้ดี มีความสมบูรณ์แข็งแรง ตามธรรมชาติ การจัดการสภาพแวดล้อมไม่ให้เหมาะสมต่อการระบาดของโรค แมลงและสัตว์ศัตรู ข้าว เป็นต้น การปฏิบัติเช่นนี้ก็สามารถทำให้ต้นข้าวที่ปลูกให้ผลผลิตสูงในระดับที่น่าพอใจ

5.2 ขั้นตอนการผลิตข้าวอินทรีย์

การผลิตข้าวอินทรีย์มีขั้นตอนการปฏิบัติเช่นเดียวกับการผลิตข้าวโดยทั่วไปจะแตกต่างกันที่ต้องหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ในทุกขั้นตอนการผลิต ได้แก่ การเลือกพื้นที่ปลูก การเลือกใช้พันธุ์ข้าว การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว การเตรียมดินวิธีปลูก การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน ระบบการปลูกพืช การควบคุมวัชพืช การป้องกันกำจัดโรคแมลง และสัตว์ศัตรูพืช การจัดการน้ำ การเก็บเกี่ยว การนวดและการลดความชื้น การเก็บรักษาข้าวเปลือก การสี การบรรจุหีบห่อเพื่อการค้า ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (กรมการข้าว, 2559)

5.2.1 การเลือกพื้นที่ปลูก

เลือกพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ติดต่อกัน และมีความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยธรรมชาติ ค่อนข้างสูง ประกอบด้วยธาตุอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของข้าวอย่างเพียงพอ มีแหล่งน้ำ สำหรับการเพาะปลูก ไม่ควรเป็นพื้นที่ที่มีการใช้สารเคมีในปริมาณมากติดต่อกันเป็นเวลานาน หรือ มีการปนเปื้อนของสารเคมีสูงและห่างจากพื้นที่ที่มีการใช้สารเคมีการเกษตร

5.2.2 การเลือกใช้พันธุ์ข้าว

พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกควรมีคุณสมบัติด้านการเจริญเติบโตเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ปลูก และให้ผลผลิตได้ดีแม้ในสภาพดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ ด้านทานโรคและ แมลงศัตรูข้าว และมีคุณภาพเมล็ดตรงกับความต้องการของผู้บริโภคข้าวอินทรีย์ การผลิตข้าว อินทรีย์ในปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 และ กข15 ซึ่งทั้งสองพันธุ์เป็นข้าวที่มี คุณภาพเมล็ดดีเป็นพิเศษ

5.2.3 การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว

เลือกใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้มาตรฐานผลิตจากแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแบบ เกษตร อินทรีย์ที่ได้รับการดูแลอย่างดี มีความงอกดี ผ่านการเก็บรักษาโดยไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ ปราศจากโรค แมลงและเมล็ดวัชพืช หากจำเป็นต้องป้องกันโรคที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์อนุโลมให้ นำมาแช่ในสารละลายจุนสี (จุนสี 1 กรัมต่อน้ำ 1 ลิตร) เป็นเวลานาน 20 ชั่วโมง แล้วล้างด้วยน้ำก่อน นำไปปลูก

5.2.4 การเตรียมดิน

วัตถุประสงค์หลักของการเตรียมดินคือสร้างสภาพที่เหมาะสมต่อการปลูกและการ เจริญเติบโตของข้าว ช่วยควบคุมวัชพืช โรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าวบางชนิด การเตรียมดินมาก หรือน้อยขึ้นอยู่กับคุณสมบัติดิน สภาพแวดล้อมแปลงนา ก่อนปลูกและวิธีการปลูก โดยไถตะ ไถแปร คราด และทำเทือก

5.2.5 วิธีปลูก

การปลูกข้าวแบบปักดำจะเหมาะสมที่สุดกับการผลิตข้าวอินทรีย์เพราะการ เตรียมดิน ทำเทือก การควบคุมระดับน้ำในนาจะช่วยลดปริมาณวัชพืชได้และการปลูกกล้าข้าวลงดิน จะช่วยให้ ข้าวสามารถแข่งขันกับวัชพืชได้ ต้นกล้าที่ใช้ปักดำควรมีอายุประมาณ 30 วัน เลือกต้นกล้า ที่ เจริญเติบโตแข็งแรงดี ปราศจากโรคและแมลงทำลาย

เนื่องจากในการผลิตข้าวอินทรีย์ต้องหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ทุกชนิด โดยเฉพาะปุ๋ยเคมี จึงแนะนำให้ใช้ระยะปลูกถี่กว่าระยะปลูกที่แนะนำสำหรับปลูกข้าวโดยทั่วไป เล็กน้อยคือ ระยะระหว่างต้นและแถว ประมาณ 20 เซนติเมตร จำนวนต้นกล้า 3-5 ต้นต่อกอ และใช้ ระยะปลูกแคบกว่านี้หากดินนาที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ ในกรณีที่ต้องปลูกกล้าหรือปลูกหลังจาก ช่วงเวลาปลูกที่เหมาะสมของข้าวแต่ละพันธุ์ และมีปัญหาเรื่องการขาดแคลนแรงงาน แนะนำให้ เปลี่ยนไปปลูกวิธีอื่นที่เหมาะสม เช่น หว่านข้าวแห้ง หรือหว่านน้ำตม

5.2.6 การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน

เนื่องจากการปลูกข้าวอินทรีย์ต้องหลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยเคมี การเลือกพื้นที่ปลูกที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์สูงตามธรรมชาติ จึงเป็นการเริ่มต้นที่ได้เปรียบ เพื่อที่จะรักษาระดับผลผลิตให้อยู่ ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ นอกจากนี้ เกษตรกรยังต้องรู้จักการจัดการดินที่ถูกต้อง และพยายามรักษาความ อุดมสมบูรณ์ของดินให้เหมาะสมกับการปลูกข้าวอินทรีย์ให้ได้ผลดีและยั่งยืนมากที่สุด คำแนะนำ เกี่ยวกับการจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดินสำหรับการผลิตข้าวอินทรีย์สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

1) การจัดการดิน

มีข้อแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินให้เหมาะสมกับการใช้ ปลูกข้าวอินทรีย์ ดังนี้

- ไม่เผาตอซัง ฟางข้าว และเศษวัสดุอินทรีย์ในแปลงนาเพราะเป็นการทำลายอินทรีย์วัตถุและจุลินทรีย์ดินที่มีประโยชน์
- ไม่นำชิ้นส่วนของพืชที่ไม่ใช้ประโยชน์โดยตรงออกจากแปลงนา แต่ควรนำวัสดุอินทรีย์ จากแหล่งใกล้เคียงใส่แปลงนาให้สม่ำเสมอที่ละเล็กละน้อย
- เพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับดินโดยการปลูกพืช โดยเฉพาะพืชตระกูลถั่วในที่ว่างในบริเวณพื้นที่ นาตามความเหมาะสม แล้วใช้อินทรีย์วัตถุที่เกิดขึ้นในระบบไร่ นาให้เกิดประโยชน์ต่อการปลูกข้าว ไม่ควรปล่อยที่ดินให้ว่างเปล่าก่อนการปลูกข้าวและหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าว แต่ควรปลูกพืชบำรุง ดินโดยเฉพาะพืชตระกูลถั่วเช่น ถั่วเขียว ถั่วพุ่ม โสน เป็นต้น
- ควรวิเคราะห์ดินนาทุกปี แล้วแก้ไขภาวะความเป็นกรดเป็นด่างของดินให้เหมาะสมกับ การเจริญเติบโตของต้นข้าว (ประมาณ 5.5 - 6.5) ถ้าพบว่าดินมีความเป็นกรดสูงแนะนำให้ใช้ปูน มาร์ลปูนขาว หรือซีเมนต์ไม่ปรับปรุงสภาพดิน

2) การใช้ปุ๋ยอินทรีย์

ใส่ปุ๋ยอินทรีย์จากธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ แต่เนื่องจากปุ๋ยอินทรีย์ธรรมชาติแทบทุกชนิดมีความเข้มข้นของธาตุอาหารค่อนข้างต่ำ จึงต้องใช้ในปริมาณที่สูงมากและอาจมีไม่พอเพียง สำหรับการปลูกข้าวอินทรีย์และถ้าหากมีการจัดการที่ไม่เหมาะสมก็จะเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิต จึงแนะนำให้ใช้หลักการธรรมชาติที่ว่า “สร้างให้เกิดขึ้นในพื้นที่ใส่ที่ละเล็กละน้อยสม่ำเสมอเป็นประจำ” ปุ๋ยอินทรีย์จากธรรมชาติที่ควรใช้ ได้แก่

- ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยมูลสัตว์ ได้แก่มูลสัตว์ต่าง ๆ ซึ่งอาจนำมาจากภายนอกหรือจัดการผลิตขึ้น ในบริเวณไร่นา นอกจากนี้ต้องนาในชนบทหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้วมักจะปล่อยให้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ โดยให้แทะเล็มตอซังและหญ้าต่าง ๆ มูลสัตว์ที่ถ่ายออกมาปะปนกับเศษซากพืช ก็จะเป็นการเพิ่ม อินทรีย์วัตถุในนาอีกทางหนึ่ง

- ปุ๋ยหมัก ควรจัดทำในพื้นที่นาหรือบริเวณที่อยู่ไม่ห่างจากแปลงนามากนักเพื่อความสะดวกในการใช้ ควรใช้เชื้อจุลินทรีย์ในการทำปุ๋ยหมักเพื่อช่วยการย่อยสลายได้เร็วขึ้น และเก็บรักษาให้ถูกต้องเพื่อลดการสูญเสียธาตุอาหาร

- ปุ๋ยพืชสด ควรเลือกชนิดที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมควรปลูกก่อนการปักดำข้าวใน ระยะเวลาพอสมควร เพื่อให้ต้นปุ๋ยพืชสดมีช่วงการเจริญเติบโตเพียงพอที่จะผลิตมวลพืชสดได้มาก มีความเข้มข้นของธาตุไนโตรเจนสูงและไถกลบต้นปุ๋ยพืชสดก่อนการปลูกข้าวตามกำหนดเวลาเช่น โสนอัฟริกัน (Sesbania rostrata) ควรปลูกก่อนปักดำประมาณ 70 วัน โดยใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ ประมาณ 7 กิโลกรัมต่อไร่ หากจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยฟอสฟอรัสช่วยเร่งการเจริญเติบโต แนะนำให้ใช้ หินฟอสเฟตบดละเอียดใส่ตอนเตรียมดินปลูก แล้วไถกลบต้นโสนขณะมีอายุประมาณ 50-55 วันหรือก่อนการปักดำข้าวประมาณ 15 วัน

- น้ำหมักชีวภาพหรือน้ำสกัดชีวภาพ (Bio Extract) ควรให้ทำใช้เองจากวัสดุเหลือใช้ในไร่ นา ในครัวเรือน นำมาหมักร่วมกับกากน้ำตาล (Mollass) หรือน้ำตาลทรายแดงละลายน้ำ

5.2.7 ระบบการปลูกพืช

ปลูกข้าวอินทรีย์เพียงปีละครั้ง โดยเลือกช่วงเวลาปลูกที่เหมาะสมกับข้าวแต่ละพันธุ์และปลูกพืชหมุนเวียนโดยเฉพาะพืชตระกูลถั่วก่อนและหลังการปลูกข้าว อาจปลูกข้าวอินทรีย์ร่วมกับพืชตระกูลถั่วก็ได้ถ้าสภาพแวดล้อมเหมาะสม

5.2.8 การควบคุมวัชพืช

แนะนำให้ควบคุมวัชพืชโดยวิธีกล เช่น การเตรียมดินที่เหมาะสม วิธีการทำนาที่ลดปัญหาวัชพืช การใช้ระดับน้ำควบคุมวัชพืช การใช้วัสดุคลุมดิน การถอนด้วยมือ วิธีเขตกรรมต่าง ๆ การใช้เครื่องมือ รวมทั้งการปลูกพืชหมุนเวียน เป็นต้น

5.2.9 การป้องกันกำจัดโรค แมลง และสัตว์ศัตรูพืช

หลักการสำคัญของการป้องกันกำจัดโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าวในการผลิตข้าวอินทรีย์ มีดังนี้

- 1) ใช้ข้าวพันธุ์ต้านทาน
- 2) การปฏิบัติด้านเกษตรกรรม เช่น การเตรียมแปลง กำหนดช่วงเวลาปลูกที่เหมาะสม ใช้อัตราเมล็ดและระยะปลูกที่เหมาะสม การปลูกพืช หมุนเวียนเพื่อตัดวงจรการระบาดของโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าว การรักษาความอุดมสมบูรณ์ของ ดินและสมดุลของธาตุอาหารพืช การจัดการน้ำ เพื่อให้ต้นข้าวเจริญเติบโตดี สมบูรณ์และแข็งแรง สามารถลดการทำลายของโรคแมลงและสัตว์ศัตรูข้าวได้ส่วนหนึ่ง
- 3) จัดการสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมกับการระบาดของโรคแมลงและสัตว์ศัตรูข้าว เช่น การกำจัดวัชพืช การกำจัดเศษซากพืชที่เป็นโรคโดยใช้ปูนขาวหรือกำมะถันผงที่ไม่ผ่านกระบวนการทางเคมี
- 4) รักษาสมดุลทางธรรมชาติ โดยส่งเสริมการแพร่ขยายปริมาณของแมลงที่มีประโยชน์ เช่น ตัวน้ำ ตัวเบียน และศัตรูธรรมชาติเพื่อช่วยควบคุมแมลงและสัตว์ศัตรูข้าว
- 5) ปลูกพืชขับไล่แมลงบนคันนา เช่น ตะไคร้หอม
- 6) หากมีความจำเป็นอนุญาตให้ใช้สารสกัดจากพืช เช่น สะเดา ข่า ตะไคร้หอม และใบแค ฝรั่ง เป็นต้น
- 7) ใช้วิธีการ เช่น ใช้แสงไฟล่อ ใช้กับดัก และใช้กาวเหนียว
- 8) ในกรณีที่ใช้สารเคมีกำจัดควรกระทำโดยทางอ้อม เช่น นำไปผสมกับเหยื่อล่อในกับดัก แมลงหรือใช้สารพิษกำจัดสัตว์ศัตรูข้าว ซึ่งจะต้องใช้อย่างระมัดระวังและต้องกำจัดสารเคมีที่เหลือ รวมทั้งศัตรูข้าวที่ถูกทำลายโดยเหยื่อพิษอย่างถูกวิธี หลังจากปฏิบัติเสร็จแล้ว

5.2.10 การจัดการน้ำ

ระดับน้ำมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตทางลำต้นและการให้ผลผลิตของข้าว โดยตรง ในระยะปักดำจนถึงแตกกอถ้าระดับน้ำสูงมากจะทำให้ต้นข้าวสูงเพื่อหนีน้ำทำให้ต้นอ่อนแอและล้มง่าย ในระยะนี้ควรรักษาระดับน้ำให้อยู่ที่ประมาณ 5 เซนติเมตร แต่ถ้าต้นข้าวขาดน้ำจะทำให้วัชพืชเติบโตแข่งขันกับต้นข้าวได้ ดังนั้นระดับน้ำที่เหมาะสมต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ ตลอดฤดู

ปลูกควรเก็บรักษาไว้ที่ปริมาณ 5-15 เซนติเมตร จนถึงระยะก่อนเก็บเกี่ยวประมาณ 7-10 วัน จึงระบายน้ำออกเพื่อให้ข้าวสุกแก่พร้อมกัน และพื้นที่นาแห้งพอเหมาะต่อการเก็บเกี่ยว

5.2.11 การเก็บเกี่ยว การนวดและการลดความชื้น

เก็บเกี่ยวข้าวหลังจากออกดอก ประมาณ 28-30 วัน สังเกตจากเมล็ดในรวงข้าวสุกแก่ เมล็ดเปลี่ยนเป็นสีฟางเรียกว่า ระยะพลับพลึง

5.2.12 การเก็บรักษาข้าวเปลือก

เมื่อลดความชื้นให้ต่ำกว่า 14 เปอร์เซ็นต์ แล้วจึงนำเมล็ดข้าวไปเก็บรักษาในยุ้งฉางหรือใส่ในภาชนะที่แยกต่างหากจากข้าวที่ผลิตโดยวิธีอื่น

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การผลิตข้าวอินทรีย์ คือ กระบวนการผลิตข้าวที่ไม่ใช้สารเคมีที่เปื้อนอันตรายต่อสุขภาพเพื่อรักษาสมดุลทางธรรมชาติ และขั้นตอนในการผลิตข้าวอินทรีย์ มีขั้นตอนดังนี้ 1.การเลือกพื้นที่ปลูก 2.การเลือกใช้พันธุ์ข้าว 3.การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว 4.การเตรียมดินวิธีปลูก 5.การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน ระบบการปลูกพืช 6.การควบคุมวัชพืช การป้องกันกำจัดโรคแมลง และสัตว์ศัตรูพืช 7.การจัดการน้ำ 8.การเก็บเกี่ยว การนวดและการลดความชื้น 9.การเก็บรักษาข้าวเปลือก 10.การบรรจุหีบห่อเพื่อการค้า

6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลพังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยต่าง ๆ นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ประกอบด้วย

ด้านสภาพทางสังคม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร ประสบการณ์ในการทำงาน

สุจิตรา นิธิยานันท์ (2555, น. 78) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาบ้านหนองสาหร่าย ตำบลพนอม อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง

ปัฐถากร สร้อยสูงเนิน (2555, น.80) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การผลิตข้าวและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาในตำบลเมืองเก่า อำเภอภินทรบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 55.6 เป็นเพศชาย

สุจิตรา นิธิยานันท์ (2555, น. 78) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนากันหนองสาหร่าย ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 50.49 ปี

ปัฐถากร สร้อยสูงเนิน (2555, น.80) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การผลิตข้าวและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาในตำบลเมืองเก่า ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 51.7 ปี

กนกพร พงษ์พานิช (2562, น.107) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การนำเทคโนโลยีการผลิตข้าวไปปฏิบัติของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั่วไปมีอายุเฉลี่ย 54.89 ปี และเกษตรกรสมาชิกนาแปลงใหญ่มีอายุเฉลี่ย 60.63 ปี

สุจิตรา นิธิยานันท์ (2555, น. 78) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนากันหนองสาหร่าย ตำบลพนอม อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษา

ปัฐถากร สร้อยสูงเนิน (2555, น.80) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การผลิตข้าวและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาในตำบลเมืองเก่า ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

กนกพร พงษ์พานิช (2562, น.107) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การนำเทคโนโลยีการผลิตข้าวไปปฏิบัติของเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมากกว่ากึ่งหนึ่งของทั้ง 2 กลุ่ม จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

สุจิตรา นิธิยานันท์ (2555, น. 78) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนากันหนองสาหร่าย ผลการศึกษาพบว่า มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน

ปัฐถากร สร้อยสูงเนิน (2555, น.80) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการผลิตข้าวและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาในตำบลเมืองเก่า ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 2.21 คน

สุจิตรา นิธิยานันท์ (2555, น. 79) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนากันหนองสาหร่าย ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร

กิตติกร นาคะชัย (2560, น.45) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแบบแปลงใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 30.20 ปี

ด้านสภาพทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อาชีพหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือน พื้นที่ปลูกข้าวและผลผลิตที่ได้รับในปีที่ผ่านมา ต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร รายได้ รายจ่าย ภาระหนี้สินของครัวเรือน และแหล่งเงินทุน

ปัฐถากร สร้อยสูงเนิน (2555, น.80) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การผลิตข้าวและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาในตำบลเมืองเก่า ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร

กิตติกร นาคะชัย (2560, น.45) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแบบแปลงใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลักและอาชีพรอง

สุจิตรา นิธิยานันท์ (2555, น. 78) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนบบ้านหนองสาหร่าย ผลการศึกษาพบว่า มีจำนวนแรงงานภายในครัวเรือนของเกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวน 2 คน

ปัฐถากร สร้อยสูงเนิน (2555, น.80) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การผลิตข้าวและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาในตำบลเมืองเก่า ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการปลูกข้าว 1-2 คน

สุจิตรา นิธิยานันท์ (2555, น. 78) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนบบ้านหนองสาหร่าย ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีขนาดพื้นที่นาเฉลี่ย 17.81 ไร่ มีผลผลิตข้าวเฉลี่ย 126.47 กก./ไร่

สุจิตรา นิธิยานันท์ (2555, น. 78) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนบบ้านหนองสาหร่าย ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 1,425.70 บาท/ไร่

กนกพร พงษ์พานิช (2562, น.108) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การนำเทคโนโลยีการผลิตข้าวไปปฏิบัติของเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั่วไปมีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 3,505.67 บาทต่อไร่ และเกษตรกรสมาชิกนาแปลงใหญ่มีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 3,148.40 บาทต่อไร่

สุจิตรา นิธิยานันท์ (2555, น. 78) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริม การเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาบ้านหนองสาหร่าย ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยต่อไร่ ระหว่าง 1,001-2,000 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 43.81 เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยจากการปลูกข้าว 1,784.84 บาท

ทัศนพร เชื้อนเพชร (2560, น.118) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การใช้เทคโนโลยีการพัฒนา ที่ดินในนาข้าวของเกษตรกรจังหวัดพิจิตร ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรเกินครึ่งมีภาระหนี้สินซึ่งเป็น เงินกู้ในระบบเฉลี่ย 229,392.99 บาท/ราย

ปัฐภากร สร้อยสูงเนิน (2555, น.80) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การผลิตข้าวและความ ต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาในตำบลเมืองเก่า ผลการศึกษาพบว่า เกษตร ทั้หมดลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

งานวิจัยที่เกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์

จิตราภรณ์ สงค์ประเสริฐ (2551, น.138-139) ได้ทำการศึกษาเรื่อง วิธีการส่งเสริมการ ปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ในตำบลกงส์หิน อำเภोजุน จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรทุกคนเข้าใจและทราบเป็นอย่างดี ว่าข้าวอินทรีย์ คือ ระบบการปลูกข้าว ที่หลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทุกชนิดในการเพาะปลูก แต่ประเด็นที่เกษตรกรยังมีความรู้ความ เข้าใจอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ มีความเข้าใจว่า การทำข้าว อินทรีย์ไม่ถือว่าเป็นระบบเกษตรแบบยั่งยืน การปลูกข้าวอินทรีย์นั้นไม่จำเป็นต้องมีพื้นที่ห่างไกล จากพื้นที่ ๆ มีการใช้สารเคมีทางการเกษตรก็ได้ การปลูกข้าวอินทรีย์จำเป็นต้องอยู่ใกล้ถนนที่มีรถ วิ่งหนาแน่น การพึ่งพาวัตถุดิบและอุปกรณ์ในการ ทำข้าวอินทรีย์เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมาก เพราะหากไม่มีวัตถุดิบและอุปกรณ์จากภายนอกจะทำ ข้าวอินทรีย์ไม่ได้ จุนส์เป็นสารห้ามใช้ เต็ดขาดเพื่อป้องกันโรคที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์ การจัดเตรียมดินที่ ใช้ในการปลูกข้าวอินทรีย์ เป็นดินอย่างไรก็ได้ การปลูกข้าวโดยการปักดำมีการเตรียมดินที่ดีและ ควบคุมระดับน้ำในแปลงนา ทำให้ต้นข้าวเจริญเติบโตก่อนวัชพืชไม่เหมาะสมกับข้าวอินทรีย์ ควรปลูก ข้าวอินทรีย์ เป็นพืชระบบเดี่ยวไม่ควรปลูกร่วมระบบได้ เนื่องจากจะทำให้ผลผลิตไม่ได้ตามต้องการ

ด้านความต้องการได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ของเกษตรกร

สุจิตรา นิธิยานันท์ (2555, น. 80-82) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริม การเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาบ้านหนองสาหร่าย ผลการศึกษาพบว่า สื่อในหมู่บ้าน คือ เกษตรกรมี ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรเรียงตามลำดับตามความสำคัญ ได้แก่ การคัดเลือกพันธุ์และการ เตรียมพันธุ์ การไกลบดอซัง การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน การป้องกันกำจัดศัตรูพืช และการ

ปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าว สำหรับสื่อที่ต้องการมากคือ คู่มือ โทรทัศน์ และวีดีโอ ส่วนวิธีการฝึกอบรมต้องการวิธีสาคิมากที่สุดและให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้จัดฝึกอบรม ด้านการสนับสนุนหลังการฝึกอบรม เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่ประสานแหล่งปัจจัยการผลิตให้มีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม มีการให้บริการเอกสารคำแนะนำ

ปัฐถากร สร้อยสูงเนิน (2555, น.82) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การผลิตข้าวและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาในตำบลเมืองเก่า ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอยู่ในระดับปานกลาง ช่องทางและวิธีการในการส่งเสริมความรู้อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านปัญหาและข้อเสนอแนะในการได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

สุจิตรา นิธิยานันท์ (2555, น. 82-83) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนบบ้านหนองสาหร่าย ผลการศึกษาพบว่า เกิดภัยธรรมชาติน้ำท่วมซ้ำซาก ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ขาดความรู้และเงินทุน สำหรับข้อเสนอแนะของเกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่จัดหาเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม และมีการตรวจวิเคราะห์ดิน

จิตราภรณ์ สงค์ประเสริฐ (2551, น.138-139) ได้ทำการศึกษาเรื่อง วิธีการส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ในตำบลหงส์หิน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการขาดแคลนน้ำในการผลิต ได้เสนอแนะให้เกษตรกรดำเนินการโดยใช้วิธีการจัดสรรพื้นที่ตามหลักทฤษฎีใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อให้เพียงพอต่อการทำนา จัดเตรียม แหล่งน้ำก่อนการผลิต นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่เข้าไปส่งเสริมในการวิจัยครั้งนี้ จะมีการดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อให้การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำได้รับการแก้ไขในระยะยาวต่อไป การระบาดของโรค แมลง และสัตว์ศัตรูข้าว ได้เสนอแนะให้เกษตรกรดำเนินการแก้ไขโดยวิธีอินทรีย์และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีต่อไปเรื่อย ๆ และเพิ่มการใช้สารอินทรีย์ชีวภาพ และชีวอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง เพราะอยู่ในช่วงของการทำนาขั้นปรับเปลี่ยนอาจเห็นผลช้า แต่ เมื่อดำเนินการตามหลักวิชาการแล้ว ในระยะยาว จะได้ผลที่ดียิ่งขึ้น

ด้านแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน ด้านบริการเบ็ดเสร็จ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านโครงการ และด้านเนื้อหา

จิตราภรณ์ สงค์ประเสริฐ (2551, น.142) ได้ทำการศึกษาเรื่อง วิธีการส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในตำบลหงส์หิน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า วิธีการส่งเสริมที่เหมาะสม แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ หมู่บ้านพงพยอม ตำบลหงส์หิน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา คือวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล ซึ่งเป็นวิธีการที่เกษตรกรมีการยอมรับและนำความรู้ไปปฏิบัติในการปลูกข้าวอินทรีย์ได้เหมาะสมกว่าวิธีการส่งเสริมแบบรายกลุ่ม ทั้งนี้ เนื่องมาจากการส่งเสริมแบบรายบุคคล เจ้าหน้าที่ส่งเสริม สามารถเข้าถึงความต้องการของเกษตรกรได้ ก่อให้เกิดความเชื่อถือนี้อาจเป็นญาติ หรือผู้รู้ในครอบครัวที่เข้ามาถ่ายทอด ความรู้ในการปลูกข้าวอินทรีย์ให้กับเกษตรกร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในตำบลพังเคนที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ปี 2563/64 จำนวน 19 หมู่บ้าน ในตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 2,384 ครัวเรือน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการประมาณขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane, (1973) ความคลาดเคลื่อน 8 % ดังนี้

สูตร	n	$=$	$\frac{N}{1+Ne^2}$	
เมื่อ	n	$=$	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (ราย)	
	N	$=$	จำนวนหน่วยประชากร (ราย)	
	e	$=$	ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้	
แทนค่า	n	$=$	$\frac{2,384}{1+2,384 \times (0.08)^2}$	$= 147$ ราย

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ จำนวน 147 ราย คิดเป็นร้อยละ 6 ของครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนทั้งหมด

1.2.2 การสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการเฉลี่ยตามสัดส่วนจำนวนครัวเรือนเกษตรกรในตำบลพังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 19 หมู่บ้าน จับฉลากตามรายชื่อเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตรปี 2563/64 ให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (ราย)
1	สง่า	6
2	หนองหอย	5
3	ศรีคุณ	11
4	พังเคน	12
5	นาคำ	6
6	โนนตูม	6

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (ราย)
7	โนนชุมคำ	15
8	ด่านฮ้าง	14
9	ด่านหม่วน	10
10	นาเวียง	6
11	หนองเมือง	8
12	หนองเต่า	9
13	ป่าหลวง	5
14	ทุ่งสว่าง	5
15	นาอุดม	11
16	โนนวัฒนา	6
17	โนนสมบุรณ์	3
18	โคกก่อง	4
19	เพชรเจริญ	4
	รวม	147

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาคั้งนี้ คือ

2.1.1 **แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง** ที่ประกอบด้วยที่มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิด (Close-ended Question) และแบบปลายเปิด (Open-ended Question) โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ตำบลพังโคน อำเภอนาตาลจังหวัดอุบลราชธานี

1) **สภาพทางสังคม** ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร ประสบการณ์ในการทำนา และการเป็นสมาชิกองค์กรเกษตรกร

2) **สภาพทางเศรษฐกิจ** ได้แก่ อาชีพ จำนวนแรงงานในครัวเรือน พื้นที่ปลูกข้าวและผลผลิต ต้นทุนการผลิตข้าว รายได้ ภาระหนี้สินของครัวเรือน และแหล่งเงินทุน

ตอนที่ 2 ความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

ประเด็นความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับความรู้ในประเด็น การจัดการทั่วไปในแปลงผลิตข้าวอินทรีย์ การผลิตพืชอินทรีย์ ระยะปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์ การจัดการดิน ปุ๋ยและน้ำ และการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืช โดยกำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว

ตอบ ใช่ ให้ 1 คะแนน

ตอบ ไม่ใช่ ให้ 0 คะแนน

ตอนที่ 3 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

1) **การได้รับการส่งเสริมด้านเนื้อหา**

(1) **การได้รับ** การได้รับการส่งเสริมด้านเนื้อหา ประกอบด้วย การจัดการทั่วไปในแปลงผลิตข้าวอินทรีย์ การปลูก และการดูแลรักษาตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การผลิตให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การเก็บเกี่ยวข้าวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

การเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลภายในแปลงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการบันทึกข้อมูลการผลิตมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด โดยให้เลือกว่าได้รับและไม่ได้รับ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

0 คะแนน เท่ากับ ไม่ได้รับการส่งเสริม

1 คะแนน เท่ากับ ได้รับการส่งเสริม

(2) *ระดับความต้องการการส่งเสริมด้านเนื้อหา* ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับความต้องการได้รับการส่งเสริมด้านเนื้อหาการจัดการทั่วไปในแปลงผลิตข้าวอินทรีย์ การปลูก และการดูแลรักษาตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การผลิตให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การเก็บเกี่ยวข้าว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลภายในแปลงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการบันทึกข้อมูลการผลิต

2) *ความต้องการได้รับการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริม*

(1) *การได้รับการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริม* ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับการได้รับการส่งเสริมด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ วิธีการส่งเสริมสื่อรายบุคคล การส่งเสริมสื่อแบบกลุ่ม การส่งเสริมสื่อแบบมวลชน และการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด โดยให้เลือกว่าได้รับและไม่ได้รับ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

0 คะแนน เท่ากับ ไม่ได้รับการส่งเสริม

1 คะแนน เท่ากับ ได้รับการส่งเสริม

(2) *ระดับความต้องการด้านวิธีการส่งเสริม* ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับความต้องการได้รับการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริม ได้แก่ ความต้องการการส่งเสริมแบบรายบุคคล การส่งเสริมแบบกลุ่ม การส่งเสริมมวลชน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นคำถามปลายปิด

3) *ด้านปัจจัยสนับสนุน*

(1) *การได้รับการส่งเสริมด้านปัจจัยสนับสนุน* ประกอบด้วย ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนในประเด็น การได้รับการสนับสนุนด้านช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่ได้มาตรฐานและการได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด โดยให้เลือกว่าได้รับและไม่ได้รับ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

0 คะแนน เท่ากับ ไม่ได้รับการส่งเสริม

1 คะแนน เท่ากับ ได้รับการส่งเสริม

(2) ระดับความต้องการการส่งเสริมด้านปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับความต้องการการได้รับการส่งเสริมในประเด็น การได้รับการสนับสนุนด้านช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่ได้มาตรฐานและการได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ

ตอนที่ 4 ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

1) ปัญหาในการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ในด้านต่าง ๆ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด โดยให้เลือกตอบไม่มีปัญหาหรือมีปัญหาที่มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

0 คะแนน เท่ากับ ไม่มีปัญหา

1 คะแนน เท่ากับ มีปัญหา

2) ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในด้านต่าง ๆ เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ

ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

1) ระดับความสำคัญของแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ

2) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร เป็นคำถามลักษณะปลายเปิด เพื่อให้เติมข้อความลงในช่องว่าง โดยคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการการส่งเสริมด้านเนื้อหา ความต้องการด้านวิธีการส่งเสริม ความต้องการการส่งเสริมด้านปัจจัยสนับสนุน และ ความสำคัญของแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมีตัวเลือกตอบ 5 ระดับ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียงเชิงพรรณนา โดยนำข้อมูลมาแปลความหมายกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลผลความต้องการ โดยกำหนดค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	4.21 – 5.00	หมายถึง	อยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.41 – 4.20	หมายถึง	อยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.61 – 3.40	หมายถึง	อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.81 – 2.60	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 1.80	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การสร้างและทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำกรวิจัย เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อใช้สำหรับกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.1.2 กำหนดกรอบเนื้อหาและข้อคำถาม ให้สอดคล้องกับแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย

3.1.3 ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง

3.2 การทดสอบเครื่องมือ

3.2.1 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ มีความรู้ และมีประสบการณ์ทางด้านที่ทำกรวิจัย ทำการพิจารณาตรวจสอบให้ความคิดเห็นด้านความถูกต้องในเนื้อหา (Content Validity) ได้แก่ ด้านความถูกต้องของเนื้อหา สำนวน ภาษา จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะไว้

3.2.2 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดสอบ (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 ราย จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาทดสอบหาค่าความเที่ยง (Reliability ตามวิธีการหาค่า

สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ตามแนวคิดวิธีการของ Cronbach (บุญชม ศรีสะอาด. 2560, น. 96) โดยเกณฑ์ยอมรับอยู่ที่ 0.800 ขึ้นไป ปรากฏว่าในแต่ละตอนมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค ดังนี้

- 1) ด้านความรู้ตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.838
- 2) ด้านการได้รับการส่งเสริมและความต้องการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.875
- 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.842
- 4) แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านรูปแบบและวิธีการส่งเสริมและด้านการส่งเสริมเนื้อหา มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.975

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยนี้ด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่ลงทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ตำบลพังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ใช้ระยะเวลาระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนพฤษภาคม 2564 โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยมีการเตรียมการก่อนออกภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลจากประชากรที่ใช้ในการวิจัย ในเรื่องต่อไปนี้

4.1.1 การกำหนดวัน เวลา และสถานที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยมีการกำหนดวัน เวลา สถานที่เก็บข้อมูล

4.1.2 ประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ เพื่อชี้แจงรายละเอียดและขั้นตอนการตอบแบบสอบถาม

4.1.3 การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการสัมภาษณ์ เช่น แบบสัมภาษณ์ ปากกา และยานพาหนะในการเดินทางเข้าพื้นที่

4.2 ขั้นตอนการสัมภาษณ์

ดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

4.2.1 แนะนำตัวผู้สัมภาษณ์ แนะนำตัวผู้วิจัยว่าเป็นใคร ทำอะไร ที่ไหน และมาทำอะไร ให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์รู้จักก่อนที่ทำการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นการสร้างความไว้วางใจและเป็นกันเองกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

4.2.2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์อย่างไร และชี้แจงความสำคัญของงานวิจัยแก่ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง สมบูรณ์และครบถ้วนกับเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

4.2.3 เริ่มดำเนินการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

4.3 ขั้นสิ้นสุดของการสัมภาษณ์

มีแนวทางการปฏิบัติโดยทบทวนความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล พร้อมกล่าวขอบคุณเกษตรกรผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำมาจัดหมวดหมู่และลงรหัส เพื่อประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดทั้งหมด 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum)

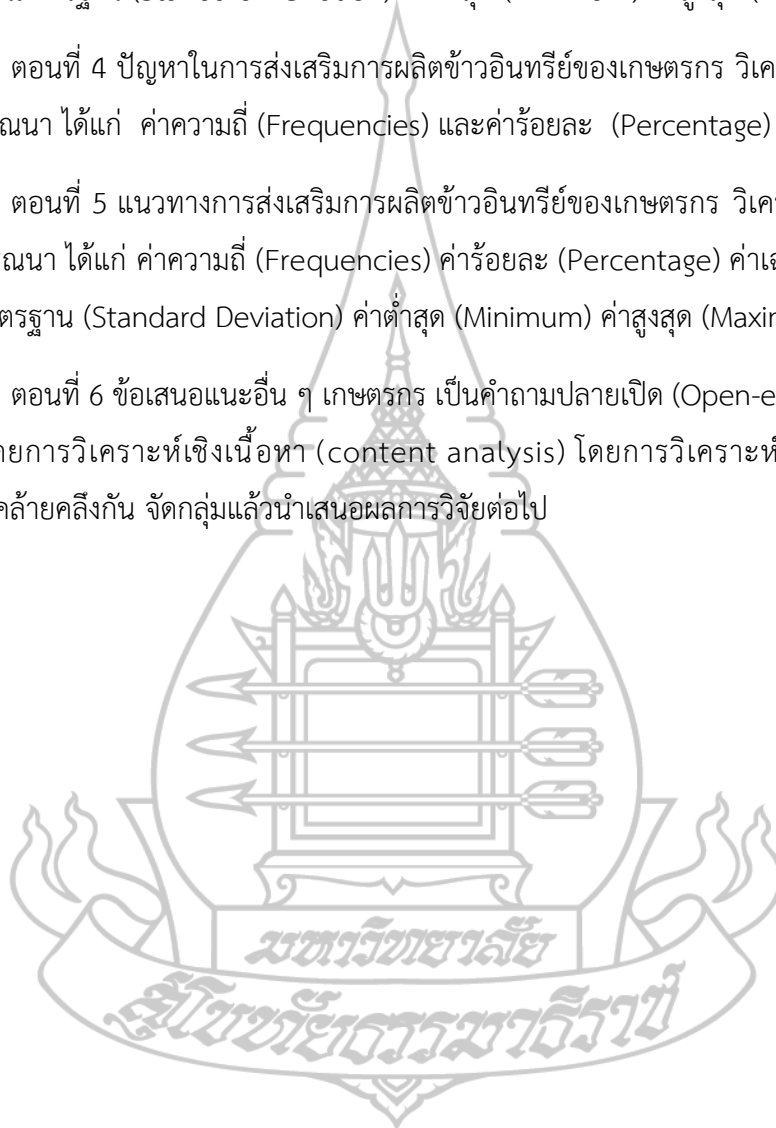
ตอนที่ 2 ความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum)

ตอนที่ 3 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ประกอบด้วย 1) ด้านเนื้อหา 2) วิธีการส่งเสริม 3) ด้านปัจจัยสนับสนุน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum)

ตอนที่ 4 ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum)

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกษตรกร เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) โดยการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน จัดกลุ่มแล้วนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลพังเคน อำเภอเมืองนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์การวิจัยเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการบรรยายประกอบตาราง ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 2 ความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

ตอนที่ 3 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ปัญหาการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลพังเคน อำเภอเมืองนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด เพื่อให้เลือกตอบหรือเติมข้อความในช่องว่าง โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

1.1 สภาพทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ประสบการณ์ในการปลูกข้าว จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์ การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร ประสบการณ์ในการทำนา การได้รับความรู้จากการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ การดำรงตำแหน่งทางสังคมและการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร

n = 147

สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. เพศ		
หญิง	57	38.80
ชาย	90	62.20
2. อายุ (ปี)		
ต่ำกว่า 40 ปี	20	13.60
40-49 ปี	49	33.30
50-59 ปี	37	25.20
60-69 ปี	33	22.40
70 ปีขึ้นไป	8	5.40
ค่าต่ำสุด = 35 ค่าสูงสุด = 75 ค่าเฉลี่ย = 52.55 S.D. = 1.12		
3. สถานภาพ		
โสด	5	3.40
สมรส	142	96.60
4. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	47	32.00
ประถมศึกษา	70	47.60
มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)	30	20.40

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 147

สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
1-2 คน	46	31.30
3-4 คน	56	38.10
5-6 คน	34	23.10
7 คนขึ้นไป	11	7.50
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 7 ค่าเฉลี่ย = 3.13 S.D. = 0.91		
6. ประสบการณ์ในการปลูกข้าว (ปี)		
1-10 ปี	10	6.80
11-20 ปี	71	48.30
21-30 ปี	12	8.20
31-40 ปี	20	13.60
มากกว่า 40 ปี	34	23.10
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 48 ค่าเฉลี่ย = 18.64 S.D. = 1.35		
7. ประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์ (ปี)		
ไม่มีประสบการณ์	115	78.20
มีประสบการณ์	32	21.78
1	14	9.50
2	7	4.80
3	3	2.00
มากกว่า 3 ปี	8	5.40
ค่าต่ำสุด = 0 ค่าสูงสุด = 4 ค่าเฉลี่ย = 0.47 S.D. = 1.06		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 147

สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
8. การได้รับความรู้จากการฝึกอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์		
การฝึกอบรม		
8.1 ไม่ได้รับ	120	81.60
8.2 ได้รับ	27	18.40
จำนวนครั้ง / ปี		
1	16	10.90
2	8	5.40
3	3	2.00
9. การดำรงตำแหน่งทางสังคม		
9.1 ไม่เป็น	128	87.07
9.2 เป็น*	19	12.93
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	7	4.76
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/สารวัตรกำนัน	5	3.40
สมาชิก อบต/อปท	3	2.04
คณะกรรมการหมู่บ้าน	2	1.36
อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน	2	1.36

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 147

สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
10. การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร		
10.1 ไม่เป็น	94	63.90
10.2 เป็น*	53	36.10
กลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน	10	6.80
กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่	23	15.60
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	12	8.20
สหกรณ์การเกษตร	2	1.36
กลุ่มลูกค้า ธกส.	6	4.10

*ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ในการปลูกข้าว ประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์ การได้รับความรู้จากการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ และการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

1. เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 62.20 รองลงมาคือ เพศหญิง จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 38.80 ตามลำดับ

2. อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 40-49 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 33.30 รองลงมาคืออายุ 50-59 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 25.20 อายุ 60-69 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 22.40 และอายุ 70 ปีขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.40 ตามลำดับ

3. สถานภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 96.60 และสถานภาพโสด จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.40 ตามลำดับ

4. ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ที่ประถมศึกษาจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 47.60 รองลงมาคือ ไม่ได้รับการศึกษา จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 32 และมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 20.40 ตามลำดับ

5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีสมาชิกในครัวเรือนอยู่ประมาณ 3-4 คน จำนวน 56 คนคิดเป็นร้อยละ 38.10 รองลงมาคือ 1-2 คน จำนวน 46 คิดเป็นร้อยละ 31.30 5-6 คน จำนวน 34 คิดเป็นร้อยละ 23.10 และ 7 คนขึ้นไป จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 7.50 ตามลำดับ

6. ประสบการณ์ในการปลูกข้าว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกข้าว อยู่ที่ 11-20 ปี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 48.30 รองลงมาคือ มากกว่า 40 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 23.10 31-40 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 13.60 21-30 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 8.20 และ 1-10 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 6.80 ตามลำดับ

7. ประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์ จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 78.20 และกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 21.78 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคลพบว่า โดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์อยู่ที่ 1 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 9.50 รองลงมาคือ มากกว่า 3 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.40 2 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80 และ 3 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ

8. การได้รับความรู้จากการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ ด้านการฝึกอบรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไม่ได้รับการฝึกอบรม จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 81.60 ได้รับการฝึกอบรม จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 18.40 ตามลำดับ

9. ตำแหน่งทางสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไม่มีตำแหน่งทางสังคม จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 87.07 และมีตำแหน่งทางสังคม จำนวน 19 คน โดยส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.76 รองลงมาคือ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/สารวัตรกำนัน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.40 สมาชิก อบต/อปท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.04 คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.36 และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.36 ตามลำดับ

10. การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 63.90 และเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 36.10 โดยกลุ่มที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร โดยส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มเกษตรกร

แปลงใหญ่ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 15.60 รองลงมาคือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 8.20 กลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 6.80 และสหกรณ์การเกษตร จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.36 ตามลำดับ

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ จำนวนแรงงานในครัวเรือน พื้นที่ทำนาทั้งหมด ต้นทุนการผลิตข้าว แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตร และรายได้ต่อครัวเรือน

ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ด้านอาชีพ จำนวนแรงงานในครัวเรือน พื้นที่ปลูกข้าวและ ผลผลิตของเกษตรกร

n = 147

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. อาชีพ		
1.1 อาชีพหลัก		
เกษตรกร	147	100.00
1.2 อาชีพรอง		
รับจ้าง	143	97.30
ค้าขาย	4	2.70
2. จำนวนแรงงานในครัวเรือน (คน)		
2 คน	58	38.70
3 คน	47	31.30
4 คน	42	28.00

ค่าต่ำสุด = 2 คน ค่าสูงสุด = 4 $\bar{x}$ = 3.21 S.D. = 0.82

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n = 147

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
3. พื้นที่ทำนาทั้งหมด (ไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ไร่	41	27.30
6-10 ไร่	78	52.00
11-15 ไร่	23	15.30
มากกว่า 15 ไร่	5	3.30
ค่าต่ำสุด = 3 ค่าสูงสุด = 17 $\bar{x}$ = 12.35 S.D. = 0.75		
4. ต้นทุนการผลิตข้าว (บาท/ไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2,000 บาท	40	29.90
2,001-2,500 บาท	65	44.20
2,501-3,000 บาท	30	20.40
มากกว่า 3,000 บาท	8	5.40
ค่าต่ำสุด = 1,500 บาท ค่าสูงสุด = 3,500 $\bar{x}$ = 2,127.60 S.D. = 0.85		
5. แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตร		
ใช้ทุนตัวเอง	37	24.70
จากกองทุนหมู่บ้าน	29	19.30
ชกส.	75	50.00
จากสหกรณ์การเกษตร	6	4.00
ค่าต่ำสุด = 20,000 ค่าสูงสุด = 50,000 $\bar{x}$ = 31,496.76 S.D. = 1.12		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n = 147

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
6. รายได้ต่อครัวเรือน (บาท/ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 25,000 บาท	60	40.00
25,000-35,000 บาท	32	21.30
35,001-45,000 บาท	31	20.70
มากกว่า 45,000 บาท	24	16.00
ค่าต่ำสุด = 20,000 ค่าสูงสุด = 50,000 $\bar{x}$ = 31,496.76 S.D. = 1.12		

จากตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ด้านอาชีพ จำนวนแรงงานในครัวเรือน พื้นที่ปลูกข้าวและผลผลิตของเกษตรกร ผลการวิเคราะห์ พบว่า

- อาชีพหลัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนอาชีพรอง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน 143 คิดเป็นร้อยละ 97.30 และอาชีพค้าขาย จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.70 ตามลำดับ
- จำนวนแรงงานในครัวเรือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีแรงงานในครัวเรือน 2 คน จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 38.70 รองลงมาคือ 3 คน จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 31.30 และ 4 คน จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 28 ตามลำดับ
- พื้นที่ทำนาทั้งหมด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำนาอยู่ประมาณ 6-10 ไร่ จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 52 รองลงมาคือ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ไร่ จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 27.30 11-15 ไร่ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 15.30 และ มากกว่า 15 ไร่ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.30 ตามลำดับ
- ต้นทุนการผลิตข้าว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีต้นทุนในการผลิตข้าวอยู่ที่ 2,001-2,500 บาท จำนวน 65 จำนวน คิดเป็นร้อยละ 44.20 รองลงมาคือ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2,000 บาท จำนวน 40 29.90 2,501-3,000 บาท จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 20.40 และมากกว่า 3,000 บาท จำนวน 8 จำนวน คิดเป็นร้อยละ 5.40 ตามลำดับ

5. แหล่งเงินทุน พบว่า แหล่งเงินทุนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาจากการกู้ยืม ธกส. จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา คือ ใช้ทุนตัวเอง จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 24.70 มาจากกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 19.30 และมาจากสหกรณ์การเกษตร จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4 ตามลำดับ

6. รายได้ต่อครัวเรือน (บาท/ปี) พบว่า รายได้ต่อครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ส่วนใหญ่ไม่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 25,000 บาท จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาคือ 25,000-35,000 บาท จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 21.30 35,001-45,000 บาท จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 20.70 และมากกว่า 45,000 บาท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 16 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ด้านต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร

n = 147		
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ค่าเมล็ดพันธุ์ (บาท/ไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 300 บาท	63	42.90
301-500 บาท	59	40.10
มากกว่า 500 บาท	25	17.00
ค่าต่ำสุด = 250 ค่าสูงสุด = 550 $\bar{x}$ = 352.72 S.D. = 0.92		
ค่าไถ (บาท/ไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 300 บาท	24	16.30
301-500 บาท	68	46.30
มากกว่า 500 บาท	55	37.40
ค่าต่ำสุด = 250 ค่าสูงสุด = 550 $\bar{x}$ = 412.92 S.D. = 1.05		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 147

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ค่าจ้างแรงงาน		
1) ค่าจ้างหว่านเมล็ดพันธุ์ (บาท/ไร่)		
ไม่มีค่าจ้างหว่านเมล็ดพันธุ์	58	39.50
มีค่าจ้างหว่านเมล็ดพันธุ์	89	60.50
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 200 บาท	15	16.85
201-300 บาท	10	11.23
301-400 บาท	23	25.84
401-500 บาท	19	21.34
มากกว่า 500 บาท	12	13.48
ค่าต่ำสุด = 150 ค่าสูงสุด = 550 $\bar{x}$ = 314.04 S.D. = 0.97		
2) ค่าจ้างใส่ปุ๋ย (บาท/ไร่)		
ไม่มีค่าจ้างใส่ปุ๋ย	89	60.50
มีค่าจ้างใส่ปุ๋ย	58	39.50
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 200 บาท	10	17.24
201-300 บาท	12	20.69
301-400 บาท	18	31.03
401-500 บาท	14	24.14
มากกว่า 500 บาท	6	10.34
ค่าต่ำสุด = 150 ค่าสูงสุด = 550 $\bar{x}$ = 301.72 S.D. = 0.90		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 147

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ค่ารถเกี่ยว (บาท/ไร่)		
น้อยกว่า 550 บาท	14	9.60
550-600 บาท	98	66.70
มากกว่า 600 บาท	35	23.70
ค่าต่ำสุด = 500 ค่าสูงสุด = 650 $\bar{X}$ = 557.14 S.D. = 1.23		
ต้นทุนรวม (บาท/ไร่)		
น้อยกว่า 2,000 บาท	25	17.00
2,000-2,500 บาท	118	80.20
มากกว่า 2,500 บาท	4	2.80
ค่าต่ำสุด = 1,500 ค่าสูงสุด = 3,000 $\bar{X}$ = 2,217.96 S.D. = 1.20		

จากตารางที่ 4.3 สภาพทางเศรษฐกิจด้านต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร ผลการวิเคราะห์ พบว่า

1. ค่าเมล็ดพันธุ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์ต่อไร่ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 300 บาท จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 63.90 รองลงมาคือ 301-500 บาท จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 40.10 และมากกว่า 500 บาท จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 17 ตามลำดับ

2. ค่าไถ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีต้นทุนค่าไถต่อไร่อยู่ประมาณ 301-500 บาท จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 46.30 รองลงมาคือ มากกว่า 500 บาท จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 37.40 และน้อยกว่าหรือเท่ากับ 300 บาท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 16.30 ตามลำดับ

3. ค่าปุ๋ย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีต้นทุนค่าปุ๋ยประมาณ 301-500 บาทจำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 83 รองลงมาคือ มากกว่า 500 บาท จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 13.60 และน้อยกว่าหรือเท่ากับ 300 บาท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.40 ตามลำดับ

4. ค่าจ้างแรงงาน

4.1 ค่าจ้างหว่านเมล็ดพันธุ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีต้นทุนค่าจ้างหว่านเมล็ดพันธุ์ จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 60.50 โดยอยู่ที่ประมาณ 301-400 บาท จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 25.84 รองลงมาคือ 401-500 บาท จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 21.34 น้อยกว่าหรือเท่ากับ 200 บาท จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 17.24 มากกว่า 500 บาท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 13.48 และ 201-300 บาท จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 17.24 ตามลำดับ และไม่มีค่าจ้างหว่านเมล็ดพันธุ์ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50

4.2 ค่าจ้างใส่ปุ๋ย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีต้นทุนค่าจ้างใส่ปุ๋ย จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 60.50 และมีค่าจ้างใส่ปุ๋ย จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50 ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ที่ประมาณ 301-400 บาท จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 31.03 รองลงมาคือ 401-500 บาท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 24.14 201-300 บาท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 20.69 น้อยกว่าหรือเท่ากับ 200 บาท จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 17.24 และมากกว่า 500 บาท จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 10.34 ตามลำดับ

5. ค่ารถเกี่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีต้นทุนค่าเกี่ยวต่อไร่อยู่ที่ประมาณ 550-600 บาท จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 66.70 รองลงมาคือ มากกว่า 600 บาท จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 23.70 และน้อยกว่า 550 บาท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 9.60 ตามลำดับ

6. ต้นทุนรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีต้นทุนรวมต่อไร่อยู่ประมาณ 2,000-2,500 บาท จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 80.20 รองลงมาคือ น้อยกว่า 2,000 บาท จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 17 และมากกว่า 2,500 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.80 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 สรุปต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร

ต้นทุนการผลิตข้าว	ค่าต่ำสุด (บาท/ไร่)	ค่าสูงสุด (บาท/ไร่)	$\bar{x}$	S.D.
1. ค่าเมล็ดพันธุ์	250	550	352.72	0.92
2. ค่าไถ	250	550	412.92	1.05
3. ค่าปุ๋ย	250	550	408.50	1.11
4. ค่าจ้างแรงงาน				
4.1 ค่าจ้างหว่านเมล็ดพันธุ์	150	550	314.04	0.97
4.2 ค่าจ้างใส่ปุ๋ย	150	550	301.72	0.90
5. ค่ารถเกี่ยว	500	650	557.14	1.23
ต้นทุนรวม	1,500	3,000	2,217.96	1.20

จากตารางที่ 4.4 สรุปต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีต้นทุนรวมเฉลี่ย 2,217.96 บาท/ไร่ โดยมีต้นทุนมากที่สุด คือค่าเกี่ยว 557.14 บาท/ไร่ รองลงมาคือค่าไถ 412.92 บาท/ไร่ ค่าปุ๋ย 408.50 บาท/ไร่ ค่าเมล็ดพันธุ์ 352.72 บาท/ไร่ ค่าจ้างใส่ปุ๋ย 301.72 บาท/ไร่ และค่าจ้างหว่านเมล็ดพันธุ์ 314.04 บาท/ไร่ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 รายได้ในการทำการเกษตรและนอกภาคการเกษตรต่อปี

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. รายได้ในการทำการเกษตรต่อปี		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท	26	17.70
20,001 - 30,000 บาท	48	32.70
30,001 - 40,000 บาท	49	33.30
มากกว่า 40,000 บาท	24	16.30
ค่าต่ำสุด = 15,000 ค่าสูงสุด = 45,000 $\bar{x}$ = 29,013.77 S.D. = 0.96		
2. รายได้นอกภาคการเกษตรต่อปี		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท	72	48.97
20,001 - 30,000 บาท	45	30.61
30,001 - 40,000 บาท	26	17.69
มากกว่า 40,000 บาท	4	2.72
ค่าต่ำสุด = 15,000 ค่าสูงสุด = 45,000 $\bar{x}$ = 22,278.93 S.D. = 0.81		

จากตารางที่ 4.5 รายได้ในการทำการเกษตรและนอกภาคการเกษตรต่อปี พบว่า รายได้ในการทำการเกษตรต่อปีส่วนใหญ่อยู่ประมาณ 30,001 - 40,000 บาท จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 33.30 รองลงมาคือ 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 32.70 น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 17.70 และมากกว่า 40,000 บาท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 16.30 ตามลำดับ

รายได้นอกภาคการเกษตรต่อปีส่วนใหญ่มีน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 48.97 รองลงมาคือ 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 30.61 30,001 - 40,000 บาท จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 17.69 และมากกว่า 40,001 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.72 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 สรุปรายได้ของเกษตรกร

รายได้	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	$\bar{x}$	S.D.
1. รายได้ในการทำการเกษตรต่อปี	15,000	45,000	29,013.77	0.96
2. รายได้นอกภาคการเกษตรต่อปี	15,000	45,000	22,278.93	0.81

จากตารางที่ 4.6 สรุปรายได้ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีรายได้ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 29,013.77 บาท/ปี และมีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 22,278.93 บาท/ปี

ตารางที่ 4.7 สภาพทางเศรษฐกิจ ภาระหนี้สินของครัวเรือน และแหล่งเงินทุนของเกษตรกร

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
n = 147		
ภาระหนี้สินของครัวเรือน		
ไม่มีภาระหนี้สินของครัวเรือน	53	36.10
มีภาระหนี้สินของครัวเรือน	94	63.90
น้อยกว่า 25,000 บาท	9	6.10
25,000-50,000 บาท	52	35.40
มากกว่า 50,000 บาท	33	22.40
ค่าต่ำสุด = <25,000 ค่าสูงสุด = >50,000 $\bar{x}$ = 34,920.21 S.D. = 1.125		

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

n = 147

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
แหล่งเงินทุน		
1) ไม่กู้	58	39.50
2) กู้*	89	60.50
ทุนส่วนตัว	11	12.36
ชกส	44	49.44
กองทุนหมู่บ้าน	25	28.01
สหกรณ์การเกษตร	13	14.60
ญาติพี่น้อง	7	7.86

*ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.7 สภาพทางเศรษฐกิจ ภาระหนี้สินของครัวเรือน และแหล่งเงินทุนของเกษตรกร ผลการวิเคราะห์ พบว่า

1. ภาระหนี้สินของครัวเรือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีภาระหนี้สินของครัวเรือน จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 63.90 โดยส่วนใหญ่มีหนี้สินอยู่ประมาณ 25,000-50,000 บาท จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 35.40 รองลงมาคือ มากกว่า 50,000 บาท จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 22.40 และน้อยกว่า 25,000 บาท จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.10 ตามลำดับ

2. แหล่งเงินทุน พบว่า กลุ่มตัวอย่างกู้เงินเพื่อใช้ในการทำการเกษตร จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 60.50 มาจากการกู้ ชกส. จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 49.44 รองลงมาคือ กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 28.01 สหกรณ์การเกษตร จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 14.60 ใช้ทุนส่วนตัว จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 12.36 และจากญาติพี่น้อง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 7.86 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

ความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ตำบลพังโคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งประกอบไปด้วยความรู้เกี่ยวกับการจัดการทั่วไปในแปลงผลิตข้าวอินทรีย์ การผลิตพืชอินทรีย์ ระยะปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์ การจัดการดิน ปุ๋ยและน้ำ และการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืช ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

n = 147				
ประเด็นความรู้	เฉลี่ย	จำนวนที่ตอบ ได้ถูกต้อง	ร้อยละ	
1. การจัดการทั่วไปในแปลงผลิตข้าวอินทรีย์				
1.1 แปลงอินทรีย์และแปลงใช้สารเคมีในพื้นที่ใกล้เคียง ปลูกพืชชนิดเดียวกันได้	ผิด	86	58.50	
1.2 สามารถปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์และเคมี กลับไปมาได้ในระยะเปลี่ยนผ่าน	ผิด	121	82.31	
1.3 ที่ทิ้งขยะและสารเคมีสามารถนำมาทำแปลงปลูก เกษตรอินทรีย์ได้	ผิด	121	82.31	
1.4 การทำเกษตรอินทรีย์สามารถใช้เครื่องมือร่วมกับ การทำเกษตรทั่วไปได้	ผิด	123	83.67	
1.5 การทำเกษตรอินทรีย์สามารถใช้เครื่องจักร กล เช่น รถไถ รถเกี่ยวข้าว ร่วมกับการทำเกษตรทั่วไปได้	ผิด	85	42.20	

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n = 147

ประเด็นความรู้	เฉลย	จำนวนที่ตอบ ได้ถูกต้อง	ร้อยละ
2. การผลิตพืชอินทรีย์ ระยะปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์			
2.1 การทำเกษตรอินทรีย์ในระยะปรับเปลี่ยนสามารถ จำหน่ายได้	ถูก	123	83.67
2.2 การทำเกษตรอินทรีย์ในระยะปรับเปลี่ยนไม่จำเป็นต้อง ตรวจสอบดินและน้ำ	ผิด	123	83.67
2.3 การทำเกษตรอินทรีย์ต้องทำเกษตรอินทรีย์ครบ 3 ปี จึง จะสามารถขอมาตรฐานอินทรีย์ได้	ถูก	123	83.67
2.4 การทำเกษตรอินทรีย์เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ต้องมาจากพืชใน ระบบอินทรีย์เท่านั้น	ถูก	121	82.31
2.5 แปลงที่ได้รับการรับรองและระยะปรับเปลี่ยนสามารถ ปลูกพืชชนิดเดียวกันได้	ถูก	121	82.31
2.6 การทำเกษตรอินทรีย์สามารถที่จะเพิ่มหรือเปลี่ยนพืชที่ ปลูกได้	ผิด	127	86.39
3. การจัดการดิน ปุ๋ยและน้ำ			
3.1 การจัดการด้านพื้นที่ในการทำการเกษตรอินทรีย์แยก แปลงเกษตรอินทรีย์ออกจากแปลงเกษตรเคมีไม่ต่ำกว่า 1 – 8 เมตร	ถูก	123	83.67
3.2 พื้นที่ในการทำการเกษตรอินทรีย์ควรมีแนวกันชน เช่น คันดิน ร่องน้ำ พุ่มไม้ กันระหว่างแปลงอินทรีย์และแปลงเคมี	ถูก	147	100.00
3.3 ห้ามเผาเศษวัสดุการเกษตรในแปลงอินทรีย์ ยกเว้น กำจัด แหล่งระบาดของศัตรูพืช	ถูก	88	59.86

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n = 147

ประเด็นความรู้	เฉลี่ย	จำนวนที่ตอบ ได้ถูกต้อง	ร้อยละ
3.4 การทำการเกษตรอินทรีย์สามารถใช้มูลสัตว์ที่ได้จากการเลี้ยงทั่วไปได้	ถูก	123	83.67
3.5 การทำการเกษตรอินทรีย์สามารถใช้ขยะจากบ้านเรือนมาทำปุ๋ยหมักได้	ถูก	123	83.67
3.6 การทำการเกษตรอินทรีย์ห้ามใช้ซีซีค้างคาวในการทำเกษตรอินทรีย์	ถูก	147	100.00
3.7 การทำการเกษตรอินทรีย์ ต้องมีบ่อพักน้ำหรือแปลงกันชนเพื่อกักเก็บน้ำ	ถูก	123	83.67
3.8 การทำการเกษตรอินทรีย์สามารถใช้น้ำจากบ่อบำบัดน้ำเสียได้	ถูก	123	83.67
4. การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืช			
4.1 การทำการเกษตรอินทรีย์สามารถใช้ผงซักฟองเพื่อกำจัดศัตรูพืชได้ แต่ใช้ในปริมาณน้อย	ถูก	120	81.63
4.2 การทำการเกษตรอินทรีย์อนุญาตให้คลุกเมล็ดพันธุ์ด้วยจุลินทรีย์เพื่อป้องกันโรคบางชนิดได้	ถูก	127	86.39
4.3 การทำการเกษตรอินทรีย์ห้ามใช้สารสกัดจากยาสูบในแปลงเกษตรอินทรีย์	ถูก	123	83.67
4.4 การทำการเกษตรอินทรีย์สามารถใช้สารล่อแมลงหรือสารเหนียวได้ในแปลงเกษตรอินทรีย์	ถูก	147	100.00

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n = 147

ประเด็นความรู้	เฉลี่ย	จำนวนที่ตอบ ได้ถูกต้อง	ร้อยละ
4.5 การทำการเกษตรอินทรีย์พืชที่เป็นโรคต้องนำออก จากแปลงปลูกและเผาทำลาย	ถูก	88	59.86
4.6 การทำการเกษตรอินทรีย์ สามารถใช้ฟางข้าวจาก แปลงเกษตรทั่วไปคลุมดินในแปลงเกษตรอินทรีย์ได้	ถูก	123	83.67
ภาพรวม		119.33	81.18

จากตารางที่ 4.8 ความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ผลการวิเคราะห์พบว่า โดยภาพรวมตอบถูกคิดเป็นร้อยละ 81.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1. การจัดการทั่วไปในแปลงผลิตข้าวอินทรีย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ตอบถูกใน ประเด็น การทำเกษตรอินทรีย์สามารถใช้เครื่องมือร่วมกับการทำการเกษตรทั่วไปได้ มากที่สุด จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 83.67 รองลงมาคือ สามารถปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์และเคมีกลับไปมา ได้ในระยะเปลี่ยนผ่าน และที่ทิ้งขยะและสารเคมีสามารถนำมาทำแปลงปลูกเกษตรอินทรีย์ได้ จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 82.31 แปลงอินทรีย์และแปลงใช้สารเคมีในพื้นที่ใกล้เคียงกันปลูกพืชชนิดเดียวกัน ได้ จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 58.50 และการทำเกษตรอินทรีย์สามารถใช้เครื่องจักร กล เช่น รถ ไถ รถเกี่ยวข้าว ร่วมกับการทำเกษตรทั่วไปได้ จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 42.20 ตามลำดับ

2. การผลิตพืชอินทรีย์ ระยะปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ตอบถูกในประเด็น การทำเกษตรอินทรีย์สามารถที่จะเพิ่มหรือเปลี่ยนพืชที่ปลูกได้ มากที่สุด จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 86.39 รองลงมาคือ ประเด็นการทำเกษตรอินทรีย์ในระยะปรับเปลี่ยน สามารถจำหน่ายได้ การทำเกษตรอินทรีย์ในระยะปรับเปลี่ยนไม่จำเป็นต้องตรวจสอบดินและน้ำ และการทำเกษตรอินทรีย์ต้องทำเกษตรอินทรีย์ครบ 3 ปี จึงจะสามารถขอมาตรฐานอินทรีย์ได้ จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 83.67 ประเด็นการทำเกษตรอินทรีย์เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ต้องมาจากพืชในระบบ อินทรีย์เท่านั้น และแปลงที่ได้รับการรับรองและระยะปรับเปลี่ยนสามารถปลูกพืชชนิดเดียวกันได้ จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 82.31 ตามลำดับ

3. การจัดการดิน ปุ๋ยและน้ำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ตอบถูกในประเด็นพื้นที่ในการทำการเกษตรอินทรีย์ควรมีแนวกันชน เช่น คันดิน ร่องน้ำ พุ่มไม้ กันระหว่างแปลงอินทรีย์และแปลงเคมี และการทำการเกษตรอินทรีย์ห้ามใช้ซ้ำค้างควาในการทำการเกษตรอินทรีย์ จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาคือประเด็นการจัดการด้านพื้นที่ในการทำการเกษตรอินทรีย์แยกแปลงเกษตรอินทรีย์ออกจากแปลงเกษตรเคมีไม่ต่ำกว่า 1 – 8 เมตร การทำการเกษตรอินทรีย์สามารถใช้มูลสัตว์ที่ได้จากการเลี้ยงทั่วไปได้ การทำการเกษตรอินทรีย์สามารถใช้ขยะจากบ้าน เรือนมาทำปุ๋ยหมักได้ การทำการเกษตรอินทรีย์ ต้องมีบ่อพักน้ำหรือแปลงกันชนเพื่อกักเก็บน้ำ และการทำการเกษตรอินทรีย์สามารถใช้น้ำจากบ่อบำบัดน้ำเสียได้ จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 83.67 และประเด็นห้ามเผาเศษวัสดุการเกษตรในแปลงอินทรีย์ ยกเว้น กำจัดแหล่งระบาดของศัตรูพืช จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 59.86 ตามลำดับ

4. การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืช พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ตอบถูกในประเด็นการทำการเกษตรอินทรีย์สามารถใช้สารล่อแมลงหรือสารเหนียวได้ในแปลงเกษตรอินทรีย์ มากที่สุด จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ การทำการเกษตรอินทรีย์อนุญาตให้คลุมเมล็ดพันธุ์ด้วยจุลินทรีย์เพื่อป้องกันโรคบางชนิดได้ จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 86.39 การทำการเกษตรอินทรีย์ห้ามใช้สารสกัดจากยาสูบในแปลงเกษตรอินทรีย์ และการทำการเกษตรอินทรีย์ สามารถใช้ฟางข้าวจากแปลงเกษตรทั่วไปคลุมดินในแปลงเกษตรอินทรีย์ได้ จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 83.67 และการทำการเกษตรอินทรีย์พืชที่เป็นโรคต้องนำออกจากแปลงปลูกและเผาทำลาย จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 59.86 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 ระดับความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

คะแนนความรู้	ระดับความรู้	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1-5 คะแนน	น้อยที่สุด	0	0.00
6-10 คะแนน	น้อย	0	0.00
11-15 คะแนน	ปานกลาง	24	16.20
16-20 คะแนน	มาก	27	18.40
21-25 คะแนน	มากที่สุด	96	65.40

ค่าต่ำสุด = 11 ค่าสูงสุด = 25 $\bar{x}$ = 20.04 S.D. = 4.044

จากตารางที่ 4.9 ระดับความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า โดยส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนอยู่ที่ 21-25 คะแนน จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 65.40 รองลงมาคือ มีความรู้ในระดับมาก คะแนนอยู่ที่ 16-20 คะแนน จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 18.40 ความรู้ในระดับปานกลาง คะแนนอยู่ที่ 11-15 คะแนน จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 16.20 และไม่มีความรู้ในระดับน้อยและน้อยที่สุด ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 4.10 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรด้านเนื้อหา

ประเด็นการส่งเสริม	การได้รับ		ระดับความต้องการการส่งเสริม		
	การส่งเสริม		x̄	(S.D.)	แปลผล
	จำนวน	ร้อยละ			
1. ด้านเนื้อหา	38.83	26.45	3.51	1.773	มาก
1.1 การจัดการทั่วไปในแปลงผลิตข้าวอินทรีย์	43	29.30	3.76	1.871	มาก
1.2 การปลูกและการดูแลรักษาตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์	35	23.80	3.54	1.784	มาก
1.3 การผลิตให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์	43	29.30	3.48	1.753	มาก
1.4 การเก็บเกี่ยวข้าวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวมาตรฐานเกษตรอินทรีย์	42	28.60	3.51	1.769	มาก

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเด็นการส่งเสริม	การได้รับ		ระดับความต้องการการ		
	การส่งเสริม		ส่งเสริม		
	จำนวน	ร้อยละ	$\bar{x}$	(S.D.)	แปลผล
1.5 การเก็บรักษาและการขนย้าย ผลิตผลภายในแปลงมาตรฐานเกษตร อินทรีย์	38	25.90	3.51	1.769	มาก
1.6 การบันทึกข้อมูลการผลิต	32	21.80	3.29	1.693	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.10 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านเนื้อหา พบว่า

1. ประเด็นการส่งเสริมด้านเนื้อหา

1.1 การได้รับการส่งเสริมด้านเนื้อหา โดยภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับการส่งเสริม ด้านเนื้อหา จำนวน 38.83 คิดเป็นร้อยละ 26.45 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับการส่งเสริมการจัดการทั่วไปในแปลงผลิตข้าวอินทรีย์ และการผลิตให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 29.30 รองลงมาคือ การเก็บเกี่ยวข้าวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 28.60 การเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลภายในแปลงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 25.90 และการบันทึกข้อมูลการผลิต จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 21.80 ตามลำดับ

1.2 ความต้องการการส่งเสริมด้านเนื้อหา โดยภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความต้องการการส่งเสริม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$, S.D. = 1.773) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การจัดการทั่วไปในแปลงผลิตข้าวอินทรีย์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 3.76$, S.D. = 1.871) รองลงมาคือ การปลูกและการดูแลรักษาตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ($\bar{x} = 3.54$, S.D. = 1.784) การเก็บเกี่ยวข้าวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลภายในแปลงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ($\bar{x} = 3.51$, S.D. = 1.769) การผลิตให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ($\bar{x} = 3.48$, S.D. = 1.753) และการบันทึกข้อมูลการผลิต ($\bar{x} = 3.29$, S.D. = 1.693) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านวิธีการส่งเสริม

ประเด็นวิธีการส่งเสริม	การได้รับ		ระดับความต้องการ		
	วิธีการส่งเสริม		วิธีการส่งเสริม		
	จำนวน	ร้อยละ	$\bar{x}$	(S.D.)	แปลผล
1. วิธีการสื่อรายบุคคล	32.25	21.95	4.38	0.638	มากที่สุด
1.1 เจ้าหน้าที่ของรัฐ	35	23.80	4.61	0.613	มากที่สุด
1.2 การเยี่ยมเยียน	17	11.60	4.33	0.655	มากที่สุด
1.3 การติดต่อที่สำนักงาน	36	24.50	4.27	0.636	มากที่สุด
1.4 การติดต่อทางโทรศัพท์	41	27.90	4.31	0.648	มากที่สุด
2. วิธีการสื่อแบบกลุ่ม	33.5	22.80	4.14	0.636	มาก
2.1 การฝึกอบรม	37	25.20	4.31	0.648	มากที่สุด
2.2 การประชุมกลุ่ม	42	28.60	4.03	0.716	มาก
2.3 การสาธิต	41	27.90	4.03	0.590	มาก
3. วิธีการสื่อแบบมวลชน	39.75	27.05	4.29	0.671	มากที่สุด
3.1 สื่อสิ่งพิมพ์ (ไฉนล/แผ่นพับ/โปสเตอร์)	122	83.00	3.94	0.778	มาก
3.2 นิทรรศการ	37	25.20	4.61	0.613	มากที่สุด
3.3 วิทยุกระจายเสียง	0	0.00	4.33	0.655	มากที่สุด
3.4 รายการโทรทัศน์	0	0.00	4.27	0.636	มากที่สุด

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ประเด็นวิธีการส่งเสริม	การได้รับ		ระดับความต้องการ		
	วิธีการส่งเสริม		วิธีการส่งเสริม		
	จำนวน	ร้อยละ	$\bar{x}$	(S.D.)	แปลผล
4. วิธีการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ	34.75	23.65	4.21	0.651	มากที่สุด
4.1 ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์	27	18.40	4.31	0.648	มากที่สุด
4.2 รับข้อมูลจากแอปพลิเคชัน Line	0	0.00	4.31	0.648	มากที่สุด
4.3 รับข้อมูลจากแอปพลิเคชัน facebook	60	40.80	4.03	0.716	มาก
4.4 รับข้อมูลจากแอปพลิเคชัน Youtube	52	35.40	4.17	0.590	มาก

จากตารางที่ 4.11 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านวิธีการส่งเสริม ผลการวิจัย พบว่า

1. วิธีการสื่อรายบุคคล

1.1 การได้รับวิธีการส่งเสริมสื่อรายบุคคล โดยภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับการส่งเสริมจากวิธีการสื่อรายบุคคล จำนวน 32.25 คน คิดเป็นร้อยละ 21.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ได้รับการส่งเสริมจากการติดต่อทางโทรศัพท์ มากที่สุด จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 27.90 รองลงมาคือ การติดต่อที่สำนักงาน จำนวน 36 คน 24.50 การติดต่อทางโทรศัพท์ จำนวน 35 คิดเป็นร้อยละ 23.80 และการเยี่ยมเยียน จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 11.60 ตามลำดับ

1.2 ความต้องการวิธีการส่งเสริมสื่อรายบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการวิธีการส่งเสริมสื่อรายบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.638) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.61$, S.D. = 0.613) รองลงมาคือ การเยี่ยมเยียน ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.655) การติดต่อทางโทรศัพท์ ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.648) และการติดต่อที่สำนักงาน ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.636) ตามลำดับ

2. วิธีการสื่อแบบกลุ่ม

2.1 การได้รับวิธีการสื่อแบบกลุ่ม โดยภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับการส่งเสริมสื่อแบบกลุ่ม จำนวน 33.50 คน คิดเป็นร้อยละ 22.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การประชุมกลุ่มได้รับการส่งเสริมมากที่สุด จำนวน 42 คิดเป็นร้อยละ 28.60 รองลงมาคือ การสาธิต จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 27.90 และการฝึกอบรม จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 25.20 ตามลำดับ

2.2 ความต้องการวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการวิธีการส่งเสริมสื่อแบบกลุ่ม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$, S.D. = 0.636) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.648) รองลงมาคือ การศึกษาดูงาน ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.590) การประชุมกลุ่ม ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.716) และการสาธิต ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.590) ตามลำดับ

3. วิธีการสื่อแบบมวลชน

3.1 การได้รับวิธีการสื่อแบบมวลชน โดยภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับการส่งเสริมสื่อแบบมวลชน จำนวน 39.75 คน คิดเป็นร้อยละ 27.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สื่อสิ่งพิมพ์ (ไว้นิล/แผ่นพับ/โปสเตอร์) ได้รับการส่งเสริมมากที่สุด จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 83.00 รองลงมาคือ นิทรรศการ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 25.20 และวิทยุกระจายเสียงและรายการโทรทัศน์ไม่ได้รับการส่งเสริม ตามลำดับ

3.2 ความต้องการวิธีการสื่อแบบมวลชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการวิธีการส่งเสริมสื่อแบบมวลชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.671) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นิทรรศการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.61$, S.D. = 0.613) รองลงมาคือ วิทยุกระจายเสียง ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.655) รายการโทรทัศน์ ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.636) และสื่อสิ่งพิมพ์ (ไว้นิล/แผ่นพับ/โปสเตอร์) ($\bar{x} = 3.94$, S.D. = 0.778) ตามลำดับ

4. วิธีการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

4.1 การได้รับวิธีการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับการส่งเสริมสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 34.75 คน คิดเป็นร้อยละ 23.65 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ได้รับข้อมูลจากแอปพลิเคชัน facebook มากที่สุด จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 40.80 รองลงมาคือ รับข้อมูลจากแอปพลิเคชัน Youtube จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 35.40 ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์ จำนวน 27 คิดเป็นร้อยละ 18.40 และรับข้อมูลจากแอปพลิเคชัน Line ไม่ได้รับข้อมูล ตามลำดับ

4.2 ความต้องการวิธีการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการวิธีการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.651) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์ และรับข้อมูลจากแอปพลิเคชัน Line มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.648) รองลงมาคือ รับข้อมูลจากแอปพลิเคชัน Youtube ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.590) และรับข้อมูลจากแอปพลิเคชัน facebook ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.716) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านปัจจัยสนับสนุน

ประเด็นวิธีการส่งเสริม	การได้รับ		ระดับความต้องการ		แปลผล
	วิธีการส่งเสริม		วิธีการส่งเสริม		
	จำนวน	ร้อยละ	$\bar{x}$	(S.D.)	
ด้านปัจจัยสนับสนุน	29	19.70	3.94	0.778	มาก
1. การได้รับการสนับสนุนด้านช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่ได้มาตรฐาน	0	0.00	3.94	0.778	มาก
2. การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ	29	19.70	3.94	0.778	มาก

จากตารางที่ 4.12 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านปัจจัยสนับสนุน ผลการวิจัย พบว่า

1. ด้านปัจจัยสนับสนุน

1.1 การได้รับการสนับสนุนด้านปัจจัยสนับสนุน โดยภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับการส่งเสริมด้านปัจจัยสนับสนุน จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 19.70 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ได้รับการส่งเสริมมากที่สุด จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 19.70 และการได้รับการสนับสนุนด้านช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่ได้มาตรฐานไม่ได้รับการส่งเสริม ตามลำดับ

1.2 ความต้องการการสนับสนุน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการการสนับสนุนด้านปัจจัยสนับสนุน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94$, S.D. = 0.778) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การได้รับการสนับสนุนด้านช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่ได้มาตรฐาน และการได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94$, S.D. = 0.778)

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

ตารางที่ 4.13 ปัญหาการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

ประเด็นปัญหา	การมีปัญหา		ระดับของปัญหา		
	จำนวน	ร้อยละ	$\bar{x}$	(S.D.)	แปลผล
1. ปัญหาด้านเนื้อหา	136	92.53	4.44	0.642	มากที่สุด
1.1 เนื้อหาที่ได้รับการส่งเสริมไม่ครบถ้วน	138	93.90	4.63	0.609	มากที่สุด
1.2 เนื้อหาที่ได้รับการส่งเสริมไม่สอดคล้องกับการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร	133	90.50	4.38	0.666	มากที่สุด
1.3 เนื้อหาเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์มีความยุ่งยากต่อการปฏิบัติ	137	93.20	4.31	0.650	มากที่สุด
2. ปัญหาด้านวิธีการส่งเสริม					
2.1 สื่อรายบุคคล	136	92.50	4.40	0.635	มากที่สุด
1. ระยะเวลาการฝึกอบรมน้อยเกินไป	133	90.50	4.61	0.613	มากที่สุด
2. จำนวนครั้งในการเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่น้อยเกินไป	140	95.20	4.33	0.655	มากที่สุด
3. การเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ไม่ต่อเนื่อง	135	91.80	4.27	0.636	มากที่สุด

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	การมีปัญหา		ระดับของปัญหา		
	จำนวน	ร้อยละ	$\bar{x}$	(S.D.)	แปลผล
2.2 สื่อแบบกลุ่ม	136.33	92.77	4.43	0.656	มากที่สุด
1. ไม่ได้กำหนดแผนในการประชุม กลุ่มที่แน่นอน	133	90.50	4.61	0.613	มากที่สุด
2. การทำกิจกรรมการส่งเสริมไม่ทั่วถึง	134	91.20	4.34	0.667	มากที่สุด
3. ไม่มีแหล่งดูงานในพื้นที่	142	96.60	4.35	0.689	มากที่สุด
2.3 สื่อแบบมวลชนสิ่งพิมพ์	119	81.00	4.37	0.653	มากที่สุด
1. เอกสารที่ใช้ในการฝึกอบรมไม่ เหมาะสม	119	81.00	4.37	0.653	มากที่สุด
3. ปัญหาด้านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ	115	78.25	4.37	0.661	มากที่สุด
3.1 ไม่มีเทคโนโลยีที่ใช้ติดต่อสื่อสาร	116	78.90	4.32	0.652	มากที่สุด
3.2 ไม่มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ใน การฝึกอบรม	114	77.60	4.41	0.670	มากที่สุด
4. ปัญหาด้านปัจจัยสนับสนุน	138	93.90	4.35	0.678	มากที่สุด
4.1 การได้รับการสนับสนุนด้านช่อง ทางการจำหน่ายสินค้าที่ได้มาตรฐาน	134	91.20	4.34	0.667	มากที่สุด
4.2 การได้รับการสนับสนุนด้าน งบประมาณ	142	96.60	4.35	0.689	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.13 ปัญหาการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านเนื้อหา พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 93.90 มีปัญหาเนื้อหาที่ได้รับการส่งเสริมไม่ครบถ้วน รองลงมา คือ ร้อยละ 93.20 มีปัญหาเนื้อหาเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์มีความยุ่งยากต่อ

การปฏิบัติและร้อยละ 90.50 เนื้อหาที่ได้รับการส่งเสริมไม่สอดคล้องกับการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรตามลำดับ

2. ด้านวิธีการส่งเสริม

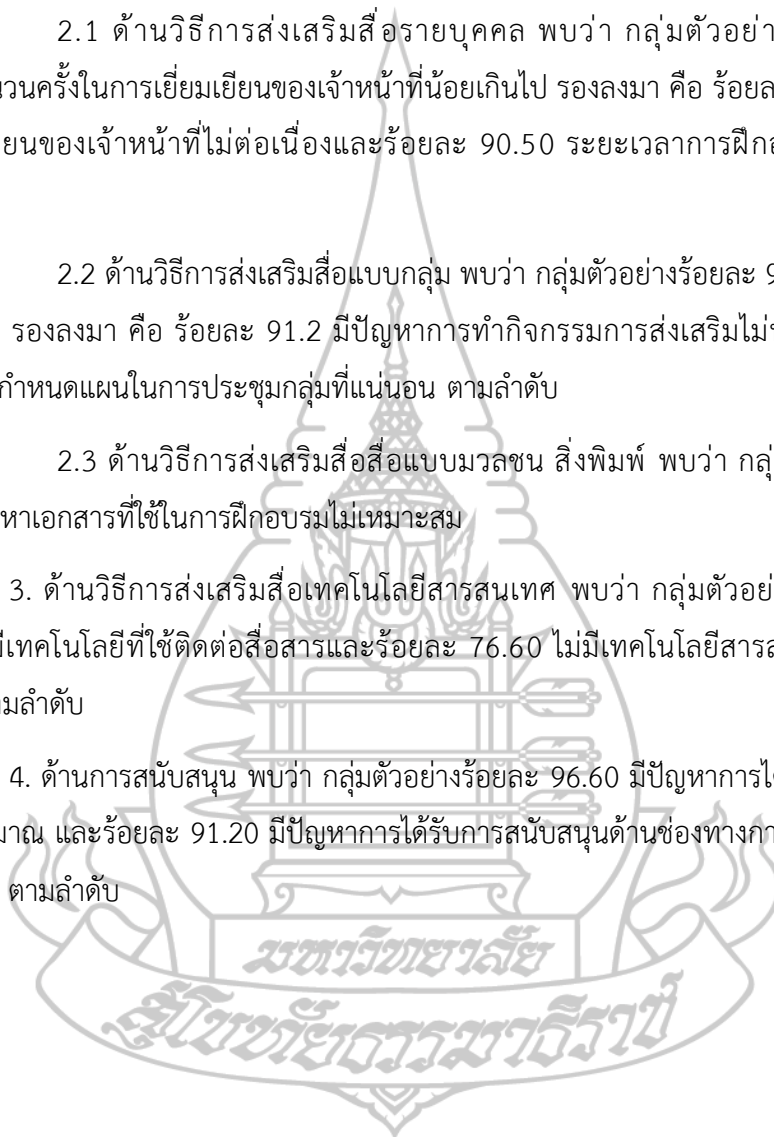
2.1 ด้านวิธีการส่งเสริมสื่อรายบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 95.20 มีปัญหาจำนวนครั้งในการเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่น้อยเกินไป รองลงมา คือ ร้อยละ 91.80 มีปัญหาการเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ไม่ต่อเนื่องและร้อยละ 90.50 ระยะเวลาการฝึกอบรมน้อยเกินไปตามลำดับ

2.2 ด้านวิธีการส่งเสริมสื่อแบบกลุ่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 96.60 ไม่มีแหล่งดูงานในพื้นที่ รองลงมา คือ ร้อยละ 91.2 มีปัญหาการทำกิจกรรมการส่งเสริมไม่ทั่วถึงและร้อยละ 90.50 ไม่ได้กำหนดแผนในการประชุมกลุ่มที่แน่นอน ตามลำดับ

2.3 ด้านวิธีการส่งเสริมสื่อสื่อแบบมวลชน สิ่งพิมพ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 96.60 มีปัญหาเอกสารที่ใช้ในการฝึกอบรมไม่เหมาะสม

3. ด้านวิธีการส่งเสริมสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 78.90 มีปัญหาไม่มีเทคโนโลยีที่ใช้ติดต่อสื่อสารและร้อยละ 76.60 ไม่มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการฝึกอบรม ตามลำดับ

4. ด้านการสนับสนุน พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 96.60 มีปัญหาการได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ และร้อยละ 91.20 มีปัญหาการได้รับการสนับสนุนด้านช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่ได้มาตรฐาน ตามลำดับ

ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

ตารางที่ 4.14 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของ เกษตรกร	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{x}$	(S.D.)	แปลผล
1. ด้านรูปแบบและวิธีการส่งเสริม	4.32	0.651	มากที่สุด
2. ด้านเนื้อหา	4.10	0.653	มาก
3. ด้านการจัดการกลุ่มและเครือข่าย	4.20	0.734	มาก
รวม	4.21	0.670	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.14 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.670) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านรูปแบบและวิธีการส่งเสริม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.651) รองลงมาคือ ด้านการจัดการกลุ่มและเครือข่าย ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.734) และด้านเนื้อหา ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.653) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านรูปแบบและวิธีการส่งเสริม และด้านการส่งเสริมเนื้อหา

แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{x}$	(S.D.)	แปลผล
1. แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรด้านรูปแบบและวิธีการส่งเสริม	4.32	0.65	มากที่สุด
1.1 การส่งเสริมแบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน	4.47	.634	มากที่สุด
(1) ควรมีนักส่งเสริมปฏิบัติงานในพื้นที่	4.61	.613	มากที่สุด
(2) ควรมีตารางฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนที่แน่นอน	4.33	.655	มากที่สุด
1.2 การส่งเสริมแบบการบริการเบ็ดเสร็จ	4.24	0.679	มากที่สุด
(1) ควรมีจุดบริการที่สะดวกด้านการผลิตข้าวอินทรีย์	4.27	0.636	มากที่สุด
(2) ควรมีเกษตรกรต้นแบบด้านการผลิตข้าวอินทรีย์	4.32	0.682	มากที่สุด
(3) ควรเรียนรู้การผลิตข้าวอินทรีย์จากการปฏิบัติจริง	4.35	0.680	มากที่สุด
(4) ควรมีการบริหารร่วมกันระหว่างศูนย์บริการกับประชาชนในพื้นที่	4.03	0.716	มาก
1.3 การส่งเสริมแบบมีส่วนร่วม	4.29	0.664	มากที่สุด
(1) ควรวิเคราะห์ความต้องการของเกษตรกรกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ร่วมกัน	4.17	0.590	มาก
(2) ส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนการผลิตข้าวอินทรีย์	3.94	0.778	มาก
(3) ส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนการผลิตข้าวอินทรีย์	4.44	0.674	มากที่สุด
(4) ควรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมโดยการจัดเวทีประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การผลิตข้าวอินทรีย์	4.61	0.613	มากที่สุด

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{x}$	(S.D.)	แปลผล
1.4 การส่งเสริมแบบโครงการ	4.30	0.645	มากที่สุด
(1) ควรมีการใช้ทรัพยากรตามแผนที่วางไว้	4.33	0.655	มากที่สุด
(2) มีการประเมินวัตถุประสงค์ที่เป็นรูปธรรมจากการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรในระยะเวลาที่กำหนด	4.27	0.636	มากที่สุด
2. แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์	4.10	0.653	มาก
ด้านเนื้อหา			
(1) มีการส่งเสริมการให้บริการข้อมูลและประชาสัมพันธ์ข้อมูลการผลิตข้าวอินทรีย์แก่เกษตรกร	4.31	0.648	มากที่สุด
(2) ส่งเสริมเนื้อหาข้อมูลครอบคลุมตั้งแต่การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยว	4.35	0.669	มากที่สุด
(3) ส่งเสริมให้ความรู้ด้านการจัดการตลาด	4.03	0.716	มาก
(4) ส่งเสริมให้ความรู้ตลอดห่วงโซ่อุปทาน	4.17	0.590	มาก
3. แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์	4.20	0.734	มาก
ด้านการจัดการกลุ่มและเครือข่าย			
(1) จัดเวทีชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่ม	3.94	0.778	มาก
(2) เพิ่มขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเครือข่าย	4.44	0.704	มากที่สุด
(3) ประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อให้เข้ามาร่วมพัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรและชุมชน	3.94	0.778	มาก
(4) สนับสนุนการสร้างเครือข่ายและพันธมิตรกับกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้อง	4.48	0.676	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.15 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านรูปแบบ และวิธีการส่งเสริมและด้านการส่งเสริมเนื้อหา พบว่า

1. แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรด้านรูปแบบและวิธีการส่งเสริม

1.1 แนวทางด้านส่งเสริมแบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน พบว่า เกษตรกรให้ระดับ ความสำคัญการส่งเสริมแบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้ดังนี้ ควรมีนักส่งเสริมปฏิบัติงานในพื้นที่ ($\bar{x} = 4.61$, S.D. = 0.613) รองลงมา คือ ควรมีตารางฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนที่แน่นอน ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.655) ตามลำดับ

1.2 แนวทางด้านส่งเสริมแบบการบริการเบ็ดเสร็จ พบว่า เกษตรกรให้ระดับ ความสำคัญการส่งเสริมแบบการบริการเบ็ดเสร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ประเด็นและอยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้ดังนี้ ควรเรียนรู้การผลิตข้าวอินทรีย์ จากการปฏิบัติจริง ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = 0.680) รองลงมา คือ ควรมีเกษตรกรต้นแบบด้านการผลิต ข้าวอินทรีย์ ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.682) ควรมีจุดบริการที่สะดวกด้านการผลิตข้าวอินทรีย์ ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.636) และควรมีการบริหารร่วมกันระหว่างศูนย์บริการกับประชาชนในพื้นที่ ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.716) ตามลำดับ

1.3 การส่งเสริมแบบมีส่วนร่วม พบว่า เกษตรกรให้ระดับความสำคัญการส่งเสริม แบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็นและอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับ ค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้ดังนี้ ควรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมโดยการจัดเวทีประชุมเพื่อ แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์การผลิตข้าวอินทรีย์ ($\bar{x} = 4.61$, S.D. = 0.674) รองลงมา คือ ส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนการผลิตข้าวอินทรีย์ ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.674) ควรวิเคราะห์ความต้องการของเกษตรกรกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ร่วมกัน ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.590) และส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนการผลิตข้าวอินทรีย์ ($\bar{x} = 3.94$, S.D. = 0.778) ตามลำดับ

1.4 การส่งเสริมแบบโครงการ พบว่า เกษตรกรให้ระดับความสำคัญการส่งเสริมแบบ โครงการอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้ดังนี้ ควร มีการใช้ทรัพยากรตามแผนที่วางไว้ ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.655) และ มีการประเมินวัดผลสำเร็จที่เป็น รูปธรรมจากการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรในระยะเวลาที่กำหนด ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.636) ตามลำดับ

2. แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ด้านเนื้อหา พบว่า เกษตรกรให้ระดับความสำคัญการส่งเสริมแบบโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็นและอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้ดังนี้ ส่งเสริมเนื้อหาข้อมูลครอบคลุมตั้งแต่การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยว ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = 0.669) มีการส่งเสริมการให้บริการข้อมูลและประชาสัมพันธ์ข้อมูลการผลิตข้าวอินทรีย์แก่เกษตรกร ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.648) ส่งเสริมให้ความรู้ตลอดห่วงโซ่อุปทาน ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.590) และส่งเสริมให้ความรู้ด้านการจัดการตลาด ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.716) ตามลำดับ

3. แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการจัดการกลุ่มและเครือข่าย พบว่า เกษตรกรให้ระดับความสำคัญแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการจัดการกลุ่มและเครือข่าย อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็นและอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้ดังนี้ สนับสนุนการสร้างเครือข่ายและพันธมิตรกับกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.676) เพิ่มขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเครือข่าย ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.704) จัดเวทีชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่ม ($\bar{x} = 3.94$, S.D. = 0.778) และประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อให้เข้ามาร่วมพัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรและชุมชน ($\bar{x} = 3.94$, S.D. = 0.778) ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) เพื่อศึกษาความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร 3) เพื่อศึกษาการได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร 4) เพื่อศึกษาปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร และ 5) เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ประชากรใช้ในการวิจัยคือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในตำบลพังเคนที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ปี 2563/64 จำนวน 19 หมู่บ้าน ในตำบลพังเคน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 147 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด ผู้วิจัยขอแนะนำในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย อายุอยู่ระหว่าง 40-49 ปี มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ที่ประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนอยู่ประมาณ 3-4 คน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกข้าว อยู่ที่ 16-25 ปี และไม่มีประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์ การได้รับความรู้จากการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ โดยส่วนใหญ่ไม่ได้รับการฝึกอบรม ด้านตำแหน่งทางสังคมพบว่าส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

1.1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ พบว่า อาชีพหลักของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ เกษตรกร อาชีพรอง คือ รับจ้าง โดยส่วนใหญ่มีแรงงานในครัวเรือนน้อยกว่า 3 คน มีพื้นที่ทำนาอยู่ประมาณ 6-10 ไร่ ต้นทุนในการผลิตข้าวต่อไร่อยู่ที่ประมาณ 2,001-2,500 บาท แหล่งเงินทุนส่วนใหญ่มาจากการกู้ ธกส. และรายได้ต่อครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ส่วนใหญ่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 25,000 บาท ด้านต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร พบว่า ค่าเมล็ดพันธุ์ต่อไร่ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 300 บาท ค่าไถต่อไร่อยู่ประมาณ 301-500 บาท ค่าปุ๋ยประมาณ 301-500 บาท และไม่มีค่าสารเคมี

1) **ด้านค่าจ้างแรงงาน** ประกอบด้วย ค่าจ้างหว่านเมล็ดพันธุ์ ค่าจ้างใส่ปุ๋ย ค่าจ้างฉีดสารเคมี ค่ารถเกี่ยว และต้นทุนรวม พบว่า ค่าจ้างหว่านเมล็ดพันธุ์ อยู่ที่ประมาณ 301-400 บาท ค่าจ้างใส่ปุ๋ย อยู่ที่ประมาณ 301-400 บาท ไม่มีค่าจ้างฉีดสารเคมี ค่าเกี่ยวต่อไร่อยู่ที่ประมาณ 550-600 บาท และต้นทุนรวมต่อไร่อยู่ประมาณ 2,000-2,500 บาท

2) **ด้านรายได้ในการทำการเกษตร** ประกอบด้วย รายได้ในการทำการเกษตร และรายได้นอกภาคการเกษตร พบว่า รายได้ในการทำการเกษตรต่อไร่ส่วนใหญ่อยู่ประมาณ 30,001 - 40,000 บาท และรายได้นอกภาคการเกษตรต่อไร่ส่วนใหญ่ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท

3) **ด้านภาระหนี้สินของครัวเรือนและแหล่งเงินทุน** พบว่า ภาระหนี้สินของครัวเรือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินของครัวเรือน อยู่ประมาณ 25,000-50,000 บาท และแหล่งเงินทุนส่วนใหญ่มาจากการกู้ ธกส.

1.2 ความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

ความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 100 ตอบถูกในประเด็นความรู้การจัดการดิน ปุ๋ยและน้ำ และการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืช รองลงมาคือ การผลิตพีอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์ และการจัดการทั่วไปในแปลงผลิตข้าวอินทรีย์ ตามลำดับ

1.3 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

1.3.1 การส่งเสริม ด้านเนื้อหา

1) **ด้านเนื้อหา** โดยภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับการส่งเสริม ด้านเนื้อหา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับการส่งเสริมการจัดการทั่วไปในแปลงผลิตข้าวอินทรีย์ และการผลิตให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รองลงมาคือ การเก็บเกี่ยวข้าวและการปฏิบัติหลัง

การเก็บเกี่ยวมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลภายในแปลงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการบันทึกข้อมูลการผลิต ตามลำดับ

2) *ความต้องการการส่งเสริมด้านเนื้อหา* โดยภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความต้องการการส่งเสริม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การจัดการทั่วไปในแปลงผลิตข้าวอินทรีย์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ การปลูกและการดูแลรักษาตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การเก็บเกี่ยวข้าวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลภายในแปลงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การผลิตให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการบันทึกข้อมูลการผลิต ตามลำดับ

1.3.2 การส่งเสริม ด้านวิธีการส่งเสริม

1) วิธีการสื่อรายบุคคล

(1) *การได้รับวิธีการส่งเสริมสื่อรายบุคคล* โดยภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับการส่งเสริม วิธีการสื่อรายบุคคล เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ได้รับการส่งเสริมจากการติดต่อทางโทรศัพท์ มากที่สุด รองลงมาคือ การติดต่อที่สำนักงาน การติดต่อทางโทรศัพท์ และการเยี่ยมเยียน ตามลำดับ

(2) *ความต้องการวิธีการส่งเสริมสื่อรายบุคคล* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการวิธีการส่งเสริมสื่อรายบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การเยี่ยมเยียนการติดต่อทางโทรศัพท์ และการติดต่อที่สำนักงาน ตามลำดับ

2) วิธีการสื่อแบบกลุ่ม

(1) *การได้รับวิธีการสื่อแบบกลุ่ม* โดยภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับการส่งเสริม สื่อแบบกลุ่ม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การประชุมกลุ่ม ได้รับการส่งเสริมมากที่สุด รองลงมาคือ การสาธิต การฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน ตามลำดับ

(2) *ความต้องการวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการวิธีการส่งเสริมสื่อแบบกลุ่ม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การศึกษาดูงานการประชุมกลุ่ม และการสาธิต ตามลำดับ

3) วิธีการสื่อแบบมวลชน

(1) การได้รับวิธีการสื่อแบบมวลชน โดยภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับการส่งเสริมสื่อแบบมวลชน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สื่อสิ่งพิมพ์ (ไวเนิล/แผ่นพับ/โปสเตอร์) ได้รับการส่งเสริมมากที่สุด รองลงมาคือ นิทรรศการ และวิทยุกระจายเสียงและรายการโทรทัศน์ไม่ได้รับการส่งเสริม ตามลำดับ

(2) ความต้องการวิธีการสื่อแบบมวลชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการวิธีการส่งเสริมสื่อแบบมวลชน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นิทรรศการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ วิทยุกระจายเสียง รายการโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ (ไวเนิล/แผ่นพับ/โปสเตอร์) ตามลำดับ

4) วิธีการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

(1) การได้รับวิธีการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับการส่งเสริมสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ได้รับข้อมูลจากแอปพลิเคชัน facebook มากที่สุด รองลงมาคือ รับข้อมูลจากแอปพลิเคชัน Youtube ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์ และรับข้อมูลจากแอปพลิเคชัน Line ไม่ได้รับข้อมูล ตามลำดับ

(2) ความต้องการวิธีการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการวิธีการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์ และรับข้อมูลจากแอปพลิเคชัน Line มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ รับข้อมูลจากแอปพลิเคชัน Youtube และรับข้อมูลจากแอปพลิเคชัน facebook ตามลำดับ

1.3.3 ด้านปัจจัยสนับสนุน

1) การได้รับการสนับสนุนด้านปัจจัยสนับสนุน โดยภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับการส่งเสริมด้านปัจจัยสนับสนุน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ได้รับการส่งเสริมมากที่สุด และการได้รับการสนับสนุนด้านช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่ได้มาตรฐานไม่ได้รับการส่งเสริม ตามลำดับ

2) ความต้องการการสนับสนุน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการการสนับสนุนด้านปัจจัยสนับสนุน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การได้รับการสนับสนุนด้านช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่ได้มาตรฐาน และการได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

1.4 ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

1.4.1 ปัญหา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาด้านเนื้อหาที่ได้รับการส่งเสริมไม่ครบถ้วน มีปัญหาด้านวิธีการส่งเสริมมากที่สุดในประเด็นจำนวนครั้งในการเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่น้อยเกินไป และมีปัญหาด้านการได้รับการสนับสนุน ด้านงบประมาณ

1.4.2 ข้อเสนอแนะ

- 1) ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร พบว่า อยากส่งเสริมให้เกษตรกรทำเกษตรแบบยั่งยืนโดยไม่ใช้สารเคมี งดการเผาฟาง งดการเผาตอซัง
- 2) ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า อยากให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง
- 3) ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ แหล่งน้ำ โซลาร์เซลล์ เมล็ดพันธุ์ข้าวอินทรีย์ ชีวภัณฑ์ทางการเกษตร เงินทุน เป็นต้น

1.5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

1.5.1 ด้านรูปแบบและวิธีการส่งเสริม

1) แนวทางการส่งเสริมแบบฝึกอบรมและเยี่ยมชม พบว่า เกษตรกรให้ระดับความสำคัญการส่งเสริมแบบฝึกอบรมและเยี่ยมชม อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้ดังนี้ ควรมีนักส่งเสริมปฏิบัติงานในพื้นที่ รองลงมา คือ ควรมีตารางฝึกอบรมและเยี่ยมชมที่แน่นอน ตามลำดับ

2) แนวทางการส่งเสริมแบบการบริการเบ็ดเสร็จ พบว่า เกษตรกรให้ระดับความสำคัญการส่งเสริมแบบการบริการเบ็ดเสร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ประเด็นและอยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้ดังนี้ ควรเรียนรู้การผลิตข้าวอินทรีย์จากการปฏิบัติจริง รองลงมา คือ ควรมีเกษตรกรต้นแบบด้านการผลิตข้าวอินทรีย์ ควรมีจุด

บริการที่สะดวกด้านการผลิตข้าวอินทรีย์ และควรมีการบริหารร่วมกันระหว่างศูนย์บริการกับประชาชนในพื้นที่ ตามลำดับ

3) *แนวทางด้านการส่งเสริมแบบมีส่วนร่วม* พบว่า เกษตรกรให้ระดับความสำคัญการส่งเสริมแบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็นและอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้ดังนี้ ควรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมโดยการจัดเวทีประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์การผลิตข้าวอินทรีย์ รองลงมา คือ ส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนการผลิตข้าวอินทรีย์ ควรวิเคราะห์ความต้องการของเกษตรกรกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ร่วมกัน และส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนการผลิตข้าวอินทรีย์ ตามลำดับ

4) *แนวทางด้านการส่งเสริมแบบโครงการ* พบว่า เกษตรกรให้ระดับความสำคัญการส่งเสริมแบบโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้ดังนี้ ควรมีการใช้ทรัพยากรตามแผนที่วางไว้ และมีการประเมินวัดผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมจากการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรในระยะเวลาที่กำหนด ตามลำดับ

1.5.2 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านเนื้อหา

1) *แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านเนื้อหา* พบว่า เกษตรกรให้ระดับความสำคัญการส่งเสริมแบบโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็นและอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้ดังนี้ ส่งเสริมเนื้อหาข้อมูลครอบคลุมตั้งแต่ การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยว มีการส่งเสริมการให้บริการข้อมูลและประชาสัมพันธ์ข้อมูลการผลิตข้าวอินทรีย์แก่เกษตรกร ส่งเสริมให้ความรู้ตลอดห่วงโซ่อุปทานและส่งเสริมให้ความรู้ด้านการจัดการตลาด ตามลำดับ

1.5.3 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการจัดการกลุ่มและเครือข่าย

1) *แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการจัดการกลุ่มและเครือข่าย* พบว่า เกษตรกรให้ระดับความสำคัญแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการจัดการกลุ่มและเครือข่าย อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็นและอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้ดังนี้ สนับสนุนการสร้างเครือข่ายและพันธมิตรกับกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพิ่มขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเครือข่าย จัดเวทีชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มและประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อให้เข้ามาร่วมพัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรและชุมชน ตามลำดับ

2. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลพังเคน อำเภอมืองนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยขออภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

2.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ที่ ประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา นิธิยานันท์, (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนา บ้านหนองสาหร่าย ตำบลพนอม อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรจบ การศึกษาระดับประถมศึกษา และอาชีพหลักของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัฐถากร สร้อยสูงเนิน, (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การผลิตข้าวและ ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาในตำบลเมืองเก่า ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร

2.2 ความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

จากการศึกษาความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร โดยภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ อยู่ในระดับดี แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริม และการผลิตข้าวอินทรีย์ เป็นผลมาจากประสบการณ์ในการทำงาน รวมไปถึงได้รับการฝึกอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้และสามารถผลิตข้าวอินทรีย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร หลิววรรณ และสุพัตรา ศรีสุวรรณ, (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการผลิตข้าวตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ อำเภอยะนิง จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับข้อกำหนดการผลิตข้าวตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.3 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

จากการศึกษา การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ค่อนข้างน้อย ส่งผลให้มีความ

ต้องการการส่งเสริมความรู้เรื่องการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ ไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการผลิตและพัฒนาข้าวอินทรีย์ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา นิธิยานันท์, (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาบ้านหนองสาหร่าย ตำบลพนอม อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า สื่อในหมู่บ้าน คือ เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการเกษตรเรียงตามลำดับตามความสำคัญ ได้แก่ การคัดเลือกพันธุ์และการเตรียมพันธุ์ การไถกลบตอซัง การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน การป้องกันกำจัดศัตรูพืช และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าว สำหรับสื่อที่ต้องการมากคือ คู่มือ โทรทัศน์ และวิดีโอ ส่วนวิธีการฝึกอบรมต้องการวิธีสาธิตมากที่สุด และให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้จัดฝึกอบรม ด้านการสนับสนุนหลังการฝึกอบรม เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่ประสานแหล่งปัจจัยการผลิต ให้มีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม มีการให้บริการเอกสารคำแนะนำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติกร นาคะชัย, (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแบบแปลงใหญ่ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความต้องการสนับสนุนเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับดังนี้ 1) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านการพัฒนาที่ดิน 2) การอบรมองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน และ 3) การสนับสนุนเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน ทั้งนี้เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีการจัดการดินช่วยเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิตได้ดี เกษตรกรจึงมีความต้องการ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปริมาณเพิ่มขึ้น ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

2.4 ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีปัญหา ด้านเนื้อหาที่ได้รับการส่งเสริมไม่สอดคล้องกับการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรและเนื้อหาเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์มีความยุ่งยากต่อการปฏิบัติ การทำกิจกรรมร่วมกันของเจ้าหน้าที่และเกษตรกร เช่น จำนวนครั้งในการเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่น้อยเกินไป การเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่ไม่ต่อเนื่อง และการได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ และเกษตรกรมีข้อเสนอแนะอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนการได้รับการสนับสนุนด้านช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่ได้มาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา นิธิยานันท์, (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาบ้านหนองสาหร่าย ผลการศึกษาพบว่า เกิดภัยธรรมชาติน้ำท่วมซ้ำซาก ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ขาดความรู้และเงินทุนสำหรับข้อเสนอแนะของเกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่จัดหาเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม และมีการตรวจวิเคราะห์ดิน

2.5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรให้ระดับความสำคัญการส่งเสริมแบบฝึกรวมและเยี่ยมเยียนมากที่สุด การที่ควรมีนักส่งเสริมปฏิบัติงานในพื้นที่เพื่อเกษตรกรจะได้ปรึกษาและขอข้อเสนอนั้นในการผลิตข้าวอินทรีย์ และการออกปฏิบัติงานในพื้นที่ควรมีตารางฝึกรวมและเยี่ยมเยียนที่แน่นอน เพื่อที่จะที่จะสามารถบริหารเวลาของทั้งตัวนักส่งเสริมเองและตัวเกษตรกรได้ รองลงมาคือ การส่งเสริมแบบโครงการกล่าวคือควรมีการใช้ทรัพยากรตามแผนที่วางไว้กับเกษตรกรตามที่ได้มีการประชุมกัน และมีการประเมินวัดผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมจากการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรในระยะเวลาที่กำหนดเพื่อให้ได้รู้ถึงผลสำเร็จของโครงการที่ได้ทำด้านเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรให้ระดับความสำคัญส่งเสริมเนื้อหาข้อมูลครอบคลุมตั้งแต่การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยวมากที่สุด เกษตรกรคิดว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญเพราะเป็นกระบวนการผลิตข้าวอินทรีย์ทั้งหมด รองลงคือการส่งเสริมให้บริการข้อมูลและประชาสัมพันธ์ข้อมูลการผลิตข้าวอินทรีย์แก่เกษตรกร ด้านการจัดการกลุ่มและเครือข่าย ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรให้ระดับความสำคัญในการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและพันธมิตรกับกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีความสำคัญมากในการร่วมกลุ่มการผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อให้เกิดการผลิตได้ผลผลิตจำนวนมากเพื่อให้สามารถต่อรองในการขายข้าวอินทรีย์ให้ได้ราคาดีขึ้น และเพิ่มขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเครือข่ายในพื้นที่ใกล้เคียงเกิดเป็นการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตราภรณ์ สงค์ประเสริฐ, (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง วิธีการส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในตำบลหงส์หิน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า วิธีการส่งเสริมที่เหมาะสม แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ หมู่บ้านพวงพยอม ตำบลหงส์หิน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา คือวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล ซึ่งเป็นวิธีการที่เกษตรกรมีการยอมรับและนำความรู้ไปปฏิบัติในการปลูกข้าวอินทรีย์ได้เหมาะสมกว่าวิธีการส่งเสริมแบบรายกลุ่ม เนื่องมาจากการส่งเสริมแบบรายบุคคล เจ้าหน้าที่ส่งเสริม สามารถเข้าถึงความต้องการของเกษตรกรได้ ก่อให้เกิดความเชื่อถือเป็นญาติหรือผู้รู้ในครอบครัวที่เข้ามาถ่ายทอด ความรู้ในการปลูกข้าวอินทรีย์ให้กับเกษตรกร

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลวิจัยพบว่า ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรที่สำคัญ คือ ด้านเนื้อหาปัญหาเนื้อหาที่ได้รับการส่งเสริมไม่ครบถ้วนและมีปัญหาเนื้อหาเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์มีความยุ่งยากต่อการปฏิบัติ ด้านวิธีการส่งเสริมมีปัญหาการเอื้อยืมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่น้อยเกินไปไม่ต่อเนื่อง ไม่มีแหล่งศึกษาดูงานในพื้นที่ และปัญหาด้านงบประมาณที่ต้องการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

3.1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนปัจจัยการผลิตและงบประมาณ ได้แก่ แหล่งน้ำ โซล่าเซลล์ เมล็ดพันธุ์ข้าวอินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ ชีวภัณฑ์การเกษตร เป็นต้น
- 2) มีการจัดทำโครงการส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ ให้แก่เกษตรกรในตำบลพังเคนอย่างต่อเนื่อง ทุกปี
- 3) มีการกำหนดนโยบายพัฒนาเทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ และโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) โดยการใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันขั้นตอนการผลิตและการดูแลข้าวอินทรีย์สำหรับเกษตรกร และนำร่องให้ศูนย์ฯ เป็นจุดศึกษาดูงานในการผลิตข้าวอินทรีย์ของอำเภอนาตาลต่อไป

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน

- 1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ ให้กับประธานกลุ่มหรือผู้นำชุมชน เพื่อนำไปถ่ายทอดต่อให้แก่เกษตรกรในชุมชนต่อไป
- 2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าติดตามตรวจสอบข้าว การใช้ปุ๋ยพืชสด และการทำน้ำหมักชีวภาพใช้เอง
- 3) หน่วยงานมีการจัดอบรม ประชุม สัมมนาโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
- 4) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรแนะนำวิธีการดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน และขั้นตอนการใช้งานเพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ให้แก่เกษตรกร

3.1.3 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

- 1) เกษตรกรเข้ารับการอบรมการให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์จากประธานกลุ่ม ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
- 2) เกษตรกรสืบค้นข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ทางเว็บไซต์ เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ยิ่งขึ้น
- 3) เกษตรกรมีการรวมกลุ่มผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพภายในชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ร่วมกัน โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรคอยให้คำแนะนำ
- 4) เกษตรกรยอมรับและนำความรู้ที่ได้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้รับจากการส่งเสริมมาปฏิบัติ รวมทั้งการนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพมาผลิตเอง เพื่อลดต้นทุนการผลิต

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ข้อเสนอแนะต่อผู้วิจัย

- 1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลพังเคน
- 2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรพื้นที่อำเภอนาดาลกับอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี
- 3) ควรมีการศึกษาการส่งเสริมปลูกพืชชนิดอื่นควบคู่กับการผลิตข้าวอินทรีย์ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในช่วงระยะปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการเกษตร. (2543). *มาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ของประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร :กรมฯ.
- กรมการข้าว. (2559). *องค์ความรู้เรื่องข้าว : การผลิตข้าวอินทรีย์*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2563, จาก <https://webold.ricethailand.go.th/rkb3/title-index.php?file=content.php&id=4-2.htm>
- จิตรารณณ์ สงค์ประเสริฐ. (2551). *วิธีการส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในตำบลหงษ์หิน อำเภोजุน จังหวัดพะเยา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- กนกพร พงษ์พานิช. (2562). *การนำเทคโนโลยีการผลิตข้าวไปปฏิบัติของเกษตรกรในอำเภอเมืองจังหวัดสิงห์บุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภรณ์ ต่างวิวัฒน์. (2554). *แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับความรู้และการจัดการความรู้ในเอกสารการสอนชุดวิชาการระบบสารสนเทศและการวิจัยทางการเกษตร เล่ม 1 หน่วยที่ 1 นนทบุรี สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*
- กรมส่งเสริมการเกษตร.(2560). *ระบบส่งเสริมการเกษตร (T & V System)*. กรุงเทพมหานคร : *นิเวศมตาการพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด*
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). *คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การทำงานส่งเสริมการเกษตรกับชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: *โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด*.
- จิตรารณณ์ สงค์ประเสริฐ. (2551). *วิธีการส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ในตำบลหงษ์หิน อำเภोजุน จังหวัดพะเยา*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ฉัตรวรัญช์ องค์กรสิงห์. (2563). *ข้าวอินทรีย์ : นวัตกรรมสังคมการเกษตรสู่มาตรฐานสากล*. วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม, มหาวิทยาลัยรังสิต.

- เฉลิมศักดิ์ ตุ่มศิริ (2553). “วิธีการส่งเสริมการเกษตร” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร* (หน่วยที่ 8). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ทัศพร เชื้อนเพชร. (2560). *การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 8*. สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นันทิกานต์ สิงคเสสิต. (2558). *ความต้องการการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในนาข้าวของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บุญธรรม จิตต์อนันต์. (2554). “แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมการเกษตร,” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่7). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ปัฐภากร สร้อยสูงเนิน. (2555). *การผลิตข้าวและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาในตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ และสุรพล เศรษฐบุตร์. (2553). “ทฤษฎีการส่งเสริมการเกษตร” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร*. สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2560). *วิธีในการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร. ในการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา*. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ภรณ์ ต่างวิวัฒน์. (2554). *แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับความรู้และการจัดการความรู้. ในประมวลสาระ ชุดแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับความรู้และการจัดการความรู้ (หน่วยที่ 1 น. 1-8)*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มณฑิรา สุวรรณมณีรัตน์. (2553). *ความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรเทศบาลตำบลแหลมงอบ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา*.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน
- วรทัศน์ อินทร์คัมพร. (2546). *การส่งเสริมการเกษตรกับการพัฒนาชนบท*. ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร. คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2550). *การจัดการและพฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพมหานคร : ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- ศิริพร หลิววรรณ และสุพัตรา ศรีสุวรรณ. (2562). *ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการผลิตข้าวตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ*. ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร. คณะเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศรีชล ฉายาพงษ์. (2553). *ศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร และชั้นประทวนกองบังคับการอำนวยการตำรวจภูธรภาค 2 ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ*. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุจิตรา นิธิยานันท์. (2555). *ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาบ้านหนองสาหร่าย ตำบลพนอม อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี. (2564). *ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดอุบลราชธานี*. (ออนไลน์). เข้าถึงจาก <http://www.ubonratchathani.doe.go.th/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2564).
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2555). *บนเส้นทางจัดการด้านอาหารเพื่อคนไทยทั้งมวล*. สำนักวิจัยงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ.
- อภิภู พัฒนยินดี. (2563). *การยอมรับการผลิตข้าวตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรนาแปลงใหญ่ในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

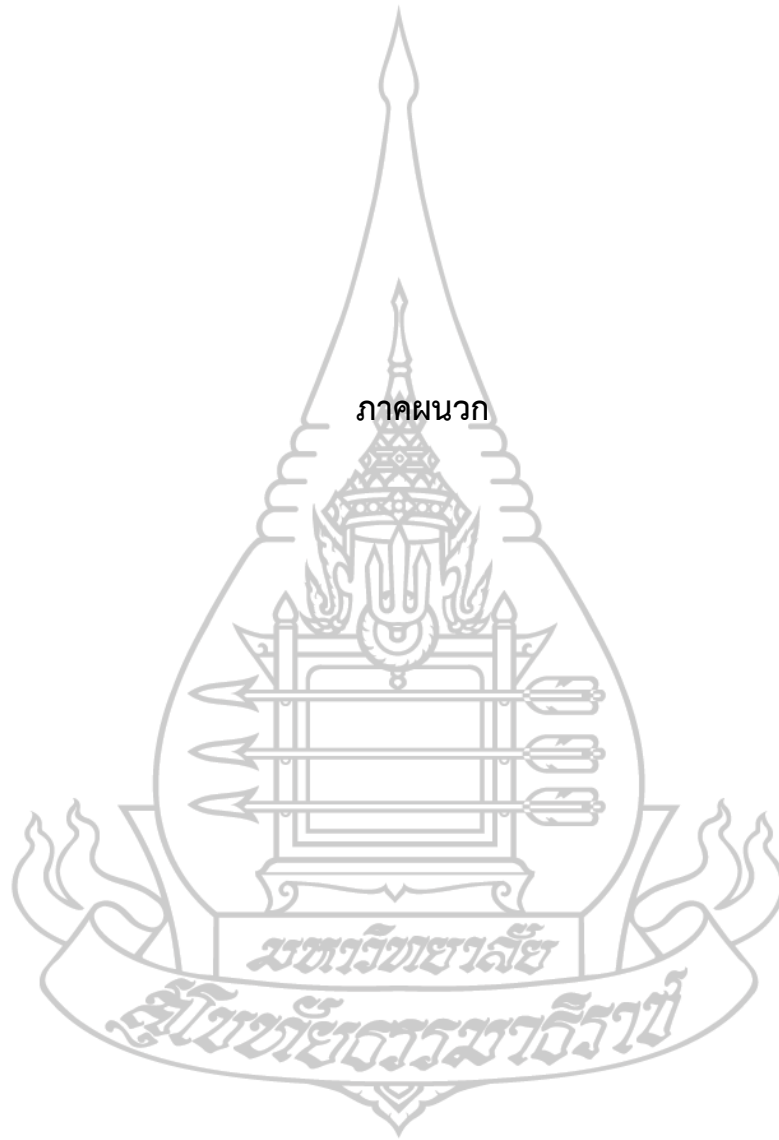

องค์การบริหารส่วนอำเภอนาตาล. (2564). *ข้อมูลทั่วไปของตำบลพังเคน อำเภอนาตาล*. (ออนไลน์).
เข้าถึงจาก <https://www.natan.go.th/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2564).

องค์การบริหารส่วนตำบลพังเคน. (2564). *ข้อมูลทั่วไปด้านสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และ
การเกษตร*. (ออนไลน์). เข้าถึงจาก <http://phangken.go.th/index.php> (สืบค้น
เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2564).

Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis.3rdEd*. New York. Harper and
Row Publications

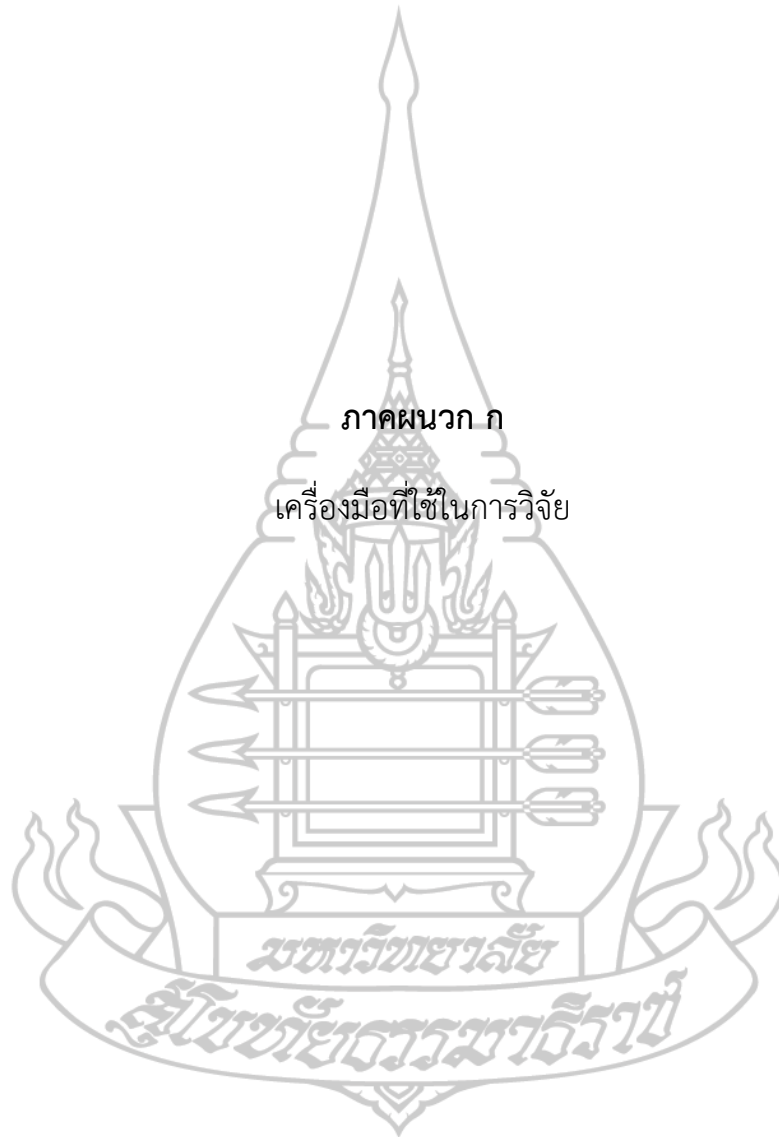

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมาธิราช

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลพังเคน อำเภอเมืองนา

ตาล

จังหวัดอุบลราชธานี

คำชี้แจง :

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลพังเคน อำเภอเมืองนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช คำตอบในแบบสัมภาษณ์นี้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านกรุณาตอบคำถามทุกข้อ ตามความเป็นจริงและความคิดเห็นของท่าน
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
  - 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลสถานภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
  - 2.2 เพื่อศึกษาความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
  - 2.3 เพื่อศึกษาการได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
  - 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
  - 2.5 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
3. เลขที่แบบสัมภาษณ์มีไว้เพื่อการติดตามแบบสัมภาษณ์เท่านั้น
4. แบบสัมภาษณ์การวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่
  - ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
  - ตอนที่ 2 ความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
  - ตอนที่ 3 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
  - ตอนที่ 4 ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
  - ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
5. ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ฟัง และผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ใน หน้าข้อความที่ต้องการ และ/หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ..... ของแต่ละคำถามเพื่อให้ได้ความหมายที่สมบูรณ์

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

นายจิรวัดณ์ ทาทะพ

ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

คำแนะนำ : โปรดเติมข้อความหรือตัวเลขลงในช่องว่าง..... และใส่เครื่องหมาย ✓ ใน หน้าข้อที่ท่านคิดว่าตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม

1.1.1 เพศ 1. ชาย 2. หญิง

1.1.2 อายุ.....ปี (เกิน 6 เดือนให้ปัดเป็น 1 ปี)

1.1.3 สถานภาพ 1. โสด 2. สมรส 3. หม้ายหรือหย่าร้าง
 4. อื่นๆ (ระบุ).....

1.1.4 ระดับการศึกษา

1. ไม่ได้เรียนหนังสือ 2. ประถมศึกษา 3. มัธยมศึกษาตอนต้น
 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. 5. อนุปริญญา/ปวส 6. ปริญญาตรีขึ้นไป
 7. อื่นๆ (ระบุ).....

1.1.5 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน

1.1.6 ประสบการณ์ในการปลูกข้าว .....ปี

1.1.7 ประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์ .....ปี

1.1.8 การได้รับความรู้จากการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์

วิธีการรับความรู้	ไม่ได้รับ	ได้รับ	จำนวน . ครั้ง / ปี
การฝึกอบรม			

1.1.9 อาชีพหลัก

1. เกษตรกร 2. รับจ้าง 3. ค้าขาย 4. เอกชน
 5. ข้าราชการ 6. อื่นๆ (ระบุ).....

1.1.10 อาชีพรอง

1. เกษตรกร 2. รับจ้าง 3. ค้าขาย 4. เอกชน
 5. ข้าราชการ 6. อื่นๆ (ระบุ).....

1.1.11 การดำรงตำแหน่งทางสังคม

1. ไม่ได้เป็น
 2. เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 1. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน 2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/สารวัตรกำนัน
 3. สมาชิก อบต/อปท 4. คณะกรรมการหมู่บ้าน
 5. อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน 6. อื่นๆ (ระบุ).....

1.1.12 การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

ไม่เป็น

เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. กลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน

2. กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่

3. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

4. สหกรณ์การเกษตร

5. กลุ่มลูกค้า ธกส.

6. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

1.2.13 พื้นที่ทำนาทั้งหมด.....ไร่

1.2.14 จำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวน.....คน

1.2.15 แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ใช้ทุนของตนเอง

2. จากกองทุนหมู่บ้าน

3. ธกส.

4. ญาติพี่น้อง

5. จากสหกรณ์การเกษตร

6. อื่นๆ ระบุ.....

ที่	รายการ	บาท/ไร่	หมายเหตุ
1.	ค่าเมล็ดพันธุ์		
2.	ค่าจ้างหว่าน/หยอด/ดำ		
3.	ค่าปุ๋ยคอก		
4.	ค่าปุ๋ยเคมี / ปุ๋ยอินทรีย์ / ฮอร์โมน		
5.	ค่าจ้างหว่านปุ๋ย / ฉีดพ่นปุ๋ย ฮอร์โมน		
6.	ค่าสารกำจัดวัชพืช		
7.	ค่าสารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลง		
8.	ค่าเก็บเกี่ยว		
9.	ค่าขนส่ง		
10.	ค่าเตรียมดิน		
11.	รวมต้นทุน		

1.2.17 ท่านมีเครื่องมือ/เครื่องจักรกลทางการเกษตรอะไรบ้าง

1. รถแทรกเตอร์ฟาร์ม   2. รถไถนาเดินตาม   3. เครื่องสูบน้ำ
 4. เครื่องพ่น เครื่องตัดหญ้า   5. เครื่องหยอด / โรตารี   6. รถบรรทุก 4 ล้อ/ 6 ล้อ
 7. อื่นๆ (ระบุ).....

1.2.18 รายได้ต่อครัวเรือน รอบปีที่ผ่านมาทั้งหมด.....บาท

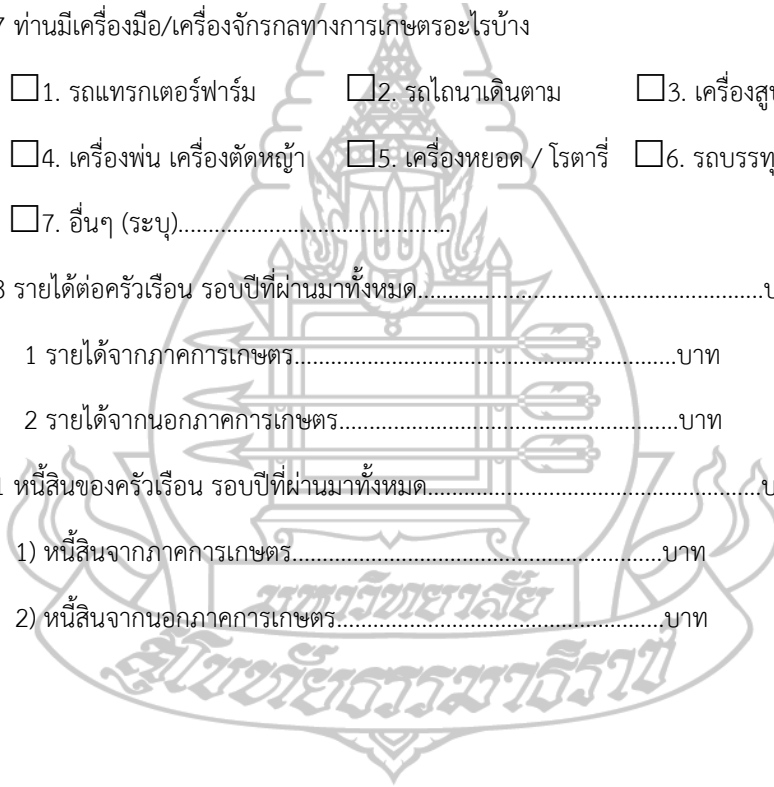
1 รายได้จากภาคการเกษตร.....บาท

2 รายได้จากนอกภาคการเกษตร.....บาท

1.2.21 หนี้สินของครัวเรือน รอบปีที่ผ่านมาทั้งหมด.....บาท

1) หนี้สินจากภาคการเกษตร.....บาท

2) หนี้สินจากนอกภาคการเกษตร.....บาท

ตอนที่ 2 ความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

คำแนะนำ : โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในหน้าข้อที่ท่านคิดว่าตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ประเด็นความรู้	คำตอบ	
	ใช่	ไม่ใช่
1. การจัดการทั่วไปในแปลงผลิตข้าวอินทรีย์		
1.1 แปลงอินทรีย์และแปลงใช้สารเคมีในพื้นที่ใกล้กันปลูกพืชชนิดเดียวกันได้		
1.2 สามารถปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์และเคมีกลับไปมาได้ในระยะเปลี่ยนผ่าน		
1.3 ที่ทิ้งขยะและสารเคมีสามารถนำมาทำแปลงปลูกเกษตรอินทรีย์ได้		
1.4 การทำเกษตรอินทรีย์สามารถใช้เครื่องมือร่วมกับการทำการเกษตรทั่วไปได้		
1.5 การทำเกษตรอินทรีย์สามารถใช้เครื่องจักรกล เช่น รถไถ รถเกี่ยวข้าว ร่วมกับการทำเกษตรทั่วไปได้		
2. การผลิตพืชอินทรีย์ ระยะปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์		
2.1 การทำเกษตรอินทรีย์ในระยะปรับเปลี่ยนสามารถจำหน่ายได้		
2.2 การทำเกษตรอินทรีย์ในระยะปรับเปลี่ยนไม่จำเป็นต้องตรวจสอบดิน และ น้ำ		
2.3 การทำเกษตรอินทรีย์ต้องทำเกษตรอินทรีย์ครบ 3 ปี จึงจะสามารถขอมาตรฐานอินทรีย์ได้		
2.4 การทำเกษตรอินทรีย์เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ต้องมาจากพืชในระบบอินทรีย์เท่านั้น		
2.5 แปลงที่ได้รับการรับรองและระยะปรับเปลี่ยนสามารถปลูกพืชชนิดเดียวกันได้		
2.6 การทำเกษตรอินทรีย์สามารถที่จะเพิ่มหรือเปลี่ยนพืชที่ปลูกได้		
3. การจัดการดิน ปุ๋ยและน้ำ		
3.1 การจัดการด้านพื้นที่ในการทำการเกษตรอินทรีย์แยกแปลงเกษตรอินทรีย์ออกจากแปลงเกษตรเคมีไม่ต่ำกว่า 1 – 8 เมตร		
3.2 พื้นที่ในการทำการเกษตรอินทรีย์ควรมีแนวกันชน เช่น คันดิน ร่องน้ำ พุ่มไม้ กันระหว่างแปลงอินทรีย์และแปลงเคมี		
3.3 ห้ามเผาเศษวัสดุการเกษตรในแปลงอินทรีย์ ยกเว้น กำจัดแหล่งระบาดของศัตรูพืช		
3.4 การทำการเกษตรอินทรีย์สามารถใช้มูลสัตว์ที่ได้จากการเลี้ยงทั่วไปได้		
3.5 การทำการเกษตรอินทรีย์สามารถใช้ขยะจากบ้านเรือนมาทำปุ๋ยหมักได้		
3.6 การทำการเกษตรอินทรีย์ห้ามใช้คีตังคาวในการทำเกษตรอินทรีย์		
3.7 การทำการเกษตรอินทรีย์ ต้องมีบ่อพักน้ำ หรือแปลงกันชนเพื่อกักเก็บน้ำ		
3.8 การทำการเกษตรอินทรีย์สามารถใช้น้ำจากบ่อบำบัดน้ำเสียได้		
4. การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืช		
4.1 การทำการเกษตรอินทรีย์สามารถใช้ผงซักฟองเพื่อกำจัดศัตรูพืชได้ แต่ใช้ในปริมาณน้อย		
4.2 การทำการเกษตรอินทรีย์อนุญาตให้ปลูกเมล็ดพันธุ์ด้วยจุลินทรีย์เพื่อป้องกันโรคบางชนิดได้		
4.3 การทำการเกษตรอินทรีย์ห้ามใช้สารสกัดจากยาสูบในแปลงเกษตรอินทรีย์		
4.4 การทำการเกษตรอินทรีย์สามารถใช้สารล่อแมลงหรือสารเหนียวได้ในแปลงเกษตรอินทรีย์		
4.5 การทำการเกษตรอินทรีย์พืชที่เป็นโรคต้องนำออกจากแปลงปลูกและเผาทำลาย		
4.6 การทำการเกษตรอินทรีย์ สามารถใช้ฟางข้าวจากแปลงเกษตรคลุมดินในแปลงเกษตรอินทรีย์ได้		

	ไม่ได้รับ	ได้รับ	ระดับความต้องการ				
			5	4	3	2	1
2.4.3 รับข้อมูลจากแอปพลิเคชัน facebook							
2.4.4 รับข้อมูลจากแอปพลิเคชัน Youtube							
1. ด้านปัจจัยสนับสนุน							
1.1 การได้รับการสนับสนุนด้านช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่ได้มาตรฐาน							
1.2 การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ							
1.3 อื่น ๆ.....							

ตอนที่ 4 ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

คำแนะนำ : หากเกษตรกรไม่มีปัญหาในประเด็นปัญหา โปรดใส่เครื่องหมาย “ ✓ ” ลงในช่องไม่มีปัญหา

โปรดระบุ ระดับของปัญหาในประเด็นที่ปัญหา ได้แก่

1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

ประเด็น	ปัญหา		ระดับของปัญหา				
	ไม่มี	มี	1	2	3	4	5
1 ด้านเนื้อหา							
1. เนื้อหาที่ได้รับการส่งเสริมไม่ครบถ้วน							
2. เนื้อหาที่ได้รับการส่งเสริมไม่สอดคล้องกับการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร							
3. เนื้อหาเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์มีความยุ่งยากต่อการปฏิบัติ							
4. อื่นๆ.....							
2 ด้านวิธีการส่งเสริม							
1 สื่อรายบุคคล							
1.1 ระยะเวลาการฝึกอบรมน้อยเกินไป							
1.2 จำนวนครั้งในการเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่น้อยเกินไป							
1.3 การเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ไม่ต่อเนื่อง							
1.4 อื่นๆ.....							
2 สื่อแบบกลุ่ม							
2.1 ไม่ได้กำหนดแผนในการประชุมกลุ่มที่แน่นอน							
2.2 การทำกิจกรรมการส่งเสริมไม่ทั่วถึง							
2.3 ไม่มีแหล่งดูงานในพื้นที่							
2.4 อื่นๆ.....							
3 สื่อแบบมวลชน สิ่งพิมพ์							
3.1 เอกสารที่ใช้ในการฝึกอบรมไม่เหมาะสม							
3.2 อื่นๆ.....							
4 สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ							
4.1 ไม่มีเทคโนโลยีที่ใช้ติดต่อสื่อสาร							
4.2 ไม่มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการฝึกอบรม							
4.3 อื่นๆ.....							

ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

ประเด็น	ระดับความสำคัญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรด้านรูปแบบและวิธีการส่งเสริม					
1.1.การส่งเสริมแบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน					
(1) ควรมีนักส่งเสริมปฏิบัติงานในพื้นที่					
(2) ควรมีตารางฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนที่แน่นอน					
1.2.การส่งเสริมแบบการบริการเบ็ดเสร็จ					
(1) ควรมีจุดบริการที่สะดวกด้านการผลิตข้าวอินทรีย์					
(2) ควรมีเกษตรกรต้นแบบด้านการผลิตข้าวอินทรีย์					
(3) ควรเรียนรู้การผลิตข้าวอินทรีย์จากการปฏิบัติงานจริง					
(4) ควรมีการบริหารร่วมกันระหว่างศูนย์บริการกับประชาชนในพื้นที่					
1.3.การส่งเสริมแบบมีส่วนร่วม					
(1) ควรวิเคราะห์ความต้องการของเกษตรกรกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ร่วมกัน					
(2) ส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนการผลิตข้าวอินทรีย์					
(3) ส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนการผลิตข้าวอินทรีย์					
(4) ควรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมโดยการจัดเวทีประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์การผลิตข้าวอินทรีย์					

ประเด็น	ระดับความสำคัญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.4.การส่งเสริมแบบโครงการ					
(1) ควรมีการใช้ทรัพยากรตามแผนที่วางไว้					
(2) มีการประเมินวัดผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมจากการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรในระยะเวลาที่กำหนด					
2.แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านเนื้อหา					
(1) มีการส่งเสริมการให้บริการข้อมูลและประชาสัมพันธ์ข้อมูลการผลิตข้าวอินทรีย์แก่เกษตรกร					
(2) ส่งเสริมเนื้อหาข้อมูลครอบคลุมตั้งแต่ การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยว					
(3) ส่งเสริมให้ความรู้ด้านการจัดการตลาด					
(4) ส่งเสริมให้ความรู้ตลอดห่วงโซ่อุปทาน					
3.แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการจัดการกลุ่มและเครือข่าย					
(1) จัดเวทีชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่ม					
(2) เพิ่มขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเครือข่าย					
(3) ประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อให้เข้ามาร่วมพัฒนาและเสริมสร้าง ขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรและชุมชน					
(4) สนับสนุนการสร้างเครือข่ายและพันธมิตรกับกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้อง					

6. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตข่าวอินทรีของเกษตรกร อย่างไร

1. ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

.....
.....
.....

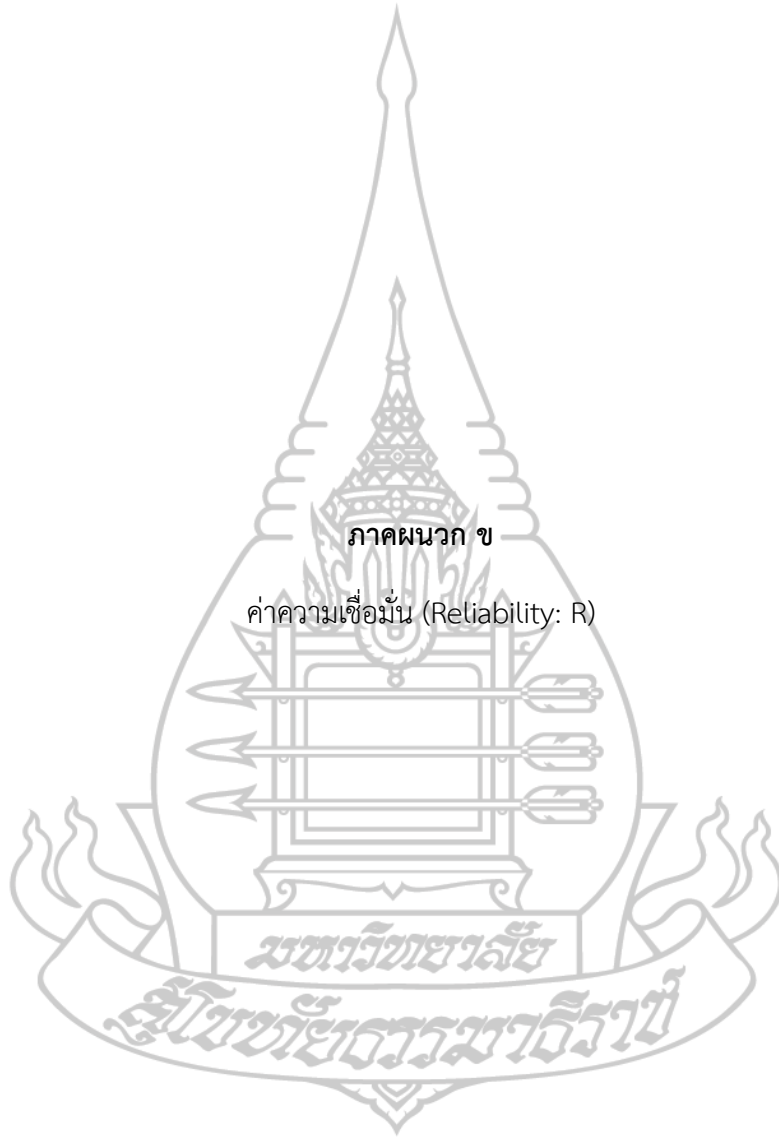
2. ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง

.....
.....
.....

3. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

.....
.....
.....

1. ด้านความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

Case Processing Summary			
		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.838	25

2. ด้านการได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

Case Processing Summary			
		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.875	25

3. ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

Case Processing Summary			
		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.842	17

4. แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

Case Processing Summary			
		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.975	20

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายจิรวุฒิ ทาทะพ
วัน เดือน ปี เกิด	14 กรกฎาคม พ.ศ. 2530
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลเขมรราช อำเภอกะพ้อ จังหวัดอุบลราชธานี
ประวัติการศึกษา	เกษตรศาสตรบัณฑิต (การจัดการการเกษตร) วิชาเอกการจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอนาตาล หมู่ 16 ตำบลนาตาล อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี มือถือ 063-0391456
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

